

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacræ Scripturæ, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinæ moralis. II. De præcipuis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Præcepto. VI. De primo decalogi Præcepto. VII. De secundi
decalogi Præcepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Tractatus VI. De primo decalogi Præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](#)

TRACTATUS VI.

D E

PRIMO DECALOGI PRÆCEPTO.

Decalogus nomen græcum, ac compositum est, decemque verba significat; decem siquidem præcepta continet, quæ in monte Sina Deus Moysi tradidit ab Israelitis servanda. Christiani pariter hæc servare tenentur, non solum quoad præcepti substantiam, verum etiam quoad modum, qui est caritas. Sine Dei enim amore, ut probavimus (*Tract. 2. pag. 152.*) nullum præceptum servatur, sicut oportet, ad vitam æternam. Hinc Apostolus ait: *Plenitudo legis est dilectio* (*Rom. 13.*).

Dei præcepta complectuntur omnia, quæ Christianus Deo aut proximo debet. Priora tria docent, quid Deo debeamus; reliqua, quid proximo. Homo, qui Dei opus, & creatura est; soli Deo servire debet. Hoc primum præceptum jubet: *Ego sum Dominus Deus tuus &c. & Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies* (*Matth. 4.*). Cultus Deo debitus requirit, ut nihil ei injuriosum fiat, quod secundo cavetur præcepto: *Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum* (*Exod. 20.*). Fidelis subditus externum aliquem cultum exhibere suo Regi debet, ut illius curam, qua se regit,

regit, recognoscat; quod faciendum tertium præceptum præscribit: *Memento ut diem sabbati sanctifices.*

Peculiaria sunt officia, quibus eos debemus colere, qui auctoritate, aut beneficiis sibi non habent magis obstrictos, veluti parentes; superiores; hoc vero quarto jubetur præceptum: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.*

Generalia erga proximum officia hæc sunt ne videlicet illi noceamus opere, aut verbo, aut cogitatione. Opere lædere eum possumus aut in ejus corpore, quod quinto Dei præceptum vetatur: *Non occides;* aut in ejus uxore: quod sextum præceptum prohibet: *Non mechaberis;* aut in ejus substantiis, quod septimum interdit præceptum: *Non furtum facies.* Proximum verbis lædere possumus, quod octavum veit præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.* Denique cogitatione nocere proximo possumus, quod postremis duabus præceptis prohibetur: *Nec desiderabis rem ejus; nec omnia, quæ illius sunt.*

SECTIO

SECTIO I.

D E

FIDE, ET VITIIS OPPOSITIS.

C A P U T . L.

Fidei notio, divisio, ac necessitas.

Fidei itaque divinæ objectum omnes illæ res sunt, quas Deus revelavit, & inter quas Deus ipse qua Author gratiæ, & gloriæ priuatum Godean Theol. Mor. Pars I. D d tenet,

tenet, propter quod fides *Theologica* dicitur
cum autem res istae solo rationis naturalis lumi-
ne cognosci numquam potuissent, divinæ re-
lationis, ac gratiæ lumen præcederet, necessum
fuit, hancque ob causam fides *supernaturalis*
virtus vocatur.

Fidei *motivum* est *auctoritas* Dei revelantis,
quæ ex illius infinita sapientia, & veracitate
quodammodo coalescit. Quia infinite sapient
& omniscius Deus falli non potest: quia infinite
verax fallere nec vult, nec potest; quia alia
prima ac essentialis veritas non esset. Hinc est
quod Deus *firmum*, ac indubitatum fidei assen-
sum a nobis requirat. Quas enim ipse revela-
vit, veritates sua certitudine omnes hominum
assertiones, omnesque naturales scientias longe
exsuperant (a).

Fides, quæ caritatem sibi contubernalem in
anima habet, *formata*; quæ caritatis conformatio
destituitur, *non formata*, seu *informis* nuncupatur.
Qui omnibus aut pluribus propositis

(a) Hac de re Innocentius XI. anno 1679. sequen-
tes damnavit propositiones: *Voluntas non potest*
efficere, *ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus*,
quam meretur ponitus rationum ad assensum impo-
lentium est n. 19. *Hinc potest quis prudenter re-*
pudiare assensum, quem habebat, supernaturalem,
est n. 20. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis*
ad salutem stat cum notitia solum probabili revela-
tionis, imo cum formidine, qua quis formidet,
ne non sit locutus Deus. 21. Item: *Fides lat-*
dicta, ex testimonio creaturarum, similive motivo ad
justificationem sufficit est n. 23.

fidei articulis assentitur, assensum explicitum; qui aliquibus principalioribus assentitur, cæteris unicunque contentis, vel connexis assentiri paratus, assensum fidei quead non expressa implicitum dedisse reputatur. Quisquis fidem, quam mente tenet, exterius manifestat, actum fidei externum ponit, qui ore factus confessio; opere compleetus professio vocatur.

Verum fidei exstat præceptum. *Qui non crediderit, condemnabitur (Marc. ult.). Et: Sine fide impossibile est placere Deo (Hebr. 11.).* Tam multi, tamque clari in sacris litteris de fidei obligatione textus occurunt, ut ipsa velut in meridie cœcutiat, qui eamdem non videat (a).

De tempore, quo præcepto huic satisfieri debet, nec ipsis Doctores concordant. Infidelem, quinprimum ipsis fidei mysteria sufficienter proposta sunt, ad assensum, ac explicitum fidei actum teneri, vix ullus catholicorum negat. Puerum ex parentibus orthodoxis natum, discretionis anno inchoato ad eliciendum fidei actum obligari multi ex sancti Thomæ doctrina deducunt. Imo fidei obligationem sèpius per vitam, & intra annum stringere graves Theologi probant, fidemque, iisdem fere, quibus caritatem, circumstantiis renovandam esse monent (b).

Fidei

(a) Hinc inter propositiones ab Innocentio damnatas etiam hæc, num. 16ta legitur: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se. Vid. Not. pag. 354.*

(b) Sicut caritatis, ita & fidei præceptum pene e medio tollere nonnulli Moralistæ sunt ausi, quorum

Fidei præceptum partim affirmativum, partimque negativum est. In quantum affirmativum est, ad assensum nædum internum, sed & actus quosdam externos, puta symboli recitationem, eorumdem sacramentorum participationem, significandam cum membris & Ecclesia capite unionem &c. certis in circumstantiis, prout diximus, quosvis fideles obligat; in quantum autem negativum est, Christi, fidei, vel unius tantum articuli negationem sive internam sive externam pro quocumque temporis puncto prohibet. Qui me negaverit (ait Christus Matth. 10.) coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo. Ad quæ sanctus Apostolus respiciens ait: *Si negaverimus, & illi negabit nos* (2. Timoth. 2.). Peccaret proinde qui publica auctoritate de fide interrogatus Christianum vel catholicum se negaret; imo & privata persona de religione quæsitus negare eam absque peccato numquam potes; ut ut fides rectam in mente retineas; quia mendacium in re gravi committeres; attamen si silentio, vel æquivoco responso, quam intus geris, fidem occultes, aut nugacis interrogatoris curiositatibus illudas, vix ullus te peccati condemnabit, cili forsan tuo ex silentio &c. illi, qui adsunt, scandalum sumerent.

Recte

temeritati sententiam Innocentius dixit, ita proscribens propositiones: *Satis est actuus fiduciae semel in vita elicere.* n. 17. Et: *Sufficit ista mysteria (Trinitatis, & Incarnationis) semel credidisse.* n. 65.

Re<a fidei negatio nonnumquam indire<te
contingit, dum nempe quis c&ae;remoniis, v&estib;
bus, aut aliis quibusdam signis utitur, quae non
mere civilia sunt, sed sectam unam ab aliis di-
slingunt. Non igitur licet Mahumetis imaginem
in pectore gestare, turcica vel judaica conven-
ticia frequentare; calvinianam communionem
adire &c. quia h&ec hisque similia solis ejusmo-
di sectarum professoribus competunt (a).

Supposito jam fidei pr&ae;cepto; qu&enam ab
omnibus explicite credenda sint; ultra inquiri-
tur. Ad qu&ae;stionem istam sanctus Paulus re-
sponder, dum ait: *Credere enim oportet acce-
dentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se
remunerator sit (Hebr. II.).* Deum igitur
ceu principium nostrum ac finem, creatorem,
& conservatorem, qui boni retributor, ac mali
vindex erit, credere tenemur, sicut jam omnes
ab Adamo descendentes tenebantur (b).

Post

(a) Ritus sinenses, quos nonnulli Missionarii tam-
quam mere *civiles*, ac *politicos* diu tolerarunt,
tandem modo religioso Confucio &c. exhibitos
esse Clemens XI. maturum post examen cognovit,
ac damnavit die 19. Martii 1715. Damna-
ta quoque ab Innocentio XI. h&ec propositio:
*Si quis a potestate publica interrogatur; fidem in-
genue confiteri ut Deo & fidei gloriosum consulo,*
ta re ut peccaminosum per se non damno. n. 19.

(b) Contrarium denuo hac in propositione Innocen-
tius damnavit: *Non nisi fides unius Dei necessaria
videtur necessitate medii, non autem explicita Re-
muneratoris, nempe æterni.* num. 22.

Post Evangelii promulgationem sufficiens
insuper explicitam de sanctissima Trinitate fidem
omnino necessariam esse potior Theologorum
pars docet, suamque sententiam præprimis in
illis Christi verbis fundat: *Euntes docete omni-
gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii,
& Spiritus sancti* (Matth. ult.). Incarnationis quoque mysterium ab omnibus Christianis explicere credendum esse, probabilius videtur. *Hæc est vita æterna* (inquit Joannes 1. Epi. cap. 17.) ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, Jesum Christum. Idem sanctus Paulus confirmat dieens: *Non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi* (Gal. 2.) ; cum enim Jesus Christus Deus homo & fidei, & salutis nostræ auctor sit, explicitum ac præcipuum fidei objectum oportet. Non igitur absolutionis capaces sunt; qui quomodocumque hæc ignorant. V. pag. 210. (a).

(a) Vincibili horum mysteriorum ignorantia absolutionem impediri, ex hac propositione damnata inter Innocentianas 64ta patet: *Absolutionis pax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam than culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis Domini nosiri Jesu Christi.* Eadem incapacitatem ex ignorantia quoque invincibili sequi melior Theologorum pars tuerit, quorum ratio & auctoritas opinionem oppositum saltem dubiam reddit. In dubiis autem tamen eligendum esse supra (pag. 37.) demonstratum est. Unde si poenitentem tali five vincibili

Prater hæc, qui inter Christianos sunt educati, adhuc omnia in symbolo Apostolorum contenta distincte credere tenentur, utut rudis quorumdam memoria ordinate illa capere, ac referre non possit. Orationis quoque dominicæ petitiones, decalogi præcepta, sacramentorum numerum, suscipiendique modum, Ecclesiæ statuta & alia in catechesi puerorum contenta capita scire obligatur, in quantum nempe cùjuscumque capacitas, ac discendi opportunitas permiserit. Unde fides magis explicita in adul-to quam puer, distinctior in cive, quam villico, explicatior in docto, quam rudi exigitur. Hinc est, quod erudi, antequam ad gradus aut alia munia promoventur; fidem orthodoxam secundum omnem extensionem profiteri debeant; qua in professione multa continentur, quæ rudioribus vix secundum nomen sunt nota (a). Crassam horum ignorantiam ubi

Pri
tia ab
damnum
tationis
antia my
am etiam
rinitatis
st. Eam
te invi
tuetur
ppositum
in tunc
monstre
incibili
fvi

five invincibili ignorantia laborantem deprehendas, non modo ante absolutionem instruere, sed & ad omnes, quas tali in ignorantia probabilius invalide peregit, confessiones repetendas eudem hortari, imo adstringere debes.

(a) Hæc necessitate præcepti; illa nempe Remuneratoris, Trinitatis &c. mysteria necessitate medii explicite ab omnibus sunt credenda, ita ut homo, qui Deum Remuneratorem etiam invincibiliter ignorat, salutem consequi non possit. In casu, quo in duos pœnitentes incideres, quorum unus ea, quæ necessitate medii sunt credenda, invincibiliter ignoraret, alter necessitate præcepti credenda invincibiliter quoque nesciret. Hunc secundum breviter instructum absolvere debes, nisi

ubi confessarius in aliquo deprehendit, vel instruere, vel usquedum ista didicerit, absolucionem diffire debeat, præsertim si pœnitens sua obligatione admonitus, oblatam sæpius recipientæ instructionis neglexerit occasionem. Vid pag. 216.

C A P U T II.

Infidelitatis notio, & species subjiciuntur.

Fidem quovis peccato subverti tum antiqui quidam, tum recentiores hæretici docuerunt quibus novissimum Tridenti celebratum Concilium anathema dixit (*Seff. 5. can. 5.*) Sanctus enim Apostolus ad Corinthios scribit: *Si habuero omnem fidem, caritatem autem non habuero, nihil sum* (*Ep. 1. cap. 13.*). Ubi fidem absque caritate subsistere posse aperte supponit. Tamdiu enim fides in homine manet, quamvis ejusdem intellectus revelatis propter Dei revealantis veritatem assentitur, qui assensus solo infidelitatis, non alio quovis tollitur vel imputatur peccato.

forsitan ob aliud motivum differenda absolutione deatur: primum vero ab iis quæ immediate confessus est, peccatis solvere non potes, nisi etiam illa, de quibus toto ignorantiae tempore se accusavit, iterato clavibus subjicere, ac de iis summa pœnitere velit; quia pro toto illo temporis tractu sicut salutis, ita & validæ absolutionis ob fiduciam defectum incapax fuit. Hæcque differentia in eo confessariis probe est notanda.

Infidelitas itaque fidei parentia est, & in negativam, privatam, ac positivam dividitur. Infidelitas *negativa* est parentia fidei in eo, qui nihil umquam de fide audivit: *privativa* est parentia fidei in eo, qui fidei praecones audire rexit, vel auditis assentiri recusat, utut errorem contrarium positive non tueatur: *positiva*, seu contraria est parentia fidei in eo, qui sufficienter de fide audivit, ita tamen ut nedium assensum deneget, sed eam insuper impugnet, atque errorem contrarium propugnet. Variæ infidelitatis species dantur. Præcipuae sunt *Paganismus*, qui est error contra utrumque testamentum: *Judaismus*, qui est error contra novum testamentum; & *Hæresis*, quæ ab uno vel pluribus novi testamenti dogmatibus aberrat. Ad hanc Apostasia a fide; ad unum ex illis Mahometismus, & si quæ aliæ sunt, reduci possunt sectæ.

Infidelitas negativa peccatum non est, quia omnino involuntaria. Unde Apostolus ait: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* (Rom. 10.) Et Christus: *Si non venisssem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent* (Ioan. 15.). Est tamen effectus peccati originalis, vel etiam actualis; hinc, qui pereunt, infideles non propter negativam infidelitatem, sed propter originale nondum remissum, & actualia peccata per vitam commissa pereunt (*a*).

Infideli-

(a) Hac in materia lapsus est Bajus Lovaniensis Doctor, ac Professor, cuius propterea proposi-

Infidelitas sive privativa, sive contraria peccatum grave est; quia fidei præcepto adversatur ac grandem Deo revelanti injuriam infert. Unde in Evangelio legitur: *Qui non credit, ipso de iudicatus est* (Joan. 3.). Textus alios jam supra attulimus. Quodsi præfatæ infidelitatis species ad invicem comparentur gravior infidelitas contraria, quam privativa, enormior heres quam paganismus; quia hereticus fidem quam jam semel veram agnovit, cuique se in baptismo obstrinxit, malitiose deserit, qua^e gravans circumstantia in pagano non datur.

Fides sicut meritoria, ita & libera esse debet. Unde non armatos, sed omnino sine baculo Christus suos in mundum Apostolos misit. Non igitur armis, vel pœnis ad fidem amplectendam cogi infideles possunt; sed evangelica tuba invitari. Eos tamen, qui Principibus christianis sunt subiecti, ne Evangelii prædicationem impedian, neve alios, credere volentes, violenter retrahant, aut turbent, quibusvis pœni compelli posse, sana ratio suadet, & supreme potestatis jura postulant (a).

Ritus
ta
ar
lis
fa
pl
ut
m
cl
tu
C
fi
se
ac
m
p
li

tiones numero 79. sanctissimus Pontifex Pius V. suppresso auctoris nomine damnavit. Præ aliis notandæ hic veniunt sequentes: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutis sunt vitia n. 26.* Item: *Infidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est prædicatus peccatum est. n. 68.*

(a) Licet infideles Principibus christianis subiecti ad ipsam Christi fidem cogendi non sint, ad fidem tamen

Ritus idololatricos, aliasque superstitiones ceremonias e sua ditione eliminare, omnibusque inquiliinis, ne publice easdem continent, stricte interdicere Principis officium est; quia ejusmodi ritus nedium cum verbo Dei, sed cum ipsa naturali lege pugnant, quam pro viribus tueri Princeps tenetur. Nihilominus infideles in quibusdam Christianorum terris pacifice viventes tolerari licite possunt, tum quia conversionis futuræ adest spes; tum quia cautores in loquendo non minus quam agendo Christianos reddunt. Habitationem, comeditionem, lotionem ne Christiani cum Judeis communem habent, sacri Canones prohibent; eoquod istud infidelium genus præ cæteris Christum blasphemet, & omni, qua potest, via illius Religionem persequatur. Unde vere scripsit, quicumque scripsit: *Felix regnum, e cuius dominiis perpetuo Judæi exulant.*

CAPUT

tamen prædicationem, statis temporibus quiete audiendam, poenis adigi possunt; talisque poenalis lex conscientiæ vim non inferret; sed crassam eorum in salutis negotio negligentiam supereret. Hinc Gregorius XIII. *Constit.* 92. statuit, ut Judæi sub poena interdicti cum fidelibus commercii &c. ad audiendam singulis hebdomadis christianam concionem ab Episcopis compellantur. Methodus infidelem non baptizatum ad Christianismum convertendi synoptice in eo confitit, ut illi ostendatur. 1. Deum quidquam de se revelare posse. 2. Plura actu revelasse. 3. Perfectæ revelationis signa esse Sanctitatem doctrinæ, miracula, miram ac humanas vires excedentem propagationem &c. 4. Hæc signa hodie soli Religioni christianæ competere Vid. pag. 299.

C A P U T III.

Hæresis notio, divisio & pæna.

Hæresis est error seu pertinax dissensio circa fidem in homine qui Christi fidem jam solum suscepit. Definitio ista ex sancto Thomas (2. 2. quæst. 11. art. 2.) est desumpta; qui dicit ipse sanctum Augustinum ita loquentem inducere: *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, primumque sapiunt, si correpti, ut sanum, ratiunque sapient, resistunt contumaciter, suaque perfidientia, & mortifera dogmata emendare nolunt; sed defendere persistunt; hæretici sunt (L. contra Manich.).* Ex utriusque sancti Doctoris doctrina triplex hæreseos nota deducitur, nempe quod sit 1. error intellectus circa fidei materia, 2. error pertinax, 3. error in homine christiano, seu tali qui Christi fidem saltem baptismate susceptione est professus.

Pertinacia hæretica potissimum in eo consistit, quod homo baptizatus libere dissentiat a cui doctrinæ, quam ab Ecclesia orthodoxa omnibus propositam agnoscit, suumque judicium Ecclesiæ judicio præferat, non tam ratione pondere, quam perversæ voluntatis affectu. Etus (a). Hinc hæresis labem contrahit, quod

(a) Fidei mysteria, eo ipso quod in se obscura sint, intellectum non rapiunt, ut ergo hic firmo sensu eisdem adhæreat, pars voluntatis motio interveniat oportet, uti sanctus Thomas (2. 2. 2. art. 1. ad 3.) advertit. Unde ex opposito

articulum negat, quem in Ecclesia catholica canonizatum novit, licet perverso suo judicio eundem veluti falsum reprobarit. Si enim ille solum, qui articulo a se reflexe cognito ut vero contradiceret, vel cognito ut falso subscriberet, hereticis accensendus foret, vix ullus exstiteret, ut futurus hæreticus esset.

Sed dices: Homo calvinianus Ecclesiæ Romanae infallibilitatem non agnoscit; non igitur mirum, nec pertinacia est adscribendum, si hic quosdam ab illa propositos fidei articulos respuat. Ait cause pessimæ patrocinari. Calvinista eadem penali cæcitate, qua alias fidei veritates, etiam hanc non agnoscit; sicut ne alias, ita ne hanc quoque præcipuam intellectus credat, mala eorum voluntas impedit. Calvinista Ecclesiæ Romanae infallibilitatem non agnoscit; sed numquid eam agnoscere facile posset, si prout tenerur, scripturæ testimonia, Patrum documenta &c. ritte expenderet; si malam voluntatem corrigere? (a)

Nædum

ut intellectus cuidam erroneo dogmati firmiter assentiat, *prava voluntatis affectio seu motio* eundem determinet necessum est.

(a) Hic forum Theologicum seu internum a foro juridico rite est distinguendum. *Juridice contumax* declaratur, qui post certum temporis intervallum ac repetitas admonitiones corrigere errorem contempsit. *Theologice contumax* aut pertinax econtra ille censetur qui sciens & volens Ecclesiæ doctrinam vel pro brevi tempusculo rejicit, suumque judicium altiori submittere renuit.

Nædum qui unum fidei articulum proterve negat, sed & ille, qui de eodem deliberate positive dubitat tamquam hæreticus in jure habetur (cap. I. de Hæret.). Dubium positivum in eo datur, qui pensatis motivis, pro contra pugnantibus, aeteatu positivo judicat, et concludit, rem hanc incertam esse, quantumvis ut certa credatur in Ecclesia. Qui ita animus est constitutus, judicium suum Ecclesiæ judicis præhabet, illamque saltem indirecte erroris aguit, qui ipsissimus hæretorum est mos. Quod si tamen quis de aliqua fidei veritate nullis contrariis motivis, sed ex ignorantia hæsitet, vel libratis utrinque motivis animum alio vertat, suumque judicium suspendat, immunis ab heresi manet; quia dubium istud *negativum*, licet pericolosum sit satis, atque ad dubium positivum saepe disponat, pertinacem tamen errorem excludit, adeoque hærefoes malitiam neendum attingit (a).

Hæ-

-
- (a) Dupli ex motivo quis suum de rebus fidei suspendere judicium potest. 1. Quia nescit, sitne judicium affirmans, vel negans judicio Ecclesiæ confirmans; unde ne forte erret, ab utroque abstinet. 2. Quia expensis motivis hic & nunc judicare tñdet, aliaque hic magis recognoscere libet. 3. Quia voluntas ob contraria hæretorum fundimenta assensus suspensionem imperat. Motivum primum omnino innocuum; secundum pericolosum; tertium hæreticum est; quia (ut Antoine recte observat *de virt. Theol. cap. 3. Q. VI.*) ejusmodi dubitans æquivalenter judicat, contraria motiva tantum valere, ut incertam illam fidei veritatem reddant, quamvis ut fidei creden-

Hæresis a scholasticis in *materialem* & *formalem* dividitur. Hæc est error in fide, cum pertinacia retentus &c. prout supra est dictum: illa error est in aliqua fidei materia ex ignorancia etiam vincibili proveniens, & absque pertinacia assertus, ut dum simplex rusticus divinitatem animæ locum in Christo habere crederet, hancque Ecclesiæ doctrinam esse persuasum sibi haberet, aliter tamen a suis pastoribus instruimus. Ejusmodi hæretici seu potius ignorantia non tantum inter Calvinianos &c. sed etiam inter Catholicos non pauci inveniuntur.

Hæresis quoque interna ab externa: occulta manifesta, hæcque a notoria caute est distinguida. Hæresis *interna* est error mentis circa fidem, qui nullo signo externo manifestatur: *externa* signo quodam exteriore ac sufficiente proditur. Quodsi signum istud nullo coram teste, sed solitarius emittas, hæresis externa *occulta*; si coram aliis: hæresis tua *manifesta* erit: si demique hi, qui adfuerunt, testes te tamquam hæreticum ad judicem deferant, tuumque crimen sufficienter probent, jam hæresis tua *notoria*, notorierate facti & juris erit (a).

Cætera

da ab Ecclesia proponatur, siveque æquivalenter judicat, Ecclesiam in rebus fidei infallibilem non esse, illiusque judicio acquiescere non vult, quod commune hæreseos judicium est.

(a) Ab hæresi mere *interna* quilibet approbatus confessarius: ab hæresi *externa* extra mortis articulum locorum Ordinarii, & alii specialiter ab his

Cætera inter peccata hæresis (prout jam se
pra notavimus) sua malitia eminet, fidei enim sub-
lumen, quo prætiosius est nihil, in homine ex-
tinguit, eumque in regione dissimilitudinis
constitutum longe a Deo removet. Unde sa-
Etus Paulus ad Titum scribens ait: *Hæreticum
hominem devita, sciens quia subversus est, quia
ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judi-
cio condemnatus (cap. 3).* Hinc pœnis tum
positivis, tum privativis externos in hæreticos
Ecclesia animadvertisit. Excommunicatio major
ipso facto incursa jam ab Ecclesiæ exordio com-
munis hæreticorum pœna fuit. Præter haec
Clericus de hæresi convictus privatur beneficio
ac nimium pertinax inventus sacerdotali extradi-
potestati; *Laicus vero si notoria ejusdem hæ-
resis sit, irregularis, infamis, & fisco obnoxius,*
privatur jure testandi, & in hæreditate succe-
dendi: servi ab ejus eximuntur potestate, et
tandem sacra exclusus sepultura manet. Isidem
fere pœnis, ac præprimis excommunicationis
omnes hæreticorum fautores, defensores, re-
cepit

his designati absolvunt. Ab hæresi vero notoria
ad forum contentiosum jam deducta de jure or-
dinario solus Papa absolvere solet, qui tamen
hanc absolvendi potestatem plerisque Episcopi
five expresse, five tacite commisit, vel (ut au-
volunt) postliminio ad eosdem redire permisit.
Sed de hæresis reservatione suo loco plura. Hi-
tamen adhuc notanda ista ab Alexandro VII
confixa propositio: *Quamvis evidenter tibi con-
flet, Petrum esse hæreticum, non teneris denun-
cie, si probare non possis. n. 5.*

Quo gravius hæresis malum, eo cavenda magis
illa sunt, quæ illud inducere solent. Horum præ-
cipua sunt libera ac incauta cum hæreticis con-
versatio, imprudens de fidei rebus disputatio,
ac curiosa librorum hæreticorum lectio, jure
tam naturali, quam positivo interdicta.

Liberæ cum hæreticis conversatio erit, si
absque justæ necessitatis titulo continuetur: *in-
cauta*, si ad familiarem usque amicitiam pertin-
gar. Hæretici quippe subtilissimis funiculis,
quos astutia plexit, improvidos captivant, &
qui hi advertant, suos ad errores pertrahunt,
aut saltem dubios, ac frigidos in rebus fidei red-
dunt. Hanc ob causam juxta Apostoli monitum
hæreticos omnes, tamquam excommunicatos
viri Ecclesia præcepit. Rigida hæc disciplina
Constantiensi in Concilio temperata fuit, iisque
in terris, ubi Catholici cum hæreticis permixti
vivunt, civilis conversatio fuit concessa. Lex
tamen naturalis, quæ periculum peccandi sub-
motum cupit, adhuc hodie viget; ac præprimis
parentes obligat, ne suos filios ad hæreticorum
Academias mittant: famulos & famulas obligat,
ne hæreticis serviant, si Catholicus dominus ha-
beri possit. Nec eos notabilis mercedis exces-
sus seducat: *Quid enim prodest homini, si mun-
dum universum lucretur, animæ vero suæ detri-
mentum patiatur (Matth. 16.)?*

Imprudenter cum hæreticis disputat, quæ debita scientia destitutus cum illis ultro congre-
ditur non sine magno succumbendi periculo,
quod plerumque in laicis sacerdotalibus timerunt
unde hisce omnem de fide disputationem faci-
canones prohibent, eosque, qui scienter conve-
nenerint, excommunicatione feriunt (*cap. 2. de
Hæret. in 6.*) (*a*); a qua tamen immunis ille
manet, qui in absentia clerici protervum quen-
dam hæreticum pro viribus redarguit, ut calum-
niā ab orthodoxa fide, & scandalum a pra-
sentibus propellat.

Culpabili curiositate libros hæreticos legere
censetur, qui ex mera sciendi cupiditate, non
salem absque obtenta licentia legit. Sicut ha-
resim, ita & hæreticorum libros Ecclesia sem-
per est detestata: unde ne quis libros, hæres
continentes, absque expressa licentia legere pre-
sumeret, saepius renovata lege cavit, huicque
majus robur adderet, excommunicationis poena
(per regulam decimam Indicis, & Bullam can-

(a) Juxta Sylvium, Sylvestrum aliosque excom-
municatio ista non latæ, sed ferendæ sententia
est. Imo in terris, ubi catholici hæreticis con-
vivunt disputationem solummodo publicam et
solemnem, non vero privatam discursus gratia-
susceptam sub excommunicationis poena esse pro-
hibitam cum aliis Amort opinatur. Hisce & ego
lubens subscribo, dummodo de disputatione de-
fensiva, non offensiva libere a catholico
laico inchoata, ac continuata hi Auctores lo-
quantur; hocque & nihil ultra eorum rationes
evincunt.

adjunxit. In provinciis variis nec promulgata, nec recepta ista lex fuit; unde curiosi ibidem lectores nullius quidem canonicae pœnæ, peccati tamen gravis reatum incurrint, nisi ignorantia, aut parvitas materiæ (qualis paucarum linearum aut unius columnæ lectio foret) eosdem excuset (a). Porro

(a) Non solum in Bulla cænæ, & Tridentino indice, sed recentioribus quibusdam Constitutionibus, uti Constitutione 74. Sicti V, Constitut. 36. Clementis VIII. eadem excommunicationis poena de novo confirmata fuit. An forsan hæc quoque constitutiones in Galliis, aliisque in provinciis non sunt receptæ? Porro ut hæc incurratur pœna, requiritur. 1. Ut liber sit ab auctore hæretico conscriptus. 2. Ut liber de Religione ex professio tractet. 3. Ut notabilis ejus pars cum prohibitionis scientia legatur. Eadem censura illi, qui scienter tales libros imprimunt, aut imprimi curant, notabili tempore retinent, defendunt &c. perstringuntur. Opportune hic observandum, libros prohibitos in tres distingui classes posse. In prima sunt libri ab hæreticis in materia fidei conscripti. Hos qui scienter legit, ipso facto excommunicationem Papæ reservatam incurrit. In secunda sunt libri ab alio quovis auctore compilati, obque hæresis suspicionem prohibiti. Horum lectione excommunicatio, specialiter Papæ non reservata incurritur. In tertia classe illi collocantur libri, qui alio titulo, puta ob scomatæ, lasciviam, aut doctrinæ laxitatem sunt interdicti, horumque lectores contra legem ecclesiasticam, & ob perversionis periculum sæpe contra legem naturalem peccant; nulli tamen censuræ subjiciuntur, utut puniri ab Episcopis possint. Ita P. Billuart Dissert. de fide. art. 3. §. 4. Ubi

E e 2

Bullæ

ro ex legislatorum mente non solum qui ipsi legit, sed & qui alium ad prælegendum subdole inducit, hac lege comprehenditur. Libri quoque nomine non solum copiosi tractatus sed conciones, epistolæ polemicæ dissertationes &c. praxi ecclesiastica subintelliguntur; mea enim non raro ejusmodi fragmenta, quam ampla volumina nocent.

C A P U T IV.

Apostasiæ notio, divisio, ac pæna.

Apostasia generice sumpta, prout eam sanctus Thomas definit (2. 2. quæst. 12. a. 1.) retrocessio a Deo. Hacque ratione omnis peccator apostata dici potest, specialius accepta retrocessio a bono, quod quis solemniter profensus est. Bonum spirituale quod christianus homo solemniter profiteri potest triplex est: fides videlicet, ordo clericalis, & ordo monasticus: unde Triplex Apostasia a Moralistis distinguitur, nempe a fide, a Clericatu, & a religioso statu.

Apostasia a fide est retrocessio a tota fide, seu Religione christiana, quam quis in baptismo &c. suscepit. Cum hæresi fere coincidat quoad dissensus tamen objectum ab illa differat. Hæreticus enim unum vel alterum fidei articulum perfide deserit aut negat: apostata integrum articulorum compagem abijcit, ac a tota Christi fide recedit.

Bullæ cœnæ, & regulæ decimæ Indicis verba legat, suamque inde sententiam firmat.

Maximum est apostasiæ peccatum, ipsamque
heresim sua malitia vincit. Hinc sapiens ait :
Homo apostata vir inutilis, gradiens ore perverso
(Prov. 6.) Et sanctus Petrus : *Melius erat*
in veritatem non cognoscere, quam post cogni-
tionem retroire (2. Pet. 2.) Eadem proin ca-
nonice pœnæ, quæ hæreticos, etiam apostas-
ias concernunt (a).

Apo-

(a) Ut ordinata, ac firma cujusdam hæretici fiat
conversio, aliis ante conversionem aliis in con-
versione, aliis post conversionem adminiculis
eodem juvare Catechista debet. *Ante conver-*
sionem dñm nempe adhuc de veritate doctrinæ
non minus suæ, quam catholicæ angitur blande
admonendus est. 1. Ut ad Patrem lumen
humiliter confugiens saepius ingemiscat : *Emitte*
lucem tuam, & veritatem tuam : Illumina oculos
meos ne unquam obdormiam in morte. 2. Ut ve-
ra Ecclesiæ notas Unitatem, Sanctitatem, Or-
thodoxiam, & Apostolicatatem attente perpen-
dit, ac ubinam sint, inquirat. 3. Ut præter
S. Scripturas non unice spiritum privatum, ut-
pote omnium errorum parentem, sed Ecclesiam
veritatis Magistrum auscultet. 4. Ut affectum
carnis, ac humanum respectum missos faciat,
memor illius Christi effati : *Qui me erubuerit &*
sermones meos, hunc filius hominis erubescet, cum
venerit in maiestate sua (Luc. 9.). In conver-
sione 1. Pessima, quæ de Ecclesia Romana jam
in pueritia hausit, præjudicia sunt auferenda.
2. Sedula de fidei articulis instructio facienda.
3. Fidei exigenda professio, quæ coram Sacer-
dote superpelliceo induito, & duobus saltē tem-
pibus est emittenda. 4. Ab hæresi absolutus ad
poenitentia & Eucharistiæ sacramenta admitta-
tur.

Apostasia ab ordine clericali est retrocessio statu clericali, quem sacri ordinis susceptione quis est professus, ac transitio ad statum saeculari rem absque legitima dispensatione Superiorum. Per sacri enim ordinis susceptionem homo specialius Deo obstringitur, sicut miles Regi: unde sicut hic clancularia abscessione desertor, in ille infamis Apostata evadit.

Pœnæ canonicae ejusmodi apostatarum sunt
 1. Amissio privilegii canonis, & fori (cap. 23 de *Sent. Excommunicat.*) 2. Excommunicatione ferendæ sententiæ nondum contracto; & latente sententiæ contracto jam matrimonio (cap. 34 eod.) & Clement. *unic.* de *Confang.* 3. Incarcratio (cap. 5. tit. eod.) 4. Infamia ex facto noctorio promanans, ex qua etiam irregulariter oritur.

Apostasia ab Ordine religioso est retrocessio ab ordine approbato post solemnem professionem absque legitimæ dispensationis, aut licentiae interventu facta cum intentione non amplius residendi. Qui absque hac intentione a suis monasteriis abscedunt potius vagabundi, quam apostatae sunt dicendi.

Etiam
 tur. Post conversionem monendus est, ut fugient
 1. Superbiam, 2. haereticorum consortia, 3. riosam lectionem, ac investigationem; econtra vero ut studeat, 1. fidem magnificare, 2. constantia Deum rogare, 3. fidei actus sapientia elicere, 4. addiscendis melius fidei mysteriorum operam navare &c. Haecque ipsa remedia eiusdem catholicis, circa fidem tentatis, optime servient.

Eriam pro his quædam in jure statutæ inventur pœnæ. 1. Qui ordinem deserit, simulque sacram habitum seponit ipso facto majore excommunicatione innodatur (cap. 2. *ne Clerici, & Monachi* in 6.). 2. Qui retento habitu solum ab ordine abscedit excommunicationi vel latæ, vel ferendæ sententiæ subjaceret, prout nempe cujusque religiosi instituti leges denotant. 3. Excommunicationem quoque latæ sententiæ incurrint vagabundi, qui nempe animo solum vagandi quoad tempus monasterii septa deserunt (*up. cit.*). Scandalis propemodum infinitis, quæ a circumerrantibus hisce monachis per provincias propagantur, omnes istæ pœnæ, hisque majores debentur. Sed de his plura Canonistæ.

SECTIO II.

DE SPE ET VITIIS OPPOSITIS.

CAPUT I.

Spei notio, & obligatio.

Fuerunt, qui spem a cæteris virtutibus Theologicis non distinxerunt. Ab his moderni hæretici non multum differunt, dum spem cum fide confundunt, omnesque sola confidentiali in Christum fide salvari contendunt. Ast sanctus

E e 4

Paulus

Paulus spem a fide distinctam recenser (Cor. 13.), ac communis hæc doctrina semper Ecclesia viguit (a).

Est autem spes virtus Theologica, qua Deum ceu futuram beatitudinem nostram auxilio dabo fulti secure expectamus.

Objectum spei *primarium* ipse Deus est *secundarium* divinum auxilium aliaque mediis quibus ad Deum ceu beatitudinem finalem pertingere homo potest. Motivum spei, seu ratio ad sperandum nos inducens, Dei promissio omnipotens fidelitas, ac fidelis Omnipotens est. Quia omnipotens promissa dare potest, qui fidelis eadem dare vult, ac infallibiliter dabit.

(a) Pulchre id sanctus Thomas declarat. „Dicitur
„dum (inquit 2. 2. quest. 17. art. 4.) quod
„virtus aliqua dicitur esse Theologica ex hoc
„quod habet Deum pro objecto, cui inhæretur.
„Potest autem aliquis alicui inhærere dupliciter
„uno modo propter se ipsum: alio modo in
„quantum ex eo in aliud devenitur. Carius
„ergo facit hominem Deo inhærere propter se
„ipsum, mentem hominis uniens Deo per animam
„etum amoris: spes autem & fides faciunt hominem
„minem inhærere Deo, sicut cuidam principium
„ex quo aliqua nobis proveniunt. De Deo autem
„tem provenit nobis & cognitio veritatis, de
„adiectione perfectæ bonitatis. Fides erga factum
„hominem inhærere Deo, in quantum est nobis
„principium cognoscendi veritatem. Spes autem
„facit Deo adhærere, prout est nobis
„principium perfectæ bonitatis, in quantum
„per spem divino auxilio innitimus ad beatitudinem
„obtinendam.

(C) nifi desidia nostra obicem ponat, hisque bonis
imper in indignam se reddat. Hinc est, quod Psalmista
canat: *Spera in Domino, & fac bonitatem*
(*Psalm. 36.*). Et: *In te Domine speravi,*
non confundar in æternum (*Psalm. 30.*). Quan-
tum potentia divina humanam, tantum spes di-
vina quamcumque humanam sua securitate ex-
edit. Aberrant proin, qui Dei propemodum
oblitii in filiis hominum, in quibus non est sa-
lus, spem suam collocant; quasi futura nulla
essent, præsentibus hisce ac mundanis bonis in-
herent. Nihilominus post Deum etiam in ho-
mione veluti Dei instrumento moderatam spem
reponere licitum est, hocque causarum secunda-
rum subordinatio exigit, & sana ratio dictat.

Spes Theologica fidei innititur, hujusque
motivum fidei motivum supponit: unde, qui
fide carent, infideles & hæretici spem veram
habere non possunt. Econtra, qui fidem ser-
vant, peccatores amissa caritate adhuc spem,
informem licet, retinere valent; quia spei fun-
damentum, quod fides est, illiusque motivum,
quod in Omnipotentia auxiliatrice consistit, in
malis ejusmodi subjectis locum habet: hinc sie-
ui fides, ita & spes recte in formatam & infor-
mem a Theologis dividitur (a). Vid. pag. 131.
& seq.

Quem-

(a) Hæcque spes vera, non prosumpto est. Spe-
rare beatitudinem obtinendam sine caritate præ-
sumptuosum est; non vero sperare sine caritate
beatitudinem obtinendam per caritatem. In casu
nostro

Quemadmodum fidei & caritatis, ita & spe
præceptum sæpius per vitam obligat (a) Utriusque testamenti paginæ hoc clare insinuant, *Sperate in eo omnis congregatio populi* (Psalm. 65.). *Sperate in eam, quæ vobis offertur gratiam* (2. Pet.). Temporis punctum, quo obligationi huic satisfaciendum, accurate adeo designari non potest, prout jam supra de præcepto caritatis & fidei innuimus. Opportunum præprimis spei exercitium erit, 1. Cum de peccatis pœnitere, nosque ad justificationem preparare tenemur (Trid. Sess. 6. de Justific. cap. 6.). 2. Cum gravi desperationis tentatione invadimur; quia contraria contrariis pelluntur. 3. Cum maxima nos undequaque mala premunt. *Nam tribulatio* (ait Apostolus Rom. 4.) patientiam operatur, patientia autem probationem: prabatio vero spem. Et Psalmista: *Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit* (Psalm. 31.). 4. Cum mortis articulus imminet; tunc enim ex periculo mundi hujus mari ad salutis portum, terramque delerabilem appellendi tempus instat; spem igitur apprehendamus oportet, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam (Hebr. 6.). Validius, ac per totam vitam, tunc tentator insister; frustraneus tamen hic assultus abibit,

nostro hoc secundo, non primo modo peccator sperat.

(a) Alexander VII. hanc damnavit propositionem: *Homo nullo umquam vitæ suæ tempore tenetur certe actum fidei, spei, & caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium num;*

si crucifixi imaginem intuens, aut manu tenens
eget respondeat: *Si exurgat adversum me
prælium, in hoc ego sperabo* (Psalm. 26.).

C A P U T II.

*Præsumptionis vanitas, ac desperationis
horror exponuntur.*

Desperatio & præsumptio spei opponuntur;
hæc quidem per excessum, illa per defi-
ciendum nobilem istam virtutem destruit.

Præsumptio quæcumque inordinata voluntas
est aggrediendi ea, quæ proprias vires excedunt;
prout tamen hic spectatur, est inordinata seu
temeraria beatitudinis, & mediorum illuc con-
ducientium exspectatio. Duplici ex capite teme-
raria isthæc exspectatio evadit, 1. cum homo
nativis suis viribus, ac virtutibus æternæ beati-
tudinis mercedem deberi elate confidit; 2. cum
homo peccator ita divinæ misericordiæ vel po-
tentiae innititur, ut peccatorum veniam sine
pœnitentia, vel gloriam sine meritis sibi confe-
rendam confidat. Illa prior ex vana gloria, hæc
posterior ex superbia oritur; dum nempe homo
ita se estimat, ut se et si peccatorem nec venia,
nec gloria indignum existimet. Utraque, si
pertinaci intellectus judicio sit juncta, sive pela-
gianam, sive calvinianam hæresim spirat; di-
stinctamque peccati gravitatem habet: si vero
istud judicium desit, solaque praxi inordinate
quis confidere videatur, præsumptio simplex
erit,

erit, quæ sæpe cum Dei tentatione coincidit (a).

Desperatio est diffidentia de obtinenda beatitudine, vel acquirendis remediis illuc conducen-
tibus. Diffidentia hæc (prout sanctus Thomas
2. 2. quæst. 20. art. 4. advertit) nonnumquam
ex luxuria oritur, qua homini carnalibus assiden-
tia divina vilescant: nonnumquam autem ex acedia,
qua homo animo ita dejicitur, ac prosteratur,
ut bonum aliquod arduum sibi & per se, & per
alios impossibile acquisitu reputet. Angelus
Doctoris verba lacrymabili experientia confi-

(a) Qui peccat, aut in mala consuetudine perseve-
rat, quia pœnitentiæ gartiam quovis tempore,
vel saltem in mortis articulo sibi a Deo conferen-
dam sperat; ita ut veniæ spe ad peccandum
alliciatur præsumptionis peccatum commitit;
quia diuinæ misericordiæ nimium innititur, ac
quasi cum ea ludit, secus sentiendum; si venie-
spes concomitans occasio sit, eumque solummodo
ad liberius peccandum excitet; hæc enim
circumstantia aggravans, non speciem motans
foret. Porro Confessarius, antequam remedia
contra præsumptionis malum subministret; in
ejusdem radices indagare debet. Præsumptione
nem ex judicio ac pertinacia hæreticali prognos-
tam ea, quæ supra (pag. 437.) sunt propofita
remedia tollent: ex superbia protuberantem illas
quæ (pag. 237.) commendata, antidota de-
strucent. Generice autem præderit considerare
1. Divinam justitiam, quæ repentine, in ista
oculi peccatis simul & vitæ limites ponit. 2. Di-
ficultatem conversionis nimium dilatæ, ita ut
facilius sit a concupitis statim abstinere, quam
femel afflueta deserere.

mentur. Quod si homo ideo desperet, quia peccata sibi a Deo remitti non posse credit, desperatio heretica, si vero ideo, quia Deum remittere jam non velle existimat, desperatio simplex erit.

Desperationis peccatum gravissimum est, divine misericordiae, & potentiae maxime injustum; nec umquam materiae levitatem admittit. Inter peccata contra Spiritum sanctum primatum tenet, ipsaque infidelitate, aut Dei odio periculosus; quia uti sanctus Thomas notat (2. 2. Quast. 20. art. 3.) in omnia peccata hominem abripit. Unde Apostolus ait: *Qui desperantes semetipos tradiderunt impudicitiae in operationem omnis immunditiae, & avaritiae (Ephes. 4.).* Et Isidorus (lib. de sum. bono.) ait: *Perpetuare flagitium aliquod, mors animae est; sed desperare est descendere in infernum.*

Sufficientia desperationis signa in eis sunt, 1. qui malitioso voluntatis proposito concionatores, superiores &c. posthac non amplius audire statuunt, 2. qui sacramenta veluti inutilia contemnunt &c. 3. qui sepositis christianae fidei signis, qualia communiter Rosaria, Scapularia, Cruces, Agnus Dei &c. reputantur, antequam laqueo se suspendunt, aquis immergunt, studiose abiciunt, aut omnino pedibus conculcant &c. nisi forte prædominanti cuidam passioni, quæ rationem obtenebrat, aut melancholicæ complexione, aut cerebri debilitati &c. hujusmodi adscribi insania possit (a).

Omnès,

(a) Desperatio hereticalis textibus scripturisticis, quales plurimos Davidis Psalterium continent, est con-

Omnis, qui desperabundi ex hac vita emigrant, recognita rite desperatione ecclesiastica sepultura privantur; illi vero, qui blasphemia aut hæreses crimen desperationi superaddunt; iisdem cum civilibus, tum canonicis, quos iuri in blasphemos & hæreticos statuerunt, obnoxii fiunt pœnis.

confundenda. Qui ex *acedia* in desperationem sunt prolapsi aut proxime prolapsuri pharmaci contra acediæ malum supra (pag. 288.) prædictis, sunt curandi. Qui denique ex *peccatis luxuriae*, aut aliorum peccatorum *confuetudinibus* &c. desperant, ut consuetudinem deponere, occasionem aut relinquere, aut ex proxima remittam facere, ac tumultuantem conscientiam confessione vel generali, vel annua &c. tranquillam reddere studeant, blande, ac mansuete sunt admonendi. Hac peracta confessione ut venia succrescat spes. 1. Maximis encomiis Dei commendetur misericordia. 2. Proponantur notissimæ de ove perdita, de filio prodigo parabolæ. 3. Magdalenæ, Dismæ, Davidis &c. aliarumque conversionum narrentur historiæ. 4. Quotidienum spei exercitium, ac singulares erga Christi vulnera, Beatissimam Virginem &c. devotiones præscribantur. 5. Contra melancholiæ tam corporale, quam spirituale procuretur remedium.

SECTIO

SECTIO III.

DE

CULTU DEO DEBITO.

CAPUT I.

Adoratio interna & externa Deo
debetur.

Adoratio actus Religionis est, quo nostram submissionem, & alterius excellentiam contestamur. Tres adorationis species Theologi distinguunt: Latriam, Hyperduliam, & Duliam. *Latria* est cultus ob infinitam excellentiam Deo tamquam primo principio, & ultimo nostro fini exhibitus. *Hyperdulia* est cultus Beatæ Mariæ Virgini ob singularem, quam inter Sanctos habet, Deiparæ dignitatem exhiberi solitus. *Dulia* est cultus, qui hominibus sanctis, qua specialibus Dei amicis, ac Spiritus sancti templis defertur. Tanta hos inter adorationis actus differentia est, ut hæretici eam potius nolint, quam non possint videre. Sola latraria adoratio proprie dicitur, hancque communius Patres & Theologi intelligunt, dum adorationis nomen proferunt (a).

Soli

(a) Virtus, qua debitus Deo cultus exhibetur, Religio dicitur, quæ propterea inter morales præcipua est. Actus ejus prior *devotio* a sancto Thoma

Soli Deo debetur adoratio, quia ipse est
primum esse, omniumque creaturarum auctor
dominus, & conservator. Hoc hominibus aper-
te Deus ipse præcepit inquiens: *Dominus*
Deum tuum adorabis, & illi soli servies; que-
niam Deus æmulator Dominus Deus tuus in meo
tui (*Deut. 6.*). Quia huic præcepto Judæi non
obtemperarunt, ideo tam gravibus suppliciis
dilectum populum suum punivit, ut in captivi-
tatem sæpius abduceretur, ut urbs sancta ab
Assyriis & Babylonis destrueretur, ut Templum
ipsum ignis absumeret.

Abolita hodie fere est Idololatria; & in re-
mota solum aliqua Asiae vel Americae provinciis
divina dæmon obsequia sibi vendicat. Verum
licet exteriorius ab hominibus Deus adoretur,
pauci tamen illum corde adorant, ubi passionum
suarum idola colunt. Avaritiam vocat Apollo-
lus Paulus *idolorum servitutem* (*Ephes. 5.*)
Ubi autem non regnat avaritia? Ad sanctu-
rium usque pervenit, in quo mille perpetua
scelera & scandala.

Adore

Thoma ponitur (2. 2. Q. 82. art. 1.) & ab eo
dem definitur, quod sit actus voluntatis prompti-
tus exequendi ea quæ ad Dei servitium, ac familiari
spectant. Ex hac pia voluntatis promptitudine
alii adhuc actus, scilicet oratio, adoratio,
sacrificium fluunt, & eo, quo oportet, modo
fluunt. vid. sanct. Thom. 2. 2. quæst. 82. art. 2.
Devotio sancta meditatione gignitur & nutritur
juxta illud: *In meditatione mea exardescit ignis*
(*Psalm. 38.*), ac tandem sanctum in fervore
excrevit, prout idem S. D. probat.

Adoratio Deo debita alia est exterior, interior alia, & dici quodammodo potest exteriore, si interior absit, offendit Deum potius, quam honorari. Samaritanæ dixit Christus: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.* Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum (Joan. 4). Porro Deum in spiritu & veritate adorare, est illum adorare per Jesum Christum, & in spiritu fidei. Christus solus dignus est & capax Deum perfecte adorandi; neque ante ejus adventum Deus sic est adoratus, templum enim, quod Salomon ædificarat, eum continere non poterat, ut ipse fatetur, neque ullam habebat cum Dei excellentia, magnitudine, ac maiestate proportionem; sicuti neque incensum, aut victimæ, quas super altare Sacerdotes offerebant. At mundum ingressus Jesus Christus Incarnationis suæ humiliatione, suique in Cruce oblatione illum, sicut oportet, adoravit. Ab hac adoratione hominum adoratio meritum sumit. Hinc ut Deum adoremus, corporis Filii sui membra esse debemus; nec sine fide hujuscæ corporis membra esse possumus.

Fidei etiam spiritu Deum homines sicut oportet adorant, qualis nempe Deus est. Porro solus fidei spiritus Deum qualis est intruetur, ad perfectiones suas omnes suaque mysteria se extendens, sine limitatione ulla, quam quælibet lux alia patitur, quæ in hoc imperfecta est, & errare potest.

45° Tract. VI. Sect. III. Cap. II.

Jesus Christus christianæ adorationis obiectum est, non modo verum & naturale, sed si dicere fas est, pium & sensibile, in tribus præcipue mysteriis, in ejus *Infantia*, in ejus *Passione*, & in sanctissima *Eucharistia*, in quibus præfertim suum erga nos amorem & pieatem declarat. Usque ad sæculi consummationem in Eucharistia ille moratur, ut in ea jugiter Deum adoret, & ut ibi a fidelibus ipse adoretur, tamquam eorum Deus atque Redemptor.

Christianorum cultus non ita spiritualis esse debet, ut non sit etiam exterior; videlicet propter spiritus adorationem, quæ fide & amore perficitur, externi aliqui actus sunt exercendi veluti templorum veneratio, genuflexiones, aliisque similes. Veteres Anachoretæ se prosternabant, & prona in terram facie orabant. Immenses pene in dies singulos genuflexiones Simeon Stylita exercebat.

C A P U T II.

Orationis notio necessitas, ac conditiones.

Oratio, prout eam post sanctum Damascenum (*lib. 3. cap. 24.*) Theologi definit, est decentium a Deo petitio. A Deo omniscio summe provido ac liberali nihil petendum esse nonnulli hæretici existimarunt. Ast vana haec est objectio: Non enim (inquit sanctus Thomas 2. 2. *Quæst. 83. art. 2. in corp.*) proper hoc oramus, ut divinam dispositionem immuremus,

mus, sed ut id imperremus, quod Deus dispo-
suit, per orationes esse implendum, ut scilicet
homines postulando mereantur accipere, quod eis
Deus omnipotens ante saecula disposuit donare,
ut Gregor. dicit lib. I. Dialogorum cap. 8. Non
igitur injuriam sed debitam reverentiam homo,
qui orat, Deo exhibet, ac praecipuum Religio-
nis actum exercet, in quantum ei se subiicit,
ac profitetur, Dei gratia se indigere, ut bonum
equatur, vel malum vitet (a).

Sicut Fidei, Spei, Caritatis, ita & oratio-
nis nullum directum existare præceptum nonnulli
Casuistæ docuere. Juxta absurdam hanc do-
ctrinam harum virtutum exercitium non propter
se ipsas, sed indirecte propter tentationes su-
perandans, aut virtutes obtainendas Deus præce-
pit, quemadmodum sapiens Medicus medicinam,
aut phlebotomiam non propter se sed propter
morbis propulsionem ægroto injungit. Ex quo
adhuc alia detestanda satis illatio sequitur, quod
scuti aliquis valetudine tam firma frui potest,

ut

(a) Nota censoria Innocentius XI. istam Michaelis Molinos propositionem stigmatizavit: *Qui di-
vine voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo
rem aliquam petat; quia petere est imperfectio.*
Quod vero nedium justi, sed etiam peccatoris
oratio (dummodo hic non qua peccator quidquam
Dei voluntati adversum petat), conveniens ac
utilis sit, ex hac damnata Quesnelli propositi-
one patet: *Oratio impiorum novum est peccatum,
& quod Deus illis concedit, novum est judicium.*
Et num. 59.

ut ægritudinem nullam patiatur, nec purgatione
aut phlebotomia umquam egeat, sic aliquis ne-
vehementibus jaætatus affectibus, nec blandis
illeætus cupiditatibus vitam suam omnem tra-
gere posset, quin umquam deberet Deum ora-
re, aut Fidei, Spei, & Caritatis actus exerce-
re. Quæ tandem erit blasphemia, si hoc nomi-
ne doctrina ista non est vocanda? Aut quomo-
do christiana omnis Religio labefactari poterit,
si non hoc pacto tota funditus evertitur? Nam
qualis demum erit Christianus sine fide, spe,
caritate, & absque harum actibus? Tota vita
christiana (inquit Augustinus) oratio est con-
nua, quia perpetua illa est spes, & desiderium

Direætum itaque, ac speciale orationis pre-
ceptum Christianos obligat, cui in diebus festis
sularem majoribus, est obtemperandum. Orati-
(inquietabat Christus Matth. 26.) ut non intrire
in temptationem. Et: *Petite, & accipietis* (Matt.
7.) *Oportet semper orare* (Luc. 18.). Unde
& sanctus Augustinus ait: *Constat Deum de-
dare non orantibus, sicuti initium fidei, alia no-
ni si orantibus præparasse, sicuti usque in finem
perseverantium* (*de dono persever.*). Peccato-
proin, qui orationem perpetuo negligunt; que
temptationis tempore gratiam, superandæ tem-
tionis necessariam, a Deo efflagitare omittunt.

Bona, quæ a Deo sunt petenda, Oratio
Dominica comprehenduntur. Sicut lex æterna
aliarum legum, ita oratio dominica cæterarum
precationum norma est, omnesque divina fu-
origine, singulari brevitate, ac utilitate prae-

dit. Si recte, & congruenter oramus (inquit sanctus Augustinus ad Probam cap. 12.), nihil aliud dicere possumus, quam quod in ista oratione dominica positum est. Doctor quoque Angelicus orationem istam tamquam omnium perfectissimam commendat; quia in hac *Non solum petuntur omnia, quae recte desiderare possumus, sed etiam in ordine, quo desideranda sunt, ut sic haec oratio non solum instruat postulare, sed etiam sit informativa totius nostri affectus* (2. 2. quæst. 83. art. 9.). Aberrant proinde, atque a Confessariis, aut Parochis instruendi sunt, qui posthabita dominica oratione ad alias, saepè exfucas, aut omnino superstitiones oratiunculas confugunt, gentiliumque more in multiloquio exaudiiri a Deo cupiunt; non enim quantum, sed quomodo oretur, Deus attendit (a).

Ut oratio nostra cœlos penetret, atque postulata impetraret, iis, quæ sequuntur, conditionibus

(a) Orationis hujus initium ad fiduciam & reverentiam orantes excitat. Prima & secunda petitione Nomen, Deique gloriam ubique notam, nosque illius gloriæ aliquando participes fieri rogamus. Tertia & quarta divinæ voluntatis ac legis adimpletionem, ac panem tam corporalem, quam spiritualem ceu apta ad gloriam pervenendi media petimus. In tribus ultimis peccati commissi reatum, comittendi periculum, & quævis mala ceu beatæ gloriæ impedimenta auferri a nobis efflagitamus. En quomodo omnia, quæ rationabiliter a Deo petere homo potest, dominica in oratione veluti in compendio sint contenta.

nibus prædita sit oportet. 1. Interior esse debet, attente nimirum, & reverenter facta: corde potius, quam ore eructata; quoniam Deus spiritus est, & cor nostrum postulat. *Orabo spiritu* (ait sanctus Paulus 1. Cor. 14.) *orabo & mente*: *psallam spiritu*, *psallam & mente*.
 2. A peccati affectu eorū purum esse debet: *Nam peccatores Deus non audit* (Joan. 9.).
 3. Spe obtainendi, quod petit, abundare oratio debet. *Omnia* (ait Dei Filius Marc. II.), *quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis*. 4. In Iesu Christi nomine est orandum, sicut ipse monet: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis* (Joan. 16.). Ille vero in Iesu Christi nomine petit (inquit sanctus Augustinus) qui ea solum petit, quæ aeternæ saluti, quam nobis Christus meruit, sunt convenientia (a). 5. Fraternam caritatem comitem habeat, necessarium est; Dominus enim jubet, ut ante altare munus relinquatur, prius fratri reconciliemur, quam illud offer-

(a) Sunt bona, quibus abuti nemo potest, ut gratia veræ pœnitentiæ finalis perseverantiae, caritas, beatitudo &c. & hæc absolute a Deo per Christum sunt petenda. Sunt etiam bona quibus sepe homo abutitur, ut bona temporalia, gratiae gratis datæ &c. Et hæc nonnisi conditio nata, si nempe Dei gloriæ, ac nostræ salutis congruant, postulari a Deo debent. Regula hæc illis præprimis est suggerenda, qui omnes suas orationes a Deo non exauditas esse, in confessionali &c. conqueruntur. Non enim sicut oportet hucusque petierunt juxta illud: *Petitis, & non accipitis; eo quod male petatis* (Jacobi 4.).

II. Horæ canoniceæ a quib. Et quom. Et c. 455

mus. Cum stabitis ad orandum, dimittite, si
guid habetis adversus aliquem (Marc. 11.).
6. Humilitas & submissio vultu & gestu sunt
quam maxime exhibendæ. Christiano denique
more, non alio superstitoso, orare Christianus
debet.

Nædum pro amicis ; sed & pro inimicis
orare christiani hominis officium est. *Orate*
pro persequentibus, & calumniantibus vos (Matth.
5.). Ita Christus suos hortabatur ; hancque
iuam doctrinam glorioſo exemplo munivit, cum
in cruce positus Patrem pro crucifixoribus roga-
vit. Pro Regibus præprimis, & Ecclesiæ Re-
goribus ut fideles orent, sanctus Paulus præce-
pit (1. Tim. 2.). Pro hæreticorum, ac in-
fidelium conversione, animarum purgantium a
penis liberatione preces, & sacrificia offerre
communis in Ecclesia mos est, cujus pietatem,
pariter & utilitatem Theologi dogmatici probant,
ac fidelibus commendant.

C A P U T III.

Horæ canoniceæ a quibus, Et quomodo
sint dicendæ.

Apostoli, hisque coævi Christiani statis diei
horis communes ad orationes convenerunt.
Temporis lapsu sicut caritas, ita & iste orandi
fervor refrigeruit. Laicis ad alia distractis solum-
modo apud viros ecclesiasticos, ac Ægypti præ-
primis monachos antiqua sæpius per diem Deo
psallendi consuetudo persttit. Pii Principes,
F f 4. No-

Nobilesque alii, ne fortuito etiam apud Ecclesiasticos continuæ Dei laudes deficerent, fundos ingentesque peccunias, alendis ejusmodi Dei servis destinarunt: erecta sunt Beneficia, fundati Canonicatus, auctæ Præbendæ eo pacto, ut viri hisce præbendati certis quotidie per solvas precibus manerent adstricti. Preces ita, quia juxta præscriptas ab Ecclesia regulas sunt dispositæ, *horæ canonicae*, *pensum canonicum* & *Breviarium*, seu laudis divinæ, ac totius liturgiae instructionis compendium vocantur (a).

(a) Horæ itaque canonicae vocales quædam presertim sunt, quas juxta sacrorum Canonum, ac Romanum Pontificum præscriptum per singulos dies perfidere viri Ecclesiastici tenenter. In quantum preces sunt, mentis elevationem; in quantum vocales oris adminiculum exigunt. Nonnulli solum recitationem mentalem sufficere putarunt, quorum opinionem Suarez ut improbatum, Concina velut falsam rejicit; eoquod Capitali dolentes, & communi sensui aperte repugnat. Patres Salmantenses (*Tract. 16. cap. 3. p. 7. num. 51.*) Privilegium a Leone X. anno 1513 sui Pontificatus quarto, die 16. Aprilis vivente Religiosis concessum producunt, vi cuius Fratres . . illa quoq; in ordinario jubentur dicitur: *Missa, non teneantur proferre vocaliter; sed satis faciunt dicendo mentaliter, aut legendo intra per librum . . Et quod eodem modo possit faciatur qui solum dicit officium per se; cum prolatione vocalis sit præcipue ut ab aliis intelligatur.* Ex quibus inferunt, Religiosos mentaliter totum Breviarium dicere privatim posse, hocque privilegium a S. Pio V. in Constitutione 7. confirmato.

Tres eorum, qui dicere horas canonicas tenentur, distinguunt classes possunt. In prima sunt Religiosi professi, qui antequam in sacris sint constituti, nulla ecclesiastica lege; sed veterana solum consuetudine, quæ vim legis obtinuit, canonicas horas sive publice, sive privatim per solvunt. In secunda sunt Clerici sacro subdiaconatus ordine iniciati, nullo licet beneficio praediti. Hique ex præcepto ecclesiastico recitare horas tenentur (*cap. i. de celebrat. Miss.*), a quibus ne quidem excommunicati, suspensi, depositi, degradati sunt exempti; quia æquum non est, ut quis ex iniestate sua commodum reporteret. Ad classem tertiam Canonici, & Beneficiati sive simplices sive curati spectant. Et hi non solum ex lege ecclesiastica, sed etiam contracitu, aut pacto saltem implicito ad dicendas horas obligantur; hinc qui Breviarium vel quoad totum, vel quoad notabilem partem ex negligentia omittunt, illius diei fructus vel omnes,

tum esse ajunt. Ast contra hoc privilegium acriter P. Concina pugnat (*Tom. 2. lib. 2. in Decal. diff. 2. §. 5.*) probatque 1. Indultum istud in forma legitima non produci. 2. In 7ma S. Pii Constitutione *Etsi mendicantium integre perorsa* nec verbum de Indulto Leonis se invenisse; adeoque et si aliquando concessum, una cum aliis vivæ vocis oraculis revocatum a Gregorio XV. & Urbano VII. fuisse. 3. Dato illud suo in robore mansisse, non generaliter de omnibus sed Religiosis solum scrupulosis, nec de toto Breviario, sed quibusdam secreto dicendis intelligendum esse ostendit. Vide si lubet.

F f 5

nes, vel aliquam earum partem percipere n
queunt, eosque vel Ecclesiæ, vel pauperib
erogare debent; quidquid demum nonnulli C
suistæ in contrarium congerant (a).

(a) Sunt, qui Beneficii curati fructus in mere b
eneficiales, & pastorales dividunt: priores volun
taria Breviarii omissione amitti concedunt, ne
postiores. Si hi Auctores per fructus pastor
ales illos, qui ex oblationibus, funeribus &c. de
tim Parocho adveniunt, quosque sacerdotum provent
vocant, subintelligi volunt, non repugnabo; i
tamen, prout videntur, proventus fixos, ac in
nuos ita distinguunt, cum nova, & a sensu Ec
clesiæ aliena hæc distinctio sit; non possum em
non rejicere. Concilium quippe Lateranense N
sub Leone X. (Sess. 9.) statuit, ac ordinat, a
quilibet habens Beneficium cum cura vel sine cura
si divinum officium post sex menses ab obtento Bene
ficio non dixerit, Beneficiorum fructus non faci
suos . . . cum propter officium detur Beneficium
Et S. Pius V. in sua Bulla *Ex proximo præcipue*
Ut qui horas omnes canonicas uno, vel plurimi
diebus intermisserit, omnes beneficii, seu beneficiorum
fructus suorum fructus, qui illi, vel illis diebus re
sponderent, si dividerentur . . . amittat. Et
nec Pontifex, nec Concilium fructus prædicti
modo distinguit, sed *omnes diei respondentes* a
Beneficiato curato, qui Breviarium voluntaria
omittit, restituendos esse decernunt; quia bene
ficii fructus propter officium conceduntur. Hoc
autem fructuum restitutio ante judicis sententiam
fieri a Beneficiato debet. Contrarium Alexander
VII. hac in propositione damnavit: *Restitutio* a
Pio V. imposta Beneficiatis non recitabitibus non
debetur in conscientia ante sententiam declaratoria
judicis; eo quod sit pæna. num. 20. Huic accedit alii

III. Hora canonice a quib. & quom. &c. 459

Septem communiter numerantur horæ: *Matutina* cum *Laudibus*, *Prima*, *Tertia*, *Sexta*; *Nona*, *Vespera*, & *Completorium*. Antiquitus ^{sedum} *Matutina* a *Laudibus*, sed & *primus Nocturnus* a *secundo*, hicque a *tertio* separatim dicebatur: unde plures tunc universim erant hora, ita ut antiquissimus septenarius numerus horas solummodo diurnas, seu a diluculo reci-^{ti}ti solitas comprehendenter juxta illud Davidi-^{cum}: *Septies in die laudem dixi tibi (Psalm. 118.)*. Quælibet hora notabilis *Breviarium* pars est, quæ gravi absque peccato negligi non pos-st. Idem de aliis partibus, horam unam aequalibus, ut puta, de uno *Nocturno*, de pluribus psalmis, imo & verbis divinum officium constituentibus &c. judicium esto (a).

Modum,

alia num. 33: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas Beneficiatus antea de fructibus sui Bene- ficii fecerit.*

(a) Ex rationabili causa *Matutinum* a *Laudibus* se-
parari, & illud præcedente; hæ subsecente die
dici possunt. P. *Concina* etiam seclusa alia causa
licitam ejusmodi separationem defendit, addit-
que, melius illos se gerere, qui privatim horas
celebrant, si sub initium noctis, seu ad vesperum,
nocturnas horas celebrarent, dimitterentque laudum
recitationem ad diluculum sequentis auroræ, ut
hymni opportuno tempore juxta eorum sensus reci-
tarentur (lib. 2. in *Decalog.* Diff. 2. cap. 2. Q.
6.). Hancque sententiam communiorem inter
Doctores esse ait; in fine tamen pensi matutini
collectam diei, vel etiam antiphonam ad Bene-
dictus &c. dicendam esse monet. Porro circa
temp-

Modum, quo canonicæ horæ sunt dicenda
Patres in quarto Lateranensi Concilio genera
congregati docuerunt: *Dolentes* (inquiunt)
ferimus, quod non solum quidam minores Cleri
verum etiam aliqui Ecclesiarum Prælati circu
comesationes superfluas, & fabulationes illictus
(ut de aliis taceamus) fere medietatem nostram
expendunt, & somno residuum relinquenter, ut
ad diurnum concentum avium excitantur.
Hæc igitur, & similia sub pena suspensionis
penitus inhibemus, districte præcipientes in virtute
obedientiæ, ut divinum officium nocturnum
pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus
studiose celebrent pariter & devote (Cap. 9. &
celebrat. Miss.). Studiose itaque & devote
vinum dici officium debet.

Studiose divinum officium recitat,
qui ordinate juxta rubricas Breviario pre

tempus, quo anticipari Matutinum potest, non
omnes convenient. P. Concina cum multis libri
tradit regulam: *Cum sol proprius abeatur ab occasione
quam a meridie* (quod tempore hyemali hora ter
tia contingit) tunc tempus incipit anticipare
Matutinum. Cl. P. Schram in sua Theologia con
pendiata istam subjicit: *Subtracta medietate hor
rum pomeridianarum ab hora diei duodecima usque
ad occasum solis restat tempus, quo licet matutinum
& laudes anticipare.* V. g. 22. Decembribus numer
rantur horæ quatuor a meridie usque ad occasum
subtracta medietate a 4. remanet 2: erga horam se
cunda anticipare licet. (Tom. 3. de Sacram. op.
XIV. §. 1185.). Jam quod probabilius
convenientius tibi videtur, ipsemel eligas.

III. Horæ canonicae a quib. Et quom. Et c. 461

fixas (a), 2. qui voce intelligibili, 3. qui voce articulata ac distincta, declinatis nempe verborum syncopationibus, syllabarum elisionibus &c. horas legit. Profecto iuridos hujusmodi deblateratores audire nec viri honoratores dignantur; & divina Majestas truncatis, confusaneis, ac plane ridiculis Ecclesiasticorum precibus aurem suam accomodet? Proh quantum Aulicorum solers studium multorum, qui Dei servos se profitentur, turpem ignaviam confundit!

Devote canonicum pensum exsolvit, qui non solum ore, sed & corde Deum laudat. Corde laudat, qui recta ex intentione, & sufficiente cum attentione orat. Intentio quidquam agendi volitio est, quæ hic non necessario præcepti adimplitionem, sed solam orationem pro objeto

(a) Juxta rubricas recitant, qui non solum ritum; sed & Calendarii tam romani, quam dioecesani Festi observant. Fuerunt quidam (& forsan adhuc sunt) qui per quamlibet recitationem five de Feria, five de votivo, aut alio, ex quacumque Dicecesi mutuato Festo Breviarii præcepto satisfieri existimarent. Ast horum opinionem veluti laxam nimis, ac erroneam Alexander VII. reprobavit, dum istam num. 34. propositionem proscriptis: *In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit præcepto.* Porro ex rationabili causa eum, qui privatim horas recitat, illarum ordinem mutare posse, item, qui bona fide v.g. Matutinum de feria dixit, horas residuas de fe sto e. g. translato dicere cum choro, vel etiam privatim posse eruditri non minus, quam timorati docent.

Et hoc habere debet, ut ex iis quæ supra (pag. 310.) diximus, liquet. Attentio actus intellectus est, quo homo ad illud, quod se committit, advertit. Triplex a Theologis distinguuntur, nimirum attentio ad verba, ad verborum sensum, ad sensus objectum & finem, videlicet Deum. Prima, ut sanctus Thomas docet, orationis substantiam sufficit; secunda melior, tertia optima est, ac illis, qui eam sibi familiarem fecerunt, uberem fructum affert. Attentioni diutius conservandæ, aut citius renovanda Ecclesia, oratorium, aut alias a domesticis ac extraneis tumultibus remotior locus congruit, qui proin quantum fieri potest, quaeri & adhiberi orante debet. Eadem quippe lex, quæ votam Breviarii recitationem præcipit, ad removenda quoque obstacula, quæ legis adimplitionem impediunt, saltem implicite obligat (pag. 309.). Externas autem res internamentis attentionem, & devotionem impedit, nemo non videt (a).

(a) Plures mystici variis in rebus septenarii occurserunt. Septem sancti Spiritus recensentur dona, septem Sacra menta, septem beatitudines, septem misericordiæ opera, septem præcipua dominicae Passionis mysteria, quæ brevi consideratione septem canonicis horis applicata devotam earum recitationem mire promovent. Primum Passionis mysteria septem horis accommodandi istud vulgatum ubique metrum exhibit:

*Matutina ligat Christum, qui criminis solvit.
Prima replet sputis. Causam dat Tertia mortis.
Sexta crucifigit. Latus ejus Nona bipartit.
Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.*

III. Horæ canonice a quib. & quom. &c. 463

Quis jam de Clericis, qui cum Breviario
juxta fenestras, ad campum, aut plateam paten-
tes, studiose se collocant; qui per atria, per
stabula, per culinas, & cellaria &c. discurrunt,
qui nunc fabulantur, nunc suos increpat, nunc
truncarim quædam ex Breviario missitani, quis
(inquit) debitam attentionem, ac devotionem
presumat. Non quidem, quid respondere
soleant, nos latet. Oeconomie rectam admini-
strationem ejusmodi intercapedes exigere di-
cunt; ast, si hi juxta citati Lateranensis Concilii
prescriptum inutiles, ac nocivas confabulatio-
nes refecarent, si a somno sibi temperarent, si
tertum dicendo Breviario tempus destinarent,
ad inanæ hasce, ac frigidas haud configurerent
excusationes, quas certe non attendet, qui mun-
dum judicabit, supremus ac justus Judex (a).

Sicut

(a) Maia ista praxis ex Laxa Theoria manat, qua
multi posthabita attentione *interna*, quæ vel
fensem verborum, vel Deum, vel res divinas,
vel saltem verba, qua Dei laudes continentia, pro
objeto habet, attentione *mere externa*, quæ
nempe solam materialem verborum prolationem
respicit, contenti sunt. Hisce tamen P. Antoi-
ne, Concina, aliique, quos hi citant, melioris
notæ Theologi se se opponunt. 1. Quia ejusmo-
di orantes Deum non adorant in spiritu & veri-
tate, sed labiis Deum honorant, cor autem longe
est ab eo; quæ turpis simulatio est. 2. Quia præ-
ter studiosam recitationem, quæ distinctam ver-
borum expressionem exigit, adhuc *devotam* cap.
Dolentes præcipit. Devotio autem, prout ab
hypocrysi distinguitur, non meram externam
apparentiam, sed veram mentis ad divina ele-
vatio.

Sicut ab aliis humanis legibus, ita & ab nonnullae causæ excusant. Has inter prima impossibilitas physica, & moralis. Ut si quocareret Breviario, vel infirmus surdus, cœ &c. fieret; quibus tamen in casibus adhuc facere tenetur quantum potest (a). Secunda metus gravis vere talis. *Tertia* concursus alii ris præcepti exempli gratia caritatis proximitatis dum parochus diu noctuque oculis periclitantibus succurrit, aliisque functionibus pastore libus, quæ differri nequeunt, diem impendit. Ast & hic carnalis astutia nonnumquam sibi metitur, ac saepe caritati imputatur, quod accedit aut inordinatus sui amor fecit (b).

vationem postulat. Id quod Concilium Tridentum magis declarat, dum officium divinum reverenter, distincte & devote recitari jubet (S. 24. cap. 12.). Hæc autem interna attentio continua *actualis* esse debet, sed *virtualis* suum atque in eo datur, qui Breviarium inchoans mentem ad Deum elevat; actiones distrahentes evitare, ipsasque distractiones clanculo se ingentes, excutere laborat. Vid. P. Concina lib. in *Decal. Diff. 2. cap. 9.* & P. Antoine *Tr. virt. Relig. cap. 1. Quæst. V.*

(a) Innocentius XI. hanc damnavit propositionem. Qui non potest recitare *Matutinum*, & laudes, potest autem reliquias horas, ad nihil tenetur; pars major trahit ad se minorem. num. 54.

(b) Fallacis astutiæ dictamina sequi videntur. 1. O Breviarii pensum fere quotidie ad vesperum usum omnino ad noctem usque differunt; tuncque ægrotum vocati officio caritatis a recitandis his impeditos, ac liberos se credunt. 2. Quidam pridie a negotiis vacui *Matutinum* cum *Laudibus* godesca

III. Horæ canonicae a quib. &c; quom. &c. 465

denique dispensatio est, quam Episcopus suis Clericis, & Prælatus regularis suis Religiosis rationabili ex causa concedere solet. Simplex dispensatio rarius; discreta in aliam brevem orationem commutatio frequentius obtinetur (a).

Quæ hucusque diximus, ex ipsa orationis, ac divinæ laudis notione fluunt. Unde qui hæc respuit, jam aliam, eamque erroneam de oratione, ac ipso Deo sibi ideam effinxisse necessarium est. Et tamen in catholicorum Casuistarum libris alienas adeo ab hac nostra legimus sententias, ut eas vel recensere pudeat. Unus Canonicos in choro turpiter confabulantes, absque omni interna attentione divinum officium deprophanteres satisfecisse putat; quia Ecclesia internam attentionem, admodum difficultem, præcipere non voluit. Quasi vero id, quod orationis natura postulat, quodque Deus ipse præcipit, adhuc ab Ecclesiæ arbitrio dependeret. Alius ait, lippis luscisque oculis hominem, si visum amittere legendō timeat, non teneri Breviarium lege-

quod die postero aliis præpeditum prævident, anticipare negligunt; cum lex eo, quo potest, tempore sit adimplenda, & iisdem sæpe ex fontibus unde commodum, inde & onus fluat.

(a) Breviarii obligatio personalis est; unde si dispensatio denegetur, per alium quis recitare non potest. Hinc Alexander VII. istam stigmatizavit propositionem: *Habens Capellaniam collativam aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.* Est num. 21.

Godean Theol. Mor. Pars I.

G g

legere, licet cæteroquin sæpe ac libenter fabule
legat. Autem alter scribit, præcepto satisfieri
si horæ tantum diurnæ recitentur. Caramus
probabile esse ait, vespere recitantem Matutinum
cum Laudibus hodierno & crastino officii re-
tandi præcepto satisfacere (a). Idem afferit
si duo simul orent, non opus esse, ut alter a-
diat, & posse hunc versiculum incipere antequam
ille suum versiculum compleverit; quia audiens
simul potest, quod ipse, & quod socius recitat
neque interiorem attentionem esse curandum
quæ non necessaria censetur.

Humani ingenii infirmitatem deplorare
sonæ hæc opiniones me cogunt, cum post peccatum
in errores tam impios, & tam absurdos
prolabi possit. Verum Dei judicia vehementer
me terrent, qui personas cultui suo sacras, su-
que in Ecclesia doctores, cæteroquin probos
tam immanes ac perniciosos errores labi per-
mittit, illosque in vulgus spargere. Tremendo
hæc judicia ego potius adorem, quam eorum
causas curiosius inquiram.

(a) Hoc ipsum damnata ab Alexandro VII. propositio
asserit: *Unico officio potest quis satisfacere dupli-
ci præcepto pro die præsenti & crastino.* num. 35.

SECTION

SECTIO IV.

DE

CULTU SANCTIS ET IMAGINIBUS DEBITO.

CAPUT I.

Sancti recte & pie invocantur.

Suam hæretici ignorantiam produnt, dum catholicos accusant, quasi Deo debitam adorationem rapiant, Sanctos invocando, eorumque venerando imagines & reliquias. Hunc Symboli articulum minime illi intelligunt: *Credo Sanctorum Communionem*: quo articulo hæc invocatio nititur.

Omnis fideles Christi esse membra negare nequeunt, unum esse corpus inter se, & unum cum illo. Id ipse Patrem oravit, antequam patetur: *Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint* (*Ioan. 17.*). Hæc unio, imo unitas tanta est, ut dicat Christus ipse apud Joannem: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo* (*cap. 3.*). In cælum quidem ascendunt Sancti, sed tamquam Christi membra. Porro quemadmodum si in montem homo ascendet, non ejus brachium aut scapula ascendere dicitur, sed homo, aut hominis corpus; ita cum in cœ-

G g 2

lum

lum ascendunt Sancti, Christus ascendere dicitur, quia tamquam Christi membra Sancti ascendunt (*August. tract. 12. in Joan.*). Unum illi cum Christo sunt corpus, in illis ipse manet ipsique vicissim cum illo & in illo. Quanto igitur orant in cœlo Sancti, in illis orat Christus. Non Petrus neque Paulus a Christo se juncti pro hominibus orant, sed Christus in Petro & in Paulo pro hominibus orat. Quæcum ita sit, potestne Dei honor imminui, si a Filio suo exoretur. Quomodo mediatoris officium & dignitatem Filius amittit, si hoc ille officium exercet in Sanctis, quos oramus? Ait sanctus Paulus: *Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitis inenarrabilibus* (*Rom. 8.*); quia nos orare facit. Sic in cœlo Christus in Sanctis orat; ipse enim spiritus est, qui eos animat & movet, & tamquam caput eorum opera moderatur ac regit, ita ut omnia cum illo & in illo agant. Dicunt Dei justi: *Omnia opera nostra operatus es in nobis* (*Isaiæ 26.*); ipse enim bonorum omnium opus est principium, & licet ipsi quoque cooperentur, eorum tamen cooperatio magis Dei donum, quam illorum est meritum, Dei enim gratia volunt, & agunt, qui operatur & velle & perficere (*Philip. 2.*). Hinc docet sanctus Augustinus, Deum sua dona coronare, dum opera nostra bona coronat. Verum in cœlo, ubi non erit opus opera bona agere, sed pro iisdem merces accipitur, perfectius Deus & validius in Beatis operatur; justi enim ibi Deo perfecte uniuntur, nec malo libertatis suæ usu poterunt deinceps ab eo separari. Neque Petrus igitur neque

ere dicit neque Paulus a Christo se juncti pro nobis orant,
Eti alio sed Christus ipse in Petro & Paulo orat, quam-
Unum vis propter Sanctorum communionem preces
e manu nostras Petro & Paulo offeramus. Sicut enim
Quando fidelium unitas cum Christo Christi unitatem
Christum cum Patre representat; ita fidelium inter se uni-
tates eorum cum ipso imitatur unitatem. Quomo-
do igitur haec oratio, quae a fidelibus tamquam
corporis hujus mystici membris promanat, illius
majestatem laedet, qui corporis hujus est caput?
Si quis id afferat, sapientiae ejus & bonitati ini-
juriam irrogat, & hujuscemodum corporis naturam
dissolvit. Patentur haeretici posse fideles in hoc
seculo alterum pro altero orare, quin Christi
mediationis officium laedant. Id autem praesta-
te possunt fideles, quoniam sunt *invicem mem-
bra* (*Ephes. 4.*). Quomodo ergo Christo ini-
juriam afferent justorum preces, cum per glo-
riam Christi corpori membra haec perfectius
adhærebunt, nec ab illo ultra dividentur.

Nolo hic cæteras rationes & argumenta af-
ferre, quibus Theologi hunc nostræ fidei arti-
culum tuentur; theologica siquidem opus esset
lectione: ego vero Parochos modo instruo, ut
perspicue catholicam fidem explicitent. Si arti-
culus hic rejiciatur, oportebit sanctorum Patrum
omnium auctoritatem respuere, qui suis in
Scriptis Sanctorum precibus se commendarunt,
oratoria deinde & templa destruere in Sanctorum
honorem a primis usque Ecclesiæ sæculis
Fidelium pietate exstructa. Verum a fiducia,
qua Sanctorum preces poscimus, superstitione &

inordinata devorio abesse debet. Publico cultu non sunt honorandi, quos illo dignos Ecclesias non declaravit; licet clam illos colere possimus qui nondum in Sanctorum album sunt relata. Lucilla matrona hispana Martyris cuiusdam causa, quem Martyribus Episcopus non accensuerat osculari solebat: propterea Cæcilianus sapientiam illam arguerat: cum autem ipse Carthaginensis Episcopus fuisse electus, schismaticis se illuc conjunxit, ut auctoritate sua & divitiae ejusdem electioni adversaretur. Nec temere Sanctorum merita sunt aestimanda, nec privato suo iudicium unum alteri anteferre licet: nec eorum suffragia sunt poscenda, ut ea impetreremus quae aeternam saluti obsunt: nec iis est fidendum ita ut nos temere manifestis periculis objiciamus, aut in peccato perseveremus. Denique sancti Augustini dictum alta mente reponendum: *Summa religionis est, imitari quod colis.*

C A P U T II.

Honor sacris Imaginibus merito exhibetur

Controversiam de Imaginibus magno præteris ardore agitant moderni haeretici: reverentur, idololatras appellare catholicos, quas illas colunt; quamvis demonstrare nequeant eumdem a nobis cultum imaginibus exhibent, quo idola sua Ethnici colebant. Ab idolis sunt imagines distinguendæ: rem veram istæ representant, illa vero rem fictam. Quamobrem inquit sanctus Paulus: *Scimus quia nihil effidetur in mundo* (I. Cor. 8.). Ex idolorum

Honor sacris Imaginibus merito &c. 471

co cib igitur prohibitione non recte infers, omnem
Eccles quoque imaginem aut effigiem a Deo prohiberi.
ossum Suum præceptum primus ipse violasset, cum
it relata supra Arcam duas Cherubim imagines fieri juf-
sdam o fit (Exod. 25.), & cum ejusdem jussu æneum
ensuerat Moyses serpentem in deserto exaltavit, in quem
s sèp sspicientes a serpentum morsibus sanabantur
rthagor (Num. 21.).

Libens quidem fateor binis prioribus Eccle-
sia sculis non fuisse passim cultas imagines;
sed hujusce rei manifesta est ratio. Primo non
certa fideles loca habebant, ubi conventus suos
agerent: deinde idolatria erat destruenda,
ne relinquenda ethnicis ansa fideles accusandi,
quasi idola ipsi etiam colerent. Tertullianus
nihilominus refert accusatos fideles, quod Cru-
cem colerent; cultus ergo ejus ævo cruci exhib-
ebatur. Cum vero cessavit hoc periculum, &
christiana Religio radices egit, in ecclesiis ima-
gines colere cœpere Catholicæ, ut fidelium oculi
Martyrum propter Evangelium cruciatus
subjicerent, quemadmodum homiliae, in eorum
festis ab Episcopis habitæ, eorumdem viatorias
auditorum animis subjiciebant.

Duplici modo pingi aliquid potest: primo,
ut perfectum naturæ illius similitudinem repræ-
sententes; inde ut verosimile aliquid, aut histo-
ricum singas. Primo modo Deus pingi nequit,
aut sancta Trinitas; & hoc sensu interdixere
Concilia nonnulla Dei singere imaginem. Verum
si altero pingendi modo utamur, nihil vetat
Deum pingi sub specie aliqua, quæ operatio-

nes ejus imperfecte repræsentet. De Deo frequenter sacræ Litteræ loquuntur; ac si brachia gereret, manus, os, pectus, & cor. Dicendum ne est sic loquentes sacras Litteras Deo irrigare injuriam cum ipse spiritus sit? Quare ignorare injuriam illi inferre dicenda est Ecclesia, dum sub humana specie Deum repræsentat. Cur sub columbæ specie exempli gratia Spiritum sanctum pingere non licebit, sub qua revera supra Deum filium, dum baptizaretur, apparuit?

Haud inficer, populum interdum aliquam in imaginum cultu superstitionem committere monstruosam quandoque, indecoram, turpem, & mundanam; verum has Ecclesia non approbat. Imo Episcopis præcipit, ut eas in visitationibus suis amputent, & evellant. Tridentina Synodus præcipit (*Seff. 25.*), ut debitus illis honor exhibetur, idest pius, qui ad prototypa referatur. Piæ interdum personæ rudi quadam deindecta erga puerum Jesum, aut sanctam Virginem devotione, eorum imagines indecora osculantur, aut superbo & prophano cultu exornantur. *Lis posset illud vere dici: Ut quid perditio hæc?* Vera pietas hos excessus non approbat, debetque prudens Confessarius pœnitentes suis ab hujusmodi retrahere.

Retinendus itaque in Ecclesia est sacrarum imaginum usus, quorum multiplex est fructus. Juvant primo ad alendum augendumque amorem erga Deum & Sanctos, quos ipsæ repræsentant. Deinde nos ad virtutum imitanda exempla excitant, quæ exprimunt; quemadmodum

frequen-
chia ge-
cendum
irrogat
re igitur
a, dum
Cur sub
sanctum
pra De
aliquam
minters,
turpem
pproba-
tionibus
a Syne-
is hono-
pa refe-
adam &
a Virge-
ce olde-
kornant
perditio-
prober-
es fusa-
acerarum
fructus
e ambo-
repran-
nitanda
dum
dum
obscenæ imagines ad luxuriam inflammant.
Tum passionis Christi, cæterorumque ejusdem
mysteriorum memoriam renovant, sicut & il-
lustrum factorum, quæ Sancti patrarunt.
Præterea hoc cultu testamur eamdem nos cum
Sanctis habere fidem, eorumque doctrinam se-
qui. Denique exteriori hoc cultu prototypa
ipsa veneramur, eorumque salutaria exempla
oculis subjiciuntur.

C A P U T III.

Ritus, quo Crux dominica colitur,
sanctus ac perantiquus est.

Crucifixum oderit oportet, qui cum recentio-
ribus hæreticis Crucis signum detestatur,
eiusque usum superstitionis dicit. Soli dæmo-
nes Crucem verentur, nec amant, quia ejus
sentiunt virtutem, qua e corporibus ejiciuntur,
sicut nos docet historia. Si a fidelibus Sancto-
rum colendæ sunt imagines, potiori jure Crux
est veneranda; ipsa etenim nostræ redemptionis
instrumentum fuit, cui Dei filius affixus fuit,
& quam divino ipse tinxit Sanguine. Ex ecclæ-
siastica Historia discimus (Cyrill. catech. 10. &
13.), statim ac a Constantini matre Helena
Crux reperta est, ejus ope editum miraculum;
illamque tunc a Christianis coli cœptam, Ubi-
que terrarum ejus sunt distributæ particulæ
(Socrat. lib. I. cap. 17.), quas e collo penden-
tes religiosæ personæ gestabant, ut ad fororem
suum Macrinam scribens sanctus Gregorius Na-
zianzenus testatur (Epist. 11.). Eiusdem fru-
G g 5 stula

stula veluti prætiosa munera mittebat sanctus Paulinus; & Crucis virtute magnum se incendium extinxisse testatur. Quotannis in Hierosolymitana Ecclesia Exaltationis sanctæ Crucis dies festus celebratur, & magno apparatu peregrini qui frequentes Hierosolymam adventabant, Cristus ostendebatur. Postea vero quam accepto dominus signo Constantinus Cruce vexillum insignivit, quod Labarum vocant, *res quæ ante minibus probro ac ludibrio fuerat, veneratio gloriæ esse cœpit* (Brev. Rom 3. Maii). Theodosius cavit ne supra pavimentum Crucis pingeretur, ut incedentium pedibus hoc signum non tereretur. Pecuniis hanc insculpi iussi Principes, & supra diademata sua hanc Regem collocarunt.

A primis Ecclesiæ sacerulis frontem Crucis signo armare consuevere Christiani. Antiquus Ecclesiæ Scriptor Tertullianus testatur, ad quod liber negotium consueuisse fideles se Cruce signare. Christianos hortatur sanctus Ambrosius, ut a Crucis signo actionem suam quamlibet aspicientur. Ad virginem Eustochium scribebat sanctus Hieronymus sic illam admonet: *Ad omnem incessum manus pingat Domini Crucem.* Multiplex Crucis signum cæremonias comitantur, quibus Catechumeni præparabantur ad Baptismum. Id de se ipse testatur inquisiens: *Signabar jam signo Crucis.* De iis vero loquens, qui nodum baptizati erant, inquit: *Si petas a Catechumeno, an Christianus sit, signat se signo Crucis.* Nec timet subjicere Catechumeno.

Catechumenos secundum quemdam modum suum
per signum Christi & orationem sanctificari puto.
Ridicule cum hæreticis opponitur, non esse
filios eam trabem veneraturos, in qua eorum
pater suspendio fuerit necatus, ut hinc fideles a
signo Crucis abhorreant; quasi Christus reus
fuerit, qui pro suis delictis mortem oppetiisset,
non vero tamquam noster Redemptor pro pec-
catis nostris mortuus esset.

Quamvis hoc signum naturaliter ex se non
operetur, cum illo frontem signamus, super-
ficiosum nil agimus; hoc signum siquidem di-
vinitus est institutum, & supernaturalis est ejus
operatio. Religiosum igitur & salutare est Cru-
cis signum; sed dum illo frontem signamus,
Crucis Christi amorem, venerationem, & desi-
derium cor gerat oportet, quo Christianæ reli-
gionis spiritus continetur.

SECTIO V.

DE

PECCATIS RELIGIOSO CULTUI OPPOSITIS.

CAPUT I.

Blasphemiae notio, & gravitas.

Blasphemia contumeliosa in Deum locutio est,
ac divinæ præprimis laudi opponitur. Deum
laudamus aut ejus excellentiam & perfectiones
annun-

annunciando, aut nostras illi preces offerendo eumque adorando, aut optando, ut ubique honoretur, & glorificetur juxta illud: *Omnis terra adoret te (Deus), & psallat tibi (Psalms 65.)*. Econtra Deus blasphematur aut divinis ejus perfectiones negando, aut illi vitium imbuendo, quod ejus sanctitati repugnat, aut illum detestando, illique maledicendo, sicut iudei Christo e cruce pendentri maledicebant.

Hinc varia blasphemiae datur divisio. *Heretica* est, si quis non solum verbis temere quidquam contra Deum asserat, sed insuper intus pertinaciter ita sentiat. *Imprecatoria* si quis Deo non esse, dehonorationem, aut aliud quodvis malum optet. *Simplex* si quis deliberate quidam Deo inconvenientia exprimat, quin tamen mente ita sentiat. *Formalis* seu *expressa* manifestam erga Deum contumeliam continet: veluti si injustus, aut providentia carens Deus dicatur. *Virtualis*, seu *interpretativa* solum illative ex circumstantiis, aut loquendi modo quidquam Deo contumeliosum refert. *Directa* immediate in Deum, vel ejus perfectiones fertur: *indirecta* immediate in Sanctos, vel res sacras, vel effectus Dei, ac mediate in Deum tendit.

Blasphemia grave peccatum est; nec umquam materiae levitatem admittit, suam quippe originem ex Dei odio trahit, quod peccata cetera sua enormitate excedit. Advertentiae tamen aut deliberationis defectu peccatum saepe veniale evadit. Porro ut gravis blasphemiae reus efficiens, sufficit, si verba in Deum aut Sanctos con-

tumeliosa deliberate, ac cum sufficiente ad sensum advertentia proferas, utut actualem blasphemandi intentionem non habeas: quemadmodum homicidii reatum incurrit, qui volens alium sclopeto trajicit, licet homicidium expresse non intendat. Imo nec omnis inadvertentia Blasphemiae malitiam minuit. Qui utcumque offensi in veterata ex consuetudine in blasphemias prorumpunt, raro quid dicant, advertunt, graviter tamen peccant, quoisque per apta remedia pessimae consuetudinis, quam agnoscunt radices tollere renuunt, quia ad peccatum mortale etiam voluntas indirecta & in causa sufficit, nec ullus, qui potuisset & debuisset adverte, inadvertentia purgare se potest (pag. 215. in Not.).

Peccant proin ac blasphemiae reos se faciunt
1. qui adversis pressi Deo veluti ærumnarum
auctori maledicunt, 2. qui Deum ceu tyrannum,
injustum, pauperum omnino obliviousum indig-
nabundi traducunt, 3. qui Deum vel non posse,
vel non velle juvare temere afferunt, 4. qui
abjecte de membris, sanguine, ac passione
Christi, de Sacramentis aut aliis Dei donis lo-
quuntur, 5. qui hujus mundi fabricam, & or-
dinem &c. carpunt, 6. qui manus aut arma
contra cœlum vindictam sumpturi dirigunt, aut
sacras imagines subsannant, conculcant &c.

Casuista quidam blasphemias omnes, quæ
ex consuetudine proferuntur, a peccato mortali
excusat: vel cum talis est consuetudo, ut per-
ficiam mali cognitionem imminuat; vel adeo
haec

hæc consuetudo inolevit, ut nova evaserit natura. Hæc opinio efficit, ut hujusce Casuista doctrinam merito horreamus. Hæc a peccato immunes eos reddit, qui peccare soliti ex peccandi facilitate, quam sibi ipsi compararunt sunt veluti iniquitatis captivi. Hinc qui vitiis sunt magis obnoxii, melioris erant conditiones criminum numerus eorum enormitatem minuit ac ingens peccatorum cumulus efficiet, ut quod hoc pondere premitur, peccare jam nequaeratur. Hoc paradoxo quid cogitari potest horribilis! Alter Casuista docet sufficere, ut confessio pœnitentem, qui blasphemandi vel jurandi consuetudinem confiteretur, ad hanc improbadum adducat: quodsi deinceps pœnitens blasphemaret, jam non peccabit, quia blasphemiae involuntariae sunt in sua causa. Porro hæc improbadum quam oretenus pœnitens forte proferet, potestne sequentes omnes actiones justificare? Nonne hoc pacto impunitatem omnia obtinebunt criminibus, in quæ homines concupiscentia pertrahunt? Nonne libera vitiis omnibus panditur via? Nonne post concupiscentias suas errare homo sine fræno permittitur. (a) ?

(a) Praxim hac meliorem P. Schram in sua Theologia felici labore compendiata (*Tom. 2. cap. 12. §. 814.*) subministrat, ubi sic differit. Si Penitens se accuset: blasphemavi; attendat Confessarius 1. An verba sint blasphema; quia sunt maledicta, imprecations, juramenta cum blasphemia a rudibus confunduntur. 2. An cum indignatione, & irreverentia sint prolata. 3. Ad quæ sint prolata ex animo Deum iuhonorandi,

Non igitur mirum, si in tabernis, & luso-
rum mensis frequentes blasphemiae personent;
si in juvenum conventiculus ingenium ostentandi
causa sales & joci divinitati, ac sacris Mysteriis
injuriosi producantur. Casuistarum doctrina,
& confessariorum conniventia sacrilegam hanc
temeritatem fovet; exterior quoque a pœnis se-
curitas eamdem auget. In lege veteri statutum
erat, ut, qui blasphemavit nomen Domini,
morte moriatur (Levit. 24.). In Christi Ec-
clesia plures graves ac publicas pœnas sacri cano-
nes in blasphemos decernunt (principue in Con.
Later. sub Leone X.) quas pii Principes non
modo

quidem cum advertentia blasphemiae, ubi gra-
viter peccatur. 4. An sine advertentia ex con-
suetudine sint prolata, quam pœnitens non curat
emendare, ubi tot mortalia committit, quod
verba blasphemæ profert; quia voluntarie cau-
sam ponit: secus foret, si studeat se emendare,
ubi indeliberatæ blasphemiae non sunt mortalia.
Si pœnitens dicat, quod affectum indignationis
nullo modo ad Deum extendere voluerit; sed
tantum ad hominem, vel jumentum &c. verba
attendi debent; si enim talia, vel tali modo
prolata sint, ut enormem contumeliam Dei, &
Sacramentorum significant, v. g. *Sacramentsbes-
sien*: *Lausendsacrament*: *Mordhölsacrament* &c.
excusari nequit a mortali, nisi ex defectu vo-
luntarii, vel advertentiæ, & adsolvi non bebet
nisi firmo emendationis proposito concepto: si
vero tantam contumeliam verba non contineant,
v. g. simpliciter nominando *Sacmenta* &c. ve-
niat alter solum peccavit, & sub gravi obligatione
tenetur deponere malam consuetudinem ob peri-
culum blasphemie formalis.

modo confirmarunt, sed & nonnullis aliis aut
runt, ut ut variis ex causis omissa, aut impedim
executio sit (a).

C A P U T II.

Dei tentatio & sacrilegium exponuntur.

Dei tentatio tunc committitur, quando aliquid
fit aut dicitur, ut Dei potentiae periculum
fiat. Cum diabolus Christo persuadere velle
ut se e templi pinnaculo, quo eum sustulerat
dejiceret, sperans se in manibus, sicut scriptum
est, Angelos portaturos, ne forte ad lapides
offenderet pedem suum; Dei filius alio Scripto
ræ textu illi respondit: *Non tentabis Domi
num Deum tuum* (*Deuter. 6.*). Inde hoc
peccatum provenit, quia ordinariæ Dei pro
tectionis

(a) Ad salutarem blasphemiae horrorem excitandum
eiusmodi penæ iis, qui de blasphemias se accusant,
sunt exaggerandæ. Addi ex S. Antonio
potest, blasphemare Deum, & maledicere prae
cipuam damnatorum in inferno occupationem
esse juxta illud: *Commandaverunt lingas suis
præ dolore . . . Et blasphemaverunt Deum an
præ doloribus &c.* (*Apoc. 16.*). Hinc, qui in
vitio detinetur, ostendit, se pertinere ad statum
damnatorum, ex quo exercet artem eorum (*Part.
2. Tit. 7. cap. 5.*). Proderunt etiam jaculatoriæ
quædam preces quotidie de mane, & inter
diu, ac præprimis post quemvis relapsum repe
tendæ. Tales sunt: *Sanctus &c. Dominus Dei
Sabaoth. Sancte Deus, sancte Fortis; sancte &
misericors Salvator! amarce morti ne tradas me*
&c. aliæque divinarum Perfectionum laudes,
quarum magnum apparatus libri pii suppetitata

liis autem disfidimus, ac propterea signum petimus; interdum etiam ex vanitate promanat, si insolitum aliquod velimus hoc pacto experiri. Committi potest, si a communi lege, & a Sapientum in similibus praxi velimus recedere.

Sacrilegium est profanatio sanctorum, sacramentorumque rerum, quae in triplici sunt genere: 1. Personæ, veluti Sacerdotes, aut Religiosi: 2. Loca, & res divino cultui dicatae, veluti vas sacra: 3. Sacramenta & sacra Scriptura.

Sacrilegium quoad *personas* committitur 1. Quando ipsæ verberantur; quod peccatum encommunicatione mulctatur juxta celebrem Canonem: *Si quis suadente diabolo (Caus. 14. qu. 4.)*. Si levis sit ieiunus, potest Episcopus ab excommunicatione absolvere; si gravis sit ieiunus, & enormis laesio, est casus Papæ reservatus, 2. Quando personæ Deo dicatae opere vel cogitatione carnaliter peccant; tunc enim puritatem violant suorum corporum, quæ ad Deum pertinent sive ordinatione, sive professione religiosa.

Quoad *loca* sex modis sacrilegium committi potest, 1. homicidio sive voluntario, sive casuali (*cap. proposuisti. de Consecr. Eccles.*) 2. humani sanguinis effusione (*cap. eod.*) 3. opere conjugij, 4. sepultura excommunicati, 5. sepultura infidelis, 6. latrocinio seu furto juxta canonem *Quisquis causa 17. quæst.* 4. quod tripliciter committitur, nempe 1. rem sacram furando in loco sacro: 2. rem non sacram in loco sacro, veluti ibi servatum

Godeau Theol. Mor. Pars I. H h de-

depositum : 3. rem sacram in loco non
cro.

Quoad *res* multiplici modo sacrilegium per-
petratur. 1. Indigna Sacramentorum confedatio-
ne. 2. Indigna eorumdem susceptione. 3. In-
reverenti rerum sacrarum tractatione, vel tem-
peraria illarum illusione, & dehonoratione. 4. In-
tolerabili sacrorum textuum ad res ludicas au-
amatorias &c. detorsione. Contra ejusmodi ab-
usus varios Ecclesia Canones edidit, censurisque
in temerarios animadvertisit, nec tamen omni-
suo zelo ingens hoc malum e medio tollere re-
luit.

Sacrilegium grave est peccatum; quia irre-
verentia rebus, personis, locisque sacris illis
in ipsum Deum redundat, sive raro aut num-
quam materiae parvitas, sed solus advertentia
defectus quandoque levis peccati reatum inducit.
Non unius infimae, sed diversae speciei sacri-
legia dantur, unumque sua malitia alterum super-
rat. Non igitur confusaneæ sacrilegii narrationem
acquiescere, sed in illius speciem ac modum re-
dagare Confessarius debet.

C A P U T III.

Superstitionis definitio & divisio.

Quemadmodum Religio est verus Dei cultus,
sic supersticio, quæ illi adversatur, est
est & vana religio, qua aut indebitus cultus, ex-
aliter, quam jubetur Deo redditur. Exempli
causa, si quis modo veteris legis, aut infidelium
faci-

sacrificia Deo vellet reddere, indebito illum & illegitimo cultu coleret; abolita siquidem sunt veteris legis sacrificia, & ethnicorum cæremoniæ vetitæ semper fuerunt. Ad hanc superstitionem pertinent falsæ Sanctorum reliquiæ, aut falsa miracula, quæ Sanctorum reliquiis aut imaginibus facta falso narrantur: nec pia, quam præferunt, intentio a mortali peccato hoc mendacium excusat. Inanis quoque est cultus, qui spiritualem finem non respicit; veluti candelatum numerus, quæ ante aliquam imaginem acciduntur, aut ejusdem generis exteriores aliæ actiones: item cultus ille, qui rubricis aut Ecclesiæ moribus adversatur. Hoc in divino Officio Parochi attendant, ne quid illi addant, ne quid demandant contra id, quod tam sapienter Ecclesia statuit.

Est & alia longe iniquior superstitione, quam illi cultus redditur, cui reddi non debet. Hujusce superstitionis quinque sunt species; vide licet Idololatria, Magia, Divinatio, Vana observatio, & Maleficium.

Supervacaneum est de *Idololatria* differere, cum jam illa a Christianorum terris exulet. Est illa peccatum veræ religioni & fidei ex se oppositum, etenim sicut vera adoratio nequit existere, quam non præcedat lumen intellectus, quo ejus quem adoramus excellentiam cognoscimus; ita falsa adoratio, qualis est idololatria, adesse nequit, quin error in intellectu adsit, quo eo honore dignum falso judicemus, quem adoramus. Verum si fidei error abesset, & timore

H b 2

aliove

aliove affectu compulsi idolatriæ opus exerimus, exterior solum hæc esset idolatria, nes in foro interiori excommunicationi esset subiecta quamvis eidem in exteriori foro subjiceretur, cum esse interior præsumatur.

C A P U T . IV.

Divinationis descriptio ac varij modi.

Divinatio est dæmonis ope occultum aliquid inquirere, quod naturaliter sciri nequit. Porro dupliciter ope dæmonis aliquid potest inquiri, aut *expresse* certisque verbis illum invocando & consulendo: aut *tacite* & *implicite*, videlicet vanum aliquid vel inutile a dæmone traditum agendo, ut ejus ope occulta noscantur. Empli gratia ut thesaurum quis inveniat, utrinque versibus, quibus dæmonem rogat, ut sibi thesaurum ostendat: hæc est expressa invocatio. Puellæ ut sciant, quos habituræ sint sponsos, illosque in somnio videant, in sancti Joannis Baptiste per vigilio, dum cubile petunt, verbis quædam recitant, quibus Jovem aut Lunam orant, ut sponsos suos sibi ostendant: tacita haec est & implicita invocatio. Idem de iis dictis, qui ut perditas res inveniant, cibrum in gyrum agunt, vana interim verba quædam promentes, quæ nihil significant. Nec excusat satis, si quis profiteatur nolle se dæmonem invocare: sufficit enim id fieri, quod antea dæmon docuit.

Multiformiter respondet dæmon, aut apparet in variis figuris quibusdam & speciebus, quod voca-

vocatur *præstigium*, aut in somnio, cum dormientes responsum a dæmone expectamus, aut defunctorum falsa resurrectione & apparitione, & hoc vocatur *necromantia*; aut per homines, in quibus ipse habitat, veluti Pythonissa, e cuius corpore dæmonem sanctus Paulus ejecit, aut per statuas & terrestria corpora, quæ est *geomantia*; aut figuris in aqua apparentibus, quæ est *hydromantia*, aut aereis figuris, quæ est *aeromantia*; aut figuris igneis, quæ est *pyromantia*; aut nominibus, quæ est *onomatomanzia*, aut animalium visceribus, aviumque volatu, quod est veterum *haruspicium*, & auguriorum scientia. Omnia hæc diabolicæ invocatio-
nis genera mortalia peccata sunt gravia & enor-
mia.

Divinatio, quæ ex Astrologia fit per naturales effectus, qui sunt pluvia, venti, & temperatum mutationes, est permitta; at non item permitta est Astrologia *judiciaria*, quæ libera hominum eventa divinare præsumit, quam veluti vanam ac superstitionem Ecclesia prohibuit. Nullam in homine, qui liber est, habere vim astra possunt; licet indirecte in liberas hominum actiones aliquatenus influant: cum ex astris temperamentorum varietas pendeat; nullam tamen necessitatem inferunt. Inter viros nobiles frequens est hæc curiositas, qui nativitatis suæ schemata conficiunt, & quasi ex divina revelatione præfigia inde sumunt, cum uni Dei providentiae fidere deberent. Hæc inquisitio & credulitas peccata sunt mortalia. Tacitus, quem

H h 3

supræ

supra retulimus, pulchre de Astrologis ait: *Genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in nostra civitate semper vetabatur, & retinebitur.*

Docet recens Casuista, non esse illum mortal is peccati damnandum, qui ex Astrologi prædictione ecclesiasticam dignitatem sperans, Romanum ideo pergeret, dummodo huic prædictioni non omnino fidat. Verum hæc opinio hominum ambitioni latam viam pandit, Dei vocationem ab ecclesiastico ordine amoget: & Apostoli præceptum contemnit, qui ait: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron;* quare merito improbatur.

Alius docet, teneri Astrologum acceptam pecuniam reddere, si non media omnia adhibuit, ut ope dæmonis sciret, quod securus fieri nequit, sive sequatur effectus, sive non; si vero vim omnem artemque adhibuit, ut ex dæmons quid eventurum sit, noscat, non teneri acceptam pecuniam restituere, ejus siquidem labor & industria pretio sunt æstimabilia: neque hoc calo teneri obveniens alteri sarcire, damaum, sed tunc solum, cum artem magicam non calle. Absurda æque ac impia hæc est opinio, que locitam lucrandi artem esse magiam docet divinam humanisque legibus vetitam. Divinæ humanæque leges hoc pacto destruuntur: nec tam a sonum errorem ullus umquam ante hunc Audarem docuit.

Divinationis species quædam sunt sortes, quæ tripliciter dividuntur. Aliæ pure, sunt aliæ

vinatoriae, ut futurum quidpiam vel occultum sciatur, & plerumque peccata sunt mortalia, quia in illis tacite diabolus invocatur: nisi expresse a Deo solo expectetur responsio, sicuti cum Saul super Jonatha sorte usus est.

Aliæ sunt sortes divisoriae, ut quid ad singulos spectet sciatur. Licitæ hæ sunt, si tria adfiantur. *Primo*, ut omnis absit injustitia, quæ certe adfasset, si in plures sortiretur, quod ad unum spectat; aut si a sorte is excluderetur, qui æquale cum aliis jus habet. *Secundo*, ne quid detrimenti capiat respublica, veluti si sorte munera publica indignis tribuerentur. *Tertio*, ne dignitates, aut Ecclesiastica Beneficia sortiantur, quæ sortiri non licet, cum ad hæc divina requiratur vocatio. In actis supra duos sortem miserunt Apostoli; sed Deum ante exorarunt ut ostenderet, quem in Judæ locum elegisset. Modo tamen hæc praxis verita est.

Aliæ denique sunt consulariae, ut sciatur quid in rebus dubiis sit agendum: sunt vero licite, si omne diabolicum absit commercium, & istæ tres adfint conditiones, 1. ut in necessitate id fiat, alioquin esset Dei tentatio. Exempli gratia nescit Episcopus quem e Presbyteris eligat, ut ægrotis ministret, cum omnes æque digni sint, & pari zelo ferventes: sorte tunc uti posset, ut Dei voluntatem intelligeret, 2. reverenter fors est mittenda, oportet enim ut reverentia debita Deus consulatur, 3. in profanis rebus, vel malis sorte uti non licet.

C A P U T V.

Vanæ observantiæ notio & species.

Vana observantia est superstitionis, qua inutilibus rebus utimur, quæ nullam neque divinam neque naturalem vim habent. Quadrifariana dividitur. Prima vanæ observantiæ species est, quando scientiam acquirere nitimus verbis, quæ busdam, & jejuniis, aut figurarum, & inutilium inanumque rerum inspectione, eam velut infusam habere cupientes absque studii labore, quo passim & naturaliter ex Dei ordinatione scientia acquiritur: qui hæc agit, lethalius peccat.

Altera vanæ observantiæ species est ad obtemperandam sanitatem, cum cæremoniæ quædam adhibentur, aut certa verba proferuntur, ut quædam signa fiunt, ut hominum vel animalium morbi depellantur. Hæc apud rusticos frequenter usurpantur, inter quos anus plerique hominum & animalium morbos verbis aut superstitionis actionibus se depellere prostrantur. Quando ex ignorantia, aut magna simplicitate fiat, veniale tantum peccatum committitur; verum si postquam vanitatis & periculi actions suæ persona est admonita, hanc exercere pergit, tacite diabolum invocare censetur, quod certe mortale peccatum est.

Tertia ejusdem species est, cum fortuitus observamus *eventus*, & ex his prospera aut adversa eventura prænunciantur; veluti si prius pedem

pedem sinistrum gradientes moveamus, aut in
jenæ limine domo exeuntes offendamus, aut
dum aliquid hujusmodi agimus. Vanæ & ridi-
culæ sunt hæ observationes; sed plerumque
peccata tantum sunt venialia, nisi his jam moni-
ti obstinate adhæreamus.

Quarta vanæ observantiae species est circa
reliquias, sive veras, sive falsas: circa veras,
quando illas vanis cæremoniis gestamus, veluti
si quis Sancti reliquias hoc non alio involutas
panno gestaret, aut haec non illa diei hora; aut
si hisce potius circumstantiis quam ipsis fida-
mus reliquiis, quod interdum esse potest morta-
le peccatum.

Locus hic est, ut aliquid de Scapularis de-
vorione subjiciam. Hanc minime vituperare
volo, cum & sanctæ Virginis honorem respiciat,
& a Pontificibus plerisque ditata sit indulgentiis;
verum necessarium existimo Confessarios mone-
re, ut a vana confidentia, quam huic devotioni
adhibent, homines retrahant. Putant, si sca-
pulare gerant, se numquam absque confessione
interituros; & hac nixi fiducia vitam omnem in
peccatis ducunt. Plerique in duello pugnant,
sperantes non fore se in ea pugna interficiendos.
Horribilis hæc est superstitione, & diaboli dolus,
quo sanctam institutionem in scandalum & im-
penitentiam mutat. Hujusmodi devotionem
sancta Virgo non probat; illaque irrogatur inju-
ria, si ejus ueste coniecti, Filium suum offendim-
us. Verus Christiani habitus est Christus
Iesus juxta Apostolum, qui ait: *Induite novum*
H h 5 *homi-*

hominem, qui secundum Deum creatus est (Ephes. 4.). Scapularia sancti Francisci, vel sancti Augustini cingula tunc juvant, cum supra proprium christiani habitum haec gestamus, & sum veluti media ut digne illo vestiamur. At per tentiae inimici homines haec exterius signa libenter gerunt, ex quibus nil molestiae capiunt, detemere peccatorum suorum veniam sperant propter indulgentias, quae hujusmodi signis sunt conjunctae: verum si non peniteant, ignis aeterni pena Deus illos damnabit.

Quatuor hisce notis vanæ observantiae nescuntur. *Prima* est, cum verborum efficaciamnis in vanis quibusdam circumstantiis confituitur; veluti si ad depellendam infirmitatem tria *Ave ante Solis ortum* essent recitanda. *Secunda* est, si nomina aut characteres, quibus utimur, incognita omnino vel obscura sunt, sicut passim in schedis evenit, quibus sanari febres creduntur. *Tertia* est, cum vanum est id quod peragitur. *Quarta* est, cum falsa quædam apocrypha usurpantur; veluti cum sancto Petri ridicula quædam dixisse Dominus perhibetur. Hujusmodi signis, quæ in plebe occurunt, veniam observantiam dignoscere, & vitare possumus (a).

CAPUT

(a) Superstitiosa observantia &c. plerisque in Dies festis reservatus est casus, si nempe peccatum mortalis malitiam attingit. Omnes proin circumstantias, ac præcipue illam personæ rite considerare Confessarius debet, ne ex præcipitante peccato

C A P U T VI.

Magiæ notio, & signa.

Magia est facultas ea, quæ naturæ vires superant, patrandi, ope dæmonis, qui per magos operatur, iis singens obtemperare, ut eos fallat, sibique subjiciat. Diabolica hæc ars oritur ex prava curiositate, quæ homini lapio est naturalis, illumque ad extraordinaria experientia, & ad aliis incognita scrutanda impellit; quod scientiam quedammodo amulatur, quam a Deo in creatione homo acceperat. Deo hæc ars directe opponitur: dæmoni siquidem honorem soli Deo debitum tribuit, & dæmonis ope id scire & facere satagit, quod Deo opitulante fieri solum potest. Maxima severitate in lege veteri Magia prohibebatur. In Levitico legitur: Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid discitemini, ut polluamini per eos (cap. 19.); in Exodo vero: Maledicos non patieris vivere (cap. 22.). Hæc prohibitio, qua dæmonis adoratio quælibet & invocatio vetatur, ad naturalem legem non minus, quam ad scriptam, & evangelicam pertinet. Populi omnes magos sunt derelicti; & a Romanis verita fuit magia, qui hujuscce artis libros, quos in sepulchro suo Rex Numa claudi jussérat, ne ederentur, combusserunt.

Natu-

peccatum reservatum esse judicet ubi nullum est, aut econtra. Rarius hanc reservationem simpli- cies mulierculæ, aut rustici; frequentius versuti decoctores, & circumforanei &c. incurunt.

Naturalis hujusce prohibitionis causa est, quia dæmon acerrimus est Dei hostis, qui fieri posset, Deum vellet destruere, ut honorem illi debitum sibi usurparet, & ipse in orbe dominaretur. Naturæ lex docet, non licere subditis cum Regis hostibus fœdus inire: Dei aetem hostes sunt dæmones, quorum odium juvamus, dum magiam exercemus, sive expresse id fiat, sive implicite: *expresse* id sit, quando cum dæmone ipso, vel cum ejus ministro pacscimur; *implicite*, cum verbum aliquod protetur, aut aliqua sit aetio, quibus operari dæmon solet. In extrema aliquis necessitate possit oblatam sibi ab hoste Principis opem accipere, quin propterea esset proditor. At non idem de dæmone est statuendum: hominum universalis & supremus Rex est Deus, omniumque Dominus, quæ intra se vel extra homines habent, vel opera exercent; cumque nil a dæmone nisi Deo permittente possint homines accipere, quidquid ab ipso accipient, eorum plerumque salut obest. Quamobrem frustra a dæmone queritur, quod a solo Deo est expectandum.

Non semper expressa est dæmonis invocatio, interdum est tacita. Id autem evenit primo, quando verba proferuntur, quæ non expressa propositum effectum significant: secundo, quando figuræ sunt, veluti circuli, quadranguli, &c. tertio, quando verbis falsa & apocrypha miscentur: quarto, cum inutiles ad propositum conditiones usurpantur, veluti in tali charta scribere, vel adhibere herbam, quæ tali die in-

collecta; quæ quidem a pluribus fiunt, quin
demonis ope uti intendant: *quinto*, cum effe-
ctus media, quibus utimur, superant, veluti
si philtiris, aut amatoriis potionibus utamur, ut
quempiam ad amandum vel odiendum excitemus.
Omnis hujusmodi invocatio est magia quædam;
et proinde mortale est peccatum, cum ea utens
dubitare merito potest, ne dæmonis ope sequar-
tur effectus, nec tamen invocationem omit-
tit (a).

Non

(a) Magorum potestatem, & sagarum artes pleri-
que nostri ævi Doctores tamquam inania phan-
tasiæ deliramenta rident, eaque omnia, de qui-
bus sagæ se jactant, nonnisi in imaginaria illu-
sione consistere afferunt; propter malam tamen
nocendi voluntatem, aliaque adnexa vitia ejus-
modi homines poenis tam canonicis, quam civili-
bus omnino subjiciendos esse, uno ore omnes
fatentur. Quodsi tale monstrum ad confessionale
venerit, caute cum eo procedere Confessarius
debet, sitque sincera, anve ficta confessio ex
circumstantiis advertere. Tum de inito cum
dæmone pacto inquirat, illius dissolutionem, &
ejurationem petat; sublatis omnibus pacti signis;
non tamen (prout recte P. Schram monet) est
necessæ, ut poenitens illud, quo fors se obligavit,
chirographum a dæmone repetat, & impetraret.
Examen postmodum circa ea, quæ magiam
comitari solent, vitia instituatur, fiatque quæ-
stio 1. de hæresi, & apostasia a fide, 2. de
blasphemias contra Deum, Christum &c. 3. de
sacrilegio S. Eucharistiæ abusu, 4. de supersti-
tio cultu dæmoni exhibito, 5. de nefanda
luxuria, 6. de damnis proximo illatis aut saltem
intentatis, 6. de seductione & scandalo. Hisce
per-

Non sunt magicæ arti adscribendi quidam effectus pure naturales, licet rari. Habet natura arcana quædam mysteria: quod si plantarum & mineralium vim, astrorumque cursum, aspectus, & influentias probe noverimus, profecta mira plura patraremus, qualia Philosophi quædam patrarunt, qui Magi sunt habitu: hoc nomine plerique docti viri ab indocto vulgo facili nequioribus sunt appellati. Verum a minoribus hisce rarisque procurandis effectibus prudentia est temperandum, ni ex his aliqua Dei gloria aut proximi utilitas expectetur. In his curiositas plerumque & vanitas adest, quæ duo verum Christianum sectari dedecet.

C A P U T VII.

Maleficii descriptio & divisio.

Maleficium sic definitur, ars nocendi alius opus dæmonis. Dupliciter dividitur; aliud enim est maleficium amatorium, aliud veneficium. *Amatorium*, ad amandum excitat, mentem tu-

peractis Confessarius, præsertim juvenis, spiritualia interim remedia videlicet magnam in Deum fiduciam, sanctissimorum Nominum invocationem, sanctæ Crucis venerationem, sacramentorum frequentationem &c. pœnitenti suadet, absolutionem, quantum circumstantiae permittunt, nonnihil differat, & circa specialia quædam virum doctum, pium, aut veteranum Confessarium consulat, ejusque prudens consilium rite sequatur, sicutque aut veri pœnitentis promovet salutem, aut astuti impostoris dolos, & venturas eludet.

quidam
bet nat
lantarum
m, aspe
profess
ophi qu
hoc no
go sacu
a min
rudentia
i gloria
s curios
o veritat
bens, sanguinem inflammans, & ad luxuriam provocans potionibus, aut virgis, aut aliis hujusmodi. Item contra aliquem hoc maleficio odium excitatur, sicut inter maritum & uxorem evenit, qua re a conjugii opere exercendo impediuntur. *Veneficum* vero varios creans morbos corporis sanitati obest; vel animalibus nocet, & agrotare facit; aut agris nocet, grandine, tempestate, aut sterilitate. Id saepe in villis magi conficiunt, Deo permittente, vel ut populos puniat, vel ut exorcismorum Ecclesiæ vim, & Sanctorum protectionem ostendat.

Nulla est fascinatio, quæ hominum voluntates ad amorem vel odium cogere possit. Una amoris comparandi ars est, quam tradit Poeta loquens: *Ut ameris amabilis esto.* Fascinatio mentem plerumque turbat, & amentiam potius quam amorem creat, ut saepius experientia innotuit.

In maleficio inquirere debet Confessarius quale pactum, & quomodo cum dæmone fit initium. An magus Christi fidei & Sacramentis renunciare promiserit: quod si in hac promissione aliquis adfuerit circa fidem error, fidei dogmata falsa putando, aut sanctificandi vim Sacramentis demendo, tunc pacto conjuncta est haeresis. Verum licet absit hujusmodi error, unius tamen pacti & maleficii malitia mortale est peccatum valde enorme.

2. Inquirendum est, an aliquo modo magus dæmonem adoraverit; & an crediderit honorem aliquem dæmoni tamquam debitum esse præstatum.

stantum, illumque posse humanam voluntatem
fleſtere, dum dæmonis opem petit, ut alium
ad amandum vel odiendum impellat.

3. Maleficium ipsum est considerandum, &
scrutari oportet, an in eo conficiendo sacri
quid admisceatur, veluti Aqua benedicta, Oleum
sanctum, Cereus benedictus, aut (horren-
dum dictu) sanctissima Eucharistia. Diabolus
enim acerrimus Dei hostis sanctioribus rebus
Dei cultui dicatis in fortilegiis utitur; quo pax
simplices fallit, qui peccare minime putant,
dum verbis sacræ Scripturæ utuntur, aut eccl-
esiasticis orationibus, aut rebus iis, quæ fido-
rium venerationem suapte natura merentur.

Damnum quoque est attendendum, quod
proximo maleficium affert, ejus nempe persona,
eiusve bonis; unde restitutionis obligatio ori-
tur (a).

In hanc etiam materiam recentes
Casuistæ perniciosas opiniones invexere.
Do-
cet Casuista quidam, audientem pactum ei-
alio cum dæmons fieri, ut thesaurum celer,

(a) Qui philtro proximum in amentiam conjectit,
vel maleficiis ad noxium quid agendum compu-
lit, graviter contra justitiam peccavit, tollere
maleficia tenetur, quantum potest, ac inde fe-
cuta damna reparare. Etiam pro ablato memo-
riæ aut rationis usu quamdam restitutionem pe-
cuniariam esse faciendam cum nonnullis Sotis
existimat: alii ejusmodi bona pretio quovis fu-
periora, adeoque minime compensabilia esse pur-
tant, & restitutionem solis damnis emergentibus
commensuratam exigunt.

posse signum facere contrarium illi, quod alias fecit, ut thesaurum dæmoni custodiendum tradiceret, ne illum amplius dæmon custodiat; verum nonne dæmoni hoc pacto creditur, qui thesaurum, rogatus quamvis, custodire non est sollicitus; & superstitionis observantur signa, quorum ipse est auctor? Non ille depositum thesaurum curat, sed illius animam, qui sibi credit, & propterea superstitionibus utitur, ut ut dæmon creditum thesaurum custodiat, vel deferat.

Quærit idem Auctor, an maleficium maleficio tollere liceat? Responderet, si absolute peras ab eo, qui maleficium fecit, ut illud tollat, licet scias posse illum alio maleficio, quo forte urietur, id efficere, probabile est posse te hinc illum impellere ad maleficium tollendum. Addit Casuista aliis, non esse illos superstitiones, qui verbis ex Psalmis, aliisque orationibus excerptis morbos sanant; licere quoque verbis sacris uti ad canum latraturum impediendum, & ad sanguinis sistendam effusionem; dummodo certo non expectetur effectus, & vanæ si quæ sunt averruncuentur cæremoniæ. En ridiculam exceptionem; siquidem licitum putat hic Auctor hos eventus probabiliter a dæmonis vi expectare, & probabile cum illo commercium habere. Verum nonne quodlibet cum dæmonè commercium debite Dei adorationi adversatur? Quis sanctorum Patrum fortilegia damnans vana hac distinctione usus est? Hancne excusationem sæculatis judex admitteret, si magus reponeret, sa Godeau Theol. Mor. Pars I, I i artis

artis suæ effectum cum certitudine minime sp
rasse? Quamvis ethnicæ sint vanæ hæ cæremoniæ, non eas diabolus adhibere detrectat; *la*
Etis tamen sacrisque cæremoniis libentius utitur
ut eas violans majorem Deo inferat injuriam.

Ii sæpe magi appellantur, qui solum sunt malefici. *Magi* dæmonis ope utuntur, ut potentiam jaotent, vel ut futura & occulta noscant, verum *malefici* utuntur dæmone, ut proximo noceant, sive in corpore, sive in bonis, veluti in gregibus aut agris, grandinibus, aut violenti imbris a dæmone immissis. Hæc dæmon Deo permittente operatur mediis nobis incognitis, quæ tamen naturalem vim non superant.

His maleficiis aut verba sacra, aut res sacrae, veluti Aqua benedicta, vel Olea sacra semper miscentur: hocque sacrarum rerum abusu dæmonis superbia gaudet, suoque honori deposita hæc sibi offerri, Deoque eripi, cuius cultui sum dicata.

Quæri potest, an liceat a malefico petere, ut maleficium alio maleficio destruat?

Respondendum est, id minime licere; siquidem maleficium est de se malum, & malefici hoc esset communicare peccato, illique ansem præbere dæmonem iterum invocandi. Satis est uti Ecclesiæ precibus, quas ipsa ad maleficia sananda præscripsit, propriamque calamitatem patienter ferre. Verum si absque maleficio posset maleficium tolli, id liceret, quia tunc folium diaboli opus destrueretur.

Ante

ll.
ime spe
cæremo
tat; sa
as utitur
uriām.
lum sunt
, ut po
noscant
proximo
, velut
violentia
dæmon
is incog
superant
es sacra
sempet
usu da
deputat
Itui sum
petere,
; si quis
malefici
; anhum
Satius
maleficu
nitatem
maleficio
unc fo
Ante
i
Canonicæ superstitionum pœnæ. 499

Antequam hanc materiam absolvam, recentiorum aliquot Casuistarum est absurdâ opinio perpendenda, qui docent Astrologum pecuniam, quam, ut vaticinaretur, accepit, teneri restituere, si astra consuluit; non vero ad restitutionem teneri, si dæmonem consulat, quia hæc consulatio studium & laborem postulat. Astrorum contemplatio est innocens, quamvis ad futura investiganda non prospicit; ast invocatio dæmonis semper est illicita, & propterea dæmonis invocandi labor justus nequit esse titulus pactum premium exigendi. Hoc pacto in hominum commercium ars magica, tamquam ars licita ad captandum lucrum, importatur; quod omnino est dictu nefas.

C A P U T VIII.

Canonicæ superstitionum pœnæ.

Qui post discessionem a catholica Ecclesia, de peccato suo vere dolens ad illam redit, penitentiam agat decem annis, quibus expletis ad communionem admittatur (*Pœnit. Rom. tit. 30. c. 4.*).

Qui dæmoni immolaverit, decem annis pœnitentiam agat (*Ibid. c. 9.*).

Qui Ethnicorum more elementa coluit, aut superstitionis signa observavit, vel in serendis arboribus, vel in domibus ædificandis, vel in seminandis frugibus, vel in contrahendo conjugio, duabus annis pœnitentiam agat legitimis feriis, idest secunda, quarta, & sexta (*Ibid. c. 14.*).

I i 2

Qui

Qui cum Judæo cibum sumpsit, decem diebus pane & aqua jejunet (*Conc. Elib. c. 53.*)

Qui incantationes diabolicasque divinationes peregit, septem annis pœnitentiam agat (*Pœnit. Rom. c. 26.*)

Mulier fortilega per annum pœnitentiam aget, aut juxta alium canonem annis septem (*Ibid. t. 6. c. 2.*)

Qui cum incantationis verbis medicas habens collegerit, viginti diebus pœnitentiam aget (*Ivo Cornot. part. 12. c. 36.*)

Qui Magos consulit, aut domum suam lostrat, ut aliquid arte magica sciat, quinque annis pœnitentiam aget (*Pœnit. Rom. tit. 6. c. 5.*)

Qui domum suam magicis cantionibus purgat, aut quid simile agit, vel fieri permittit, aut consulit, quinque annis pœnitentiam aget (*Ibid. c. 11.*)

Qui in aliorum agros tempestatem exilient, septem annis pœnitentiam aget, quorum tribus pane & aqua jejunabit (*Conc. Ancyrr. c. 23.*)

Qui magicis artibus fidem adhibuerit, aut iisdem participaverit, legitimis feriis per annum jejunabit (*Pœnit. Rom. tit. 6.*)

Qui fascinationem verbis exercuerit, tribus Quadragesimis pane & aqua jejunabit, ante videlicet Nativitatem Domini, ante ejusdem Resurrectionem, & per tredecim dies ante Nativitatem sancti Joannis Baptistæ (*Pœnit. Beda c. 1.*)

Qui futuorum sortem in libris aut tabellis quaesierit, quadraginta diebus pœnitentiam aget (*Ivo part. 11. c. 24.*)

III.
cem die
c. 53.).
inationes
(Pant.
itentiam
septem

cas he
am 222
uam lo
ue annis
. c. 5.).
us pur
rmitti
am ager

exclerit
n tribus
. 23.)
rit, au
annum
, tribus
ante vi
em Re
e Nati
. Beida
tabelli
am ager

Qui

Simoniae notio, & divisio traditur. 501

Qui superstitionis instrumentis res perditas requiret, duobus annis pœnitentiam aget (Pœnit. Rom. tit. 6. cap. 7.).

Qui aliquid manducabit, aut biber, aut secum feret, ut Dei judicia impediatur aut evertatur, pœnitentiam ager ut magus (ibid. c. 6.).

SECTIO VI.

DE
SIMONIA.

CAPUT I.

Simoniae notio, & divisio traditur.

Mare magnum ingredimur, ubi plerique absorpti sunt, scientes nonnulli ac volentes, ignorantes alii. Hoc semper malo vexata est Ecclesia; & sub prima & secunda Regum nostrorum stirpe Gallica præsertim Ecclesia hoc morbo afflita est. Ut malo huic remedium afferrer sanctus Gregorius magnus plures ad Galliæ Reges, & ad Brunichildam Reginam litteras dedit; pluresque Synodos coegere Episcopi, ut hanc pestem averterent. Nostro hoc ævo vix hic morbus se prodit. Verum nonnulla sophismata recentiores Casuistæ excogitarunt, ut Simoniae timorem omnem eliminarent; & si illorum admittatur doctrina, nulla jam Simonia committi potest, adeo multa reperere, ut Dignitatum &

I i 3

Bene.

Beneficiorum cupidos palparent, eorumque ambitionem & avaritiam soverent. Eorum celbris distin^{tio}n^e inter *preium* & *causam*, viam Si moniæ scandalose aperit; docent enim non posse profecto pecunia Beneficium acquiri, sed posse quidem Collatori pecuniam dari, ut ad Beneficium conferendum determinetur: satis vero est ad Simoniae labem vitandam, ut quis habituulter nolit rei temporali spiritualem æquiparare. Ulterius alter progreditur, docetque nullam ab illo simoniam committi, qui pecuniam promisens Beneficium accipit, si hanc solvendi intentionem non habet. Si vera sint hæc axiomena, jam ab orbe simonia omnis exulat. Quis enim, quod in Beneficio spirituale est, pecunia comparare velit? Nonne sola in hoc temporalia spectantur? Conveniunt omnes Jurisperiti contristus formam non in actuali solutione consistere, sed in contrahentium voluntate. Paucos annos ab illustrissimis Galliæ Episcopis cœsura confixa sunt propositiones istæ omnes, & Theologica Parisiensi Facultate damnatae.

Hisce ad numero in Romana Curia degentium inventiones, quibus Beneficia impune emunt, saltem coram terræ judicibus; tales sunt penitus anticipatae solutiones, capellarum erectiones, aliaque similia nimium in praxi frequentia. At invisibilis Judex haud juxta hæc sophistata sententiam feret; his siquidem araneæ celi nequeunt peccatores abscondi.

Simonia itaque studiosa voluntas est emendari aut vendendi rem spiritualem pro temporali vel econtra

I. Simoniae notio, & divisio traditur. 503

econtra. Unde tria ad simoniæ peccatum concurrunt, videlicet res spiritualis ceu *merx*, res temporalis ceu *preium*, & voluntas seu intentio illam mercem pro isto prelio comparandi, aut dandi. Horum quodlibet succincta explicatione dilucitare liber, ut simoniaeum virus & facilius dignosci, & cautius vitari queat.

Res *spiritualis* esse potest vel *in se*, ut Sacra-
menta, reliquiæ, gratia, indulgentiæ &c. vel
ex suo fine intime cum spirituali connexa, uti
proventus beneficiales, studium concionis,
catechesis, jus Patronatus, aut quælibet ad animæ
salutem directe tendens actio.

Pretii *temporalis* nomine non modo pecunia
sed quodvis aliud æquivalens subintelligendum
venit. Unde trifariam illud Theologi dividunt,
nimurum in munus a manu, a lingua, ab obse-
quio. Per *munus a manu* pecunias, annulos,
vestes, frumenta, aut alia pretiosa: per *munus a*
lingua patrocinium, favorem, vel commenda-
tionem animo quidquam spirituale impetrandi
factam designant, ut si collatoris famulum
commendatione promoteas, ut hic vicissim pro-
trocinando quoddam beneficium a suo Domino
tibi impetreret. Per *munus ab obsequio*, quodlibet
servitium Prælato vel Collatori præstitum deno-
tatur, si nempe eo animo illud quis subiret, ut
pro retributione ecclesiasticum Beneficium repor-
tet. Hoc considerent, qui munus Eleemosyna-
rii aut aliud apud Episcopum suscipiunt, si
enim hujus muneris exercitio ad obtainendum

I i 4 Bene-

Beneficium viam sibi sternere intendunt, verum
simoniam committunt.

Voluntas, seu intentio in simoniaeo ea sufficit, qua temporale dare vel offerre pro spiritali qualis obtentione velit, sive dein hoc temporale ut strictum pretium, sive ut alliiciens motiuum respective ad spirituale intendat; sive hanc suam intentionem verbis exprimat, & in pactum deducat, sive intus in corde contineat (a). Profecto Simon Magus (a quo hoc vitium nomen traxit) dure increpatus a sancto Petro fuit, coquod existimariit donum Dei pecunia possidet (Act. 8.); & tamen nude pecuniam obtulit, ut cui ipse manum imposuisset, Spiritum sanctum acciperet. Juxta nova Casuistarum principia Simon excusare se potuisset, ac dicere, non pro dono spirituali, sed ad captandam Apo-

(a) Innocentius XI. has damnavit propositiones: *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, et efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale solum gratuita compensatio pro spirituali, aut contra.* n. 45. Et id quoque locum habet, etiam temporale sit principale motiuum dandi spirituale, immo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic illud pluris aestimetur, quam res spiritualis. Et Can. ex multis. i. quæst. 3. Alexander II. testatur, Chalcedonense Concilium condemnasse eos, qui Ecclesiæ Beneficium interventu pecunie acquirunt. Quia nempe hujusmodi pecunie, aut alia munera pro sine quidem intermedio aut proximo benevolentiae &c. captationem, pro ultimo præcipuo rei spiritualis obtentionem respiciunt.

Apostolorum benevolentiam oblatas a se pecunias fuisse. Ast Fieulneæ istæ distinctiones quandoque apud homines, numquam apud Deum valent (a).

Peccatum grave simoniæ esse sanctus Petrus ostendit, qui justo zelo succensus ad Simonem dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quia donum Dei existimasti pecunia possideri* (Ad. 8.), Simoniae pravitatem triplici ex capite sanctus Thomas (2. 2, quæst. 100. art. 1.) demonstrat „1. Quia res spiritualis non potest aliquo pretio terreno compensari, ut de sapientia dicitur: *Pretiosior est cunctis opibus* (Proverb. 3.). 2. Quia id non potest esse debita venditionis materia, cujus venditor non est dominus; 3. Prælatus autem Ecclesiæ non est dominus spiritualium rerum, sed dispensator

(a) Tunc moraliter loquendo (ait P. Antoine Tr. de Virt. Relig. art. 3. Q. 2.) & in estimatione prudentum temporale re ipsa se habet ut *remium*; cum non datur *atio titulo*, quam ad obtainendum spirituale, nec confertur spirituale nisi ad temporale obtainendum. Sicut enim dans munus judici ut motivum ad obtainendam sententiam iniquam, dicitur emere justitiam; & judex illam ferens propter munera accepta dicitur vendere justitiam; ita qui dat temporale, ut moveat alium ad dandum Beneficium, emit virtualiter beneficium, & qui confert beneficium propter munera data, illud vendit, & vere tunc datur unum loco alterius. Alioqui nemo subtilitatis metaphysicæ peritus posset umquam Simoniæ committere.

„ sator secundum illud : *Sic nos existimet homo ut ministros Christi , & dispensatores mysteriorum Dei* (1. Cor. 4.) . 3. Quia venditione repugnat spiritualium origini, quae ex gratia voluntate Dei proveniunt : unde & Dominus dicit : *Gratis accepistis , gratis date* (Matth. 10.) . Ex hac angelici Praeceptoris doctrina aperte sequitur, Simoniam non unam sed triplicem videlicet sacrilegii, irreligiositatis, ac iustitiae deordinationem involvere ; quam numquam materiae levitas, sed sola inculpata inadvertitia, aut ignorantia minuit. Hinc qui pro spirituali vel leviusculum munus confert, accipit aequa grave vel gravius peccatum committit ; quia rem inestimabilem vili adeo preceps appendit (a).

C A P U T II.

Communes Simoniae divisiones adducuntur.

Simonia in eam quae juri divino, & eam que juri humano est inimica, dividitur. Prior rei spiritualis sive expressa, sive tacita, pro supra exposuimus, venditione vel emptione committitur, estque intrinsece ac graviter male, seu (ut scholæ loquuntur) prohibita quia mala; posterior in arbitraria Beneficiorum permutteratione.

(a) Huc damnata ab Alexandro VII. propositio ficitur : *Non est contra iustitiam Beneficia non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit ullam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumenta temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* n. 22.

ne consistit, estque mala quia prohibita; hujusmodi autem permutationes non obtenta prius licentia fieri Ecclesia prohibuit; ut res sacrae, ab avaritia mercatura immunes manerent; debitusque iisdem servaretur honos.

Huic primariae adhuc alia in mentalem, conventionalem & realem divisio accedit. Simonia mentalis nihil aliud est, quam interna simoniaca intentio, quae ad actionem quamdam externam impellit, vel eamdem comiratur. Ut si Canonicus primario propter distributiones chorum adeat; propter stipendum celebret, quin prava ipsius voluntas foris appareat (a).

Conventionalis Simonia est pactum expressum vel tacitum circa rem spiritualem emendam aut vendendam, necdum tamen executioni mandatum. Pactum expressum fit, quando claris, perspicuisque verbis quis paciscitur se illam pecuniam dare, ut illud exempli gratia Beneficium acquirat: tacitum est, quando quis signo aliquo votum alterius sibi comparat, aut ad datum spirituale inducit, veluti si illi, dum Capitulum ingreditur marsupium ostendatur argento plenum, cuius obtinendi spe votum suum daret, ut aliis Canonicatum consequeretur.

Realis

(a) Hinc per Simoniam *mentalem* non mere internum propositum, sed actum externum cum occulta simoniaca intentione positum intelligunt. Nihilominus sicuti internum propositum furandi ad speciem furti, ita & ejusmodi propositum ad Simoniam reducitur, ea tamen conditione, ut ponae canonicae in Simonicos latæ, ad hanc vero internam simoniam minime sese extendant.

Realis simonia pactum est, utrinque exec*tioni mandatum, sive dein pretium comple*
sive incomplete fuerit solutum. Quodsi per
esta conventione unius solum, puta vel rei spo
ritualis, vel temporalis facta traditio sit, usq
dum mutua fiat, simonia ex conventionali,
reali mixta erit.

Præter hasce adhuc alias simoniaca iues eo
clasticos inficit, magnasque in sancta Ecclesi
ruinas causat. Eam confidentialē vocant, et
describunt, quod sit pactum expressum vel no
citum, quo ille, cui procuratum, aut resigno
tum Beneficium fuit, obligatur, ut procuranti
vel resignanti certam pensionem præstet, aut
Beneficium ipsum suo tempore resignanti, vel
tertio cuidam iterum resigner. Malo huic no
mium ingravescenti ut Romani Pontifices Pius
IV. & Pius V. obviarent, solemnes Bullas edi
derunt, quibus antiquæ sunt innovatae pœnæ
ac plures superadditæ. Has quarto in capite
producemus (a).

Sim-

(a) Sanctus Pius V. in Bulla *Intolerabilis simoni*
cæ confidentiæ modos pensione, accessu, ingressu
& regresu complectitur. Pensio est pars regre
tuum a resignatario resignanti solvenda. Accessus
est jus adeundi beneficium interea alteri collatum
quam primum in aliquo tertio, in cuius favore
intermedia facta est collatio, impedimentum æ
tatis &c. cessat. Ingressus dicitur jus de novo ad
eundi Beneficium, ante cæptam possessionem
alteri cessum, quam primum ille alter aliud Be
neficium obtinuerit, aut morte raptus fuerit.

Regi-

ue exec-
omplere
odis pe-
l rei sp-
t, usqu-
onalis, &
lues eo-
a Ecclesi-
ocant, &
n vel no-
resigna-
ocuranti,
et, aut
nti, va-
hui n-
ces Pius
llas ed-
pœna-
n capi-
Sime-
Simonie
ingra-
ars refo-
Accep-
ollatum
favo-
cum at-
novo ad-
essione
liud Be-
s fueri-
Regul-

Simoniam juri divino adversam ab ecclesia-
stica distinguendi regula hæc esto. Quoties res
in se spiritualis aut cum spirituali arcte connexa
pro temporali datur, simonia juri divino tam
naturali quam positivo repugnans perpetratur.
Qui vero rem spiritualem pro spirituali, vel
temporalem pro temporali largitur, commutat
&c. cuius largitionem, commutationem propter
simoniaca intentionis, & damni spiritualis peri-
culum Ecclesia prohibuit, simoniam ecclesiasti-
cam committit, sive dein mala intentio, aut
damnum adsit sive non.

Simoniam itaque proprie talem, ac jure di-
vino prohibitam committunt 1. Parochi qui pro
Sacramentorum administratione taxam pecunia-
riam rigide quasi mercedem a rusticis, etiam pau-
peribus, extorquent, aut quod damnabilius est,
debitoribus morosis, usquedum solverint, con-
ferre salutis pignora renuunt &c. 2. Qui Mis-
sas propter stipendium celebrant, secluso hoc
non celebraturi. Stipendium tamen secundario
sustentationis causa intendere, culpa vacat (a).

3. Cano-

Regressus est jus de novo adeundi Beneficium
aliquando actu possessum, alteri cessum, quam-
primum cessionarius vel obierit, vel ad aliud
Beneficium promotus fuerit. Omnes isti modi
seclusa Episcopi licentia simoniaci audiunt.

(a) Duplex in celebratione Missæ, vel alio quocum-
que spirituali exercitio spectari labor potest, unus
operi *intrinsecus*, & inseparabilis uti lectio, cœ-
remonizæ, & pro hoc quidquam temporale inten-
dere, aut accipere simoniacum foret: alias *extrinse-*

cus.

2510 Tract. VI. Sect. VI. Cap. II.

3. Canonici qui sua in choro præsentia tempore
lucrum magis quam Dei laudem, ac hono
rium ædificationem intendunt. 4. Qui polici
tionibus lacessti suum votum vendunt; aut addi
latione ut alteri Beneficium conferat, Principem
vel Episcopum adducunt. 5. Qui pro Beneficio
resignato alium favorem, puta sororis ad nupias
commendationem, aut reciprocam Beneficii re
signationem in gratiam tertii aliquando facien
dam exigunt. 6. Patroni, qui jus patronatus
vendunt, aut fundum, cui hoc jus est adnexum
pluris æstiment. 7. Religiosi, qui pro suscep
tione ad sacrum ordinem, vel Professione, vel jure
sustentationis aliquid exigunt, nisi forsan mona
sterio fundi deficerent, aut pro supernumerandis
alendo non sufficerent. 8. Mercatores & circums
foranei, qui cruces, rosaria &c. eo quod ben
dicta sint, majore, vel omnino summo in pretio
vendunt.

Simoniæ ecclesiasticae rei sunt 1. Vendentes
aliqua ecclesiastica munera, quæ temporali

cus, & separabilis ab opere, non tamen ab offi
cio uti provisoria excursio ad ægrotum remoti
re in villa decumbentem, & pro hoc aliquid ex
gi absque simonia nequit: aliis denique labor &
operi & officio omnino extrinsecus & ab utroque
separabilis, qualis foret si privatus Sacerdos, vel
Parochus ex Beneficio non obligatus constituier
tur ad celebrandam Missam in Ecclesia duabus
leuis distante; & pro hoc citra simoniæ crimem
juste quidquam exigitur. Ita D. Amort. Tom. I.
Tr. 3. Sect. 2. §. 9. n. 25.) citans pro se Tol
sum, Catalanum, Valentiam, & alios.

II. *Benefic. content. s̄epe Simonia &c.* 511

tantum administrationem respiciunt, uti officium
economii, Sacrificiæ, Procuratoris, Advocati Ec-
clesiae; cum rebus tamen Deo dicatis nexum
habent (*can. Salvator.* 1. *quæst.* 3.). 2. Bene-
ficium aliquod propria auctoritate, absque Papæ
vel Episcopi interventu permutantes fetiam in
favorem tertii. 3. Beneficium cum pensionis
reservatione sine superioris auctoritate resignan-
tes. 4. Examinatores Diœcesium pecuniam vel
aliam rem temporalem, utut sponte oblatam,
accipientes. 5. Pecuniam exigentes pro sepul-
tura, ut habetur cap. *Abolendæ. de Sepulturis.*
Verum ubi contraria adest consuetudo legitime
cum Episcopi approbatione præscripta, ut pa-
vimentum sarcinatur Ecclesiæ in qua cadaver se-
pelitur, nulla simonia committitur, si permitta
pecunia summa exigatur (a).

C A P U T III.

*Beneficiis contentiosis s̄epe Simonia se
ingerit.*

Inordinata rem quamdam vel acquirendi vel
retinendi cupido ea s̄epe media arripit, quæ
divina aut humana lege improbantur. Id præ-
primis

(a) Addi posset, pecuniam non pro sepultura, vel
terra exigi, sed pro onere tum *positivo* quo to-
tius alicujus familie cadavera in certo humari
aut recondi loco debent; tum *privativo*, quo
corpora quæcumque alia ab isto exclusa loco ma-
nent ita, ut, qui prius communis erat, facta
conventione privatus esse incipiat, quod onus
pretio æstimabile multi censem.

primis contentiosa circa Beneficia contingit, ut
Beneficiati, ne speratum, aut possessum Benefi-
cium, amittant, ponenda vel posita impedi-
ta pecuniis removent, huncque agendi modus
præsenti, in qua versantur, necessitate excusat.
Quantum ista excusatio valeat, ex dicendis con-
stabit.

Tripli titulo Beneficium quoddam *condi-*
tiosum fieri potest. *Primo* improprie, dum
nempe duo vel plures pro illius collatione suppi-
cant, spemque obtinendi fere æqualem haben-
Secundo proprie, cum diversi a diversis sibi
præsentari, vel unus electus, alter postulari,
ad idem Beneficium aut officium, qua præsen-
tatione, electione &c. quilibet *jus ad rem* videlicet
Beneficium obtinuisse putatur. *Tertio* cum
super Beneficio auctu possesso unus alteri licet
intentat, eumque de sua possessione dejicere ob-
titur; hocque *vexatione* (ut vocant) vel *injusta*
possessoris, aut competentis incapacitatem, sui
crimen manifestando, vel *injusta*, eundem ca-
lumniis infestando.

Qui ad Beneficium *aspirat*, pecuniamque
offert, ne aliis incapacitatem ipsius Patrono
sinuando, vel dignorem ad concursum mittendo
se a Beneficii consecutione impeditat, simoniam
comittit; quia (uti sanctus Thomas 2. 2. quod.
100. art. 2. docet) *Sic per pecuniam sibi vici-*
pararet ad rem spiritualem obtinendam, qui
nondum habet. Idem de illo dicendum, qui
æmalum auro placat, ne calumniis sur alia

ngit, d
m Bene
apudim
modum
excusat
ndis co
n conto
ie, dum
e supp
n habet
ersis fo
stulatu
orafam
m videl
rtio cum
eri litem
cicere n
el justa
em, aut
dem ca
niatneq
rono in
nitendo
monian
2, quej
bi vici
, quan
n, qui
aut alia
iugis
Godeau Theol. Mor. Pars I.

iniqua vexatione Beneficium speratum sibi eripiat (a).

Qui ad Beneficium præsentatus, aut ad ecclæsticam dignitatem electus, quosdam contradicentes, ne confirmationem ac institutionem impedian, muneribus devineit, Simoniacus est. Ita clare Lucius III. cap. Matthæus. de Simonia. ubi ad quemdam Istriæ Prælatum ita scribit: *Cum fuisses ad Ecclesiæ tuæ regimen à voluntate majoris partis fratrum electus, paucis tibi contradictibus; quidam amicus tuus de*

con-

(a) *Injustam tamen vexam pecuniis redimere licet, præsertim si injuste vexans nocere solum, non item prodesse Candidato potest, puta, si calumniis, Electores, Patronos &c. cuidam male affectos efficere, non autem ipsem et aliquid votum contribuere valet; quia juxta Soto, Sylvium & Lessium apud Billuartum per talē pecuniam nihil spirituale sibi acquireret, neque jus ad illud, sed solummodo injustam quam in fama &c. patitur, vexationem redimeret. Sicut enim ille, qui adaptus est Beneficium habet, jus pretio procurandi cessationem a documentis *justitiae* contrariis, & qui ad Beneficium aspirat, habet jus procurandi cessationem a documentis *caritati* contrariis. Quamvis vera hæc Theoria sit periculosa tamen ac delicata ejusdem praxis evadit. Sæpe enim vexationem ceu *injustam* philautia, seu inordinatus sui ipsius amor lamentatur; quam alius æquior judex omnino justam esse agnoscit; nonnumquam etiam tunc, cum *injusta* vexa pecuniis redimitur, scandalum apud alios nascitur. Sobrius itaque hujusce doctrinae usus esse debet.*

K k

conscientia tua, & voluntate turbata ei, magister discordiae videbatur, certe quantitas munus exsolvit, & sic contradic̄tio quievit. Non autem dubitas, quod non sis a labe simonie profus immunis, donec in administratione voluerit remanere. Quia igitur consilium requisisti, qui tibi sit faciendum: respondemus, quod tibi voluntum consulis, si administrationem celeriter a septe dimittas, illius verbi memor existens: Non prodest homini, si universum mundum lucretur animae vero suae detrimentum patiatur. Hac tamen de eo, qui vexationem justam pecunia tollit, hasque iis ipsis qui Capituli membra sunt astute exsolvit, sunt accipienda. Nam quid Clericus, qui legitima electione, aut presentatione verum ad Beneficium jus acquisivit, non justos vexatores muneribus sponare possit, haec obscure ex capitulo *Dilectus de Simonia* colliguntur, clarisque verbis id sanctus Thomas docet, qui loco supra citato ita pergit: *Sed postquam jus alicui jam acquisitum est, licet per pecuniam injusta impedimenta removere.*

Id magis adhuc verum est, si super Beneficio jamjam possesto injusta alicui lis intenterit, secus vero si ob admissum crimen, cui Beneficii privatio est adnexa, coram judice conveniretur, sic enim non tam vexationem pecunia redimeret, quam spirituale Beneficium temporis pretio sibi vindicaret, aut conservaret, quod simoniacum est.

Sed quid, potestne quis expensas, quas in lite super Beneficio fecit, a resignatario exigere?

Si mala fide litigavit, male quidquam in compensationem resignans exigeret; quia expensæ non alterius, sed sui causa sunt factæ. Si vero bona fide litigavit, eas præcise, quas occasione litis, fecit expensas repetere potest ab eo, cui pacis amore Beneficium resignat; quia bonæ fidei possessorem indemnem servari oportet. Attamen plus, quam revera expendit, exigere non potest; valida quoque renunciandi ratio esse, & ad Beneficium alioquin idoneus esse debet, qui renunciat. Si enim aliquis exempli gratia Pachiam cederet, quam regere non est aptus, quamvis multum in lite expenderit, non potest tamen expensas repetere.

At si quis Beneficium est adeptus, illudque pacifice possidet, illudne renunciare posset, & expensas, in acquisitione factas repetere? Respondeo id non licere, quia in sui, non resignatarii commodum illas fecit; secus simoniae pateret aditus: ægre enim Beneficiarios reperies, qui nullas in Beneficiorum acquisitione expensas ficerunt: hinc cap. cum primum. de pactis Alexander III. ejusmodi conventionem reprobat, inquiens: *Nos eam non duximus admittendam, pro eo, quod videbatur pravam illicitæ passionis speciem continere.* Idem de pensionibus, de quibus privato condicto resignans, & resignatus paciscerentur, ferendum est judicium.

Aliud quoque nuper excogitatum est artificium, videlicet cum Beneficium deest cum alio permutandum, Capella ejusdem redditus fundatur a parente pro filio, vel ab alio pro se ipso.

K k 2

Extra

Extra controversiam est, quodsi pater vel alio
capellam instituat cum expressa intentione Bene-
ficium aliud obtinendi, hunc simoniam fal-
mentalem committere. *Primo* sic ambitionis
vel avaritiæ opus agunt, peccantque contra ec-
clesiasticam vocationem, quæ omnino necessaria
est, & quam ipsi sibi creant hac fundatio.
Secundo magnam Ecclesiæ injuriam inferunt,
qui absque vocatione illi tradunt ministrum
quem illa non elegit; & plerumque ineptum.
Non me later, Doctores quosdam docere, hunc
Beneficium acquirendi modum esse licitum; qui
Capellæ fundator novo fundo Ecclesiam dicunt.
Verum horum sophismata vanæque ratiocina-
nes nequeunt hoc validum reddere, quod robusto
caret, priscisque sæculis fuit inauditum. Si
vere ex devotione Capellam quis fundavit, eam
que aliquamdiu possedit, quin illam cum Bene-
ficio permutare intenderet, non eum damnaretur,
si postea eam cum Beneficio permutaret, sed
pura ab initio, & ab omni negotiatione remo-
venda intentio fuerit oportet, ut scrupulum omnem
excludat.

C A P U T IV.

*Canonicæ Simoniæcorum exponuntur
pœnæ.*

Omnem licet Simoniacam pravitatem Ecclesia
detestetur; contra tres tamen præcipue
ejusdem species canonicis pœnis animadverbi,
eoquod eas præ cæteris sicut frequentiores,
& periculosiores agnoscat. Sunt autem illæ
simoniacæ.

vel alii simoniæ, quæ 1. circa Beneficia, 2. circa sacram ordinationem, 3. circa Religionis ingressum committi solent.

Pœnæ in Simoniacos circa *Beneficia* (ad quæ tiam aliæ dignitates Abbatum, Priorum &c. reducuntur) sunt 1. Excommunicatio Papæ reservata, qua non solum simoniaci pacientes, sed etiam cooperantes innodantur, sicuti habetur in Extravaganti *cum detestabile* (a). 2. Tali, seu provisionis nullitas, ob quam nec Beneficium retineri, nec fructus percipi possunt. 3. Inabilitas simoniace provisi ad idem Beneficium denuo acquirendum, quam nec Episcopus sua tollere dispensatione potest, uti capit. *Nobis. de Simonia Cœlestinus III. declaravit.* Si tamen Beneficium simplex sit, ipsoque privo ignorantie simonia intervenerit, simplici facta resignatione, Episcopi dispensatio ad pri-*fluum Beneficium januam aperit juxta cap. Si alicujus. de Elecione &c.* 4. Inabilitas ad alia Beneficia juxta Bullam Sixti V. quæ incipit *Sanctum.* 5. Privatio Beneficiorum antea obtentorum post sententiam saltem declaratoriam judicis, quemadmodum ex Bullis Pii IV., & Pii V. colligitur (b). 6. Beneficiorum per confi-

(a) Ab hac, si ad forum contentiosum nondum deductum, sed occultum simoniæ crimen sit, Episcopi ultramontani absolvere possunt.

(b) Hæc tamen inabilitas ad futura Beneficia, ac privatio antea possessorum a solo recipiente, non a resignante aut conferente incurritur, utut ex-

confidentiam acceptorum reservatio papalis, proventuum aut pensionum ad cameram ponit, etiam devolutio juxta easdem Bullas, quæ tamquam quoad ista in Gallia usu receptæ non sunt (a).

Ut istæ pœnæ incurvantur, simonia non mere mentalis, aut conventionalis, sed realis completa esse debet. Hinc si Antonius pecuniam summam pro Beneficio promisit, quam solum post quindecim ab adepto Beneficio dies solvit, tunc primum pœnis juris subjacet, cum pecuniā solvit, nec sit irregularis, et si ante solutionem sui ordinis munieribus functus fuerit (b).

communicatio papalis ipsis maneat. Imo si cipiens statim ad se reversus & resipiscens accelerata male parti Beneficii dimissione sibi proprie xerit, ipse quoque ad alia saltem Beneficia habilit manet, neque præhabitatis privatur. Ita Natalis Alexander & alii S. Pii V. Bullam exponunt,

(a) Hujusmodi Beneficiorum reservatio, & pensionum devolutio nec in nostra Germania tenetur. Nam Concordata, quæ Fridericus III., aliquique Germaniae Principes cum Eugenio IV. a. 1445 iniierunt, omnes novas reservationes excludunt. Hisce autem concordatis ceu pacto bilateraliter sequentes Pontifices absque Germanorum consensu derogare per suas Bullas non possunt. Sed de hoc Exim. Barthelium, Zallwein, alias Publicistas vide.

(b) Has ipsas pœnas illi incurunt, qui propriæ auctoritate Beneficia commutant, aut pensiones constituant; quia etiam hi jure ecclesiastico simoniacorum nomine veniunt. Hancque sententiam ceu communem Antoine laudat (Tr. de

In confidentiali tamen simonia sola Beneficii da-
io, & acceptio sufficit; nec actualis cessio, atque
pensionum solutio &c. requiritur: unde Catus
quamprimum sub fiducia pensionis &c. Benefi-
cium Petronio resignat, dum alter Beneficium
occupat, ipso facto uterque excommunicationem
incurrit, ut ut fiduciaria conditio diu postea sit
purganda, & quod plus est, etsi accipiens ma-
la fiducia, quam in resignante adverrit, ipsemet
creat, prout clare in Bulla Pii V. habetur.

Si Claudio Petro centum aureos solvat, ut
Andrea amico suo Beneficium resignet, An-
dreas, hujusce conventionis inscius, si postea
desuper certior factus ipsam ratam habeat, in
excommunicationem non incidit; in eas siquidem
lata est excommunicatio, qui simoniā commi-
serunt, aut ad illam cooperati sunt, quorum
neutrū dici de Andrea potest. Pariter si filius
patri suo, aut amico reddat pecuniam, quam
occulte pro Beneficio suo hi solverunt, in ex-
communicationem non incidit; at graviter pec-
caret, & Beneficium teneretur dimittere ad quod
jus nullum habet, cum juxta sacros Canones
simonia irritam collationem reddat, & possessor
ipso facto, ante judicis sententiam Beneficio
pri-

virt. Relig. cap. 5. art. 3. de Sim. post quæst. 21.).
Ab his tamen pœnis immunes sunt, qui de com-
mutatione, pensione &c. privatim tractantes
ultimo nihil concludunt; sed totum ad bene-
placitum summi Pontificis remittunt. Billuart
De Simon. Sect. 3. ad finem.

K k 4

privatus existat: quod non de eo solum est intelligendum, qui simoniam commisit, sed de illi pariter, qui pro se simoniam factam esse, potest novit.

Sciens Ecclesiasticus consanguineos suos amicos pecuniam esse daturos, ut ipsi Beneficium comparent, se illis expresse opponit, & impedire nititur; nihilominus illud consanguineos emunt; ille vero nihil de simonia suspicatus bona fide possessionem inchoat: queritur an de simonia certior factus Beneficium dimittere neatur? Ad Beneficium dimittendum illum non adstringi, Doctores plerique censem, Innocentii III. Rescripto nixi, ubi Pontifex et similem casum ita responderet: *Contra propositiōnem, & voluntatem tuam . . . aliquis temeritus ignorante, promisit, pecuniam, & exalavit; praeſertim cum is nulla sit tibi consanguinitate conjunctus, nihil tibi debet ad paenam culpam imputari, nisi postea consenseris, pecuniam solvendo promissam, aut reddendo solutam. Alioquin contingerebat, quod alicujus factum, scidias inimico parantis, ei damnosum existere cui penitus displiceret, & sic aliquis de fraude commodum reportaret (cap. sicut. de Simonia).*

Si quis Beneficium simoniace collatum pacifice ac bona fide per triennium habuerit, certe jam factus de simonia posset illud juxta aliquos retinere, & valida esset ejus provisio, dummodo fructus hoc triennio perceptos, adhuc reliquos, restitueret, sicut alii bonæ fidei possessores ad restitutionem tenentur. Auctores graviter

est intel-
li-
de illa
e, posse
suos au-
neficium
& im-
sanguini-
catus bo-
ur an de-
terre re-
m illum
ent, in-
tifer ad
prohibi-
is te
eg exfor-
sanguini-
enam re-
, pec-
solution
um, in-
xistens
audita
monia).
m paci-
certior
aliquos
dummo-
nue ref-
posse-
s graves
allii

alii de hac Beneficiorum præscriptione altum silent, alii eam omnino negant ; quibus & ego assentior : quia simonia tale est crimen, ut ubi se ingerit, favorem omnem excludere Jura ve- lat. Beneficiatum itaque a fructuum consumptorum restitutione absolverem, ut tamen Be- neficium simoniace sibi collatum resignet, velu- tu tutius, & forsitan unice tutum suaderem (a).

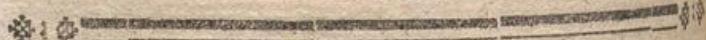
Pœnæ simoniacorum circa *ordinationem* istæ sunt. 1. Ordinem simoniace conferens, susci- piens, & mediatores quidquam cooperantes ipso facto excommunicationem incurruunt Papæ reservatam (Extravag. cum detestabile) 2. Or- dinarius insuper ab ordinum collatione, & muneri episcopalis executione suspenditur, juxta Bull. Sixti V. quæ incipit *Sanctum*. 3. Ordina- tus

(a) Hoc ipsum tamquam tutius ac verius P. Billuart amplectitur allegans Regulam Cancellariæ, quæ Beneficium simoniace obtentum a præscriptione aperte excludit hisce verbis : *Voluit, & ordi- navit Dominus noster, ut si quis Beneficia ecclesiastica, qualiacumque sint, absque simoniaço ingressu ex apostolica, vel ordinaria collatione per trien- nium pacifice possederit, si se non intruserit, super hujusmodi Beneficiis molestari nequeat ; nec non impetraciones de Beneficiis sic possessis factas irri- tas & inanes censi- decrevit.* Ubi omnis sive culpabilis, sive inculpabilis ingressus simoniacus excipitur. Eadem exceptio in Concordatis Leonis X. & Francisci I. Tit. de pacificis possessori- bus legitur. Hanc sententiam tenent Molineus Pontas, Cabassutius, Concina & alii, eique supremarum Curiarum praxis fayet.

K k 5

tus deinceps suspensus a suo ministerio manet, hancque contra suspensionem ministrans irregularitatem incurrit, dignitates omnes depedit, nee alias, donec a Papa habilitetur, acquirere novas potest, juxta Bullam eamdem.

Pœnæ simoniaeorum circa ordinis ingressum notari istæ debent. 1. Pro admissione, aut sacra professione quidquam dantes, vel accipientes excommunicationi subjacent, si sint personæ singulares; si vero integrum capitulum sic suscipiat, vel aliis consentiat, suspensionem ab officio incurrit (Extravag. Sanc. de Sim.). 2. Simoniæ professus ad arctius detrudi monachorum debet ut ibidem execrabilem excessum sine intermissione deploret (cap. *De Regularibus De Simonia.*).

SECTIO VII.

DE
BENEFICIIS ET PENSIONIBUS

CAPUT I.

Beneficii notio, & divisio.

Beneficium ecclesiasticum est jus perperum percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis provenientes, Ecclesiæ auctoritate constitutum, & alicui propter officium spirituale concessum,

I. Jus

1. *Jus perpetuum Beneficium dicitur, & per hoc a pensionibus, a Dignitatibus, & Vicariis temporariis distinguitur.* 2. *Ecclesiæ auctoritate constitui debet, cujus defectu capellaniæ, quas nobiles in suis castris, divites in suis dominibus perperuo duraturas propria auctoritate fundant, Beneficii ecclesiastici naturam numquam induunt.* 3. *Propter officium spirituale Clericis jus istud est concessum, prout jam supra, de horis canonice agentes, monuimus. Non autem sola Breviarii recitatio, sed alia adhuc servitia, quæ Deo & Ecclesiæ impendere Beneficiatus debet, officii nomine comprehenduntur.* Unde simplices adeo Beneficiatos, qui præter pensum canonicum, aut Missam nihil servitii ecclesiæ cathedrali, aut matrici præstant, Episcopus tolerare non deberet, sed eis quædam munia, quibus divinus cultus, & Ecclesiæ bonum promovetur, committere. Quod in politicis feudum, hoc in ecclesiasticis Beneficium est. Principes Nobilibus feuda concedunt, ut hinc are & armis auxilium regno ferant. Ecclesia Beneficia Clericis consignat, ut spiritualibus officiis Dei gloriæ augendæ studeant, dataque opera sacra jura tueantur. Notent hoc Clerici, qui turpi in otio ecclesiasticas fruges consumunt, qui pro ecclesiis, & spirituali fidelium bono nedium nihil agunt; sed & temerariis litibus, & contractibus fundos minnunt, proventus dilapidant &c. Certe sicut ingratii vasalli feudo, ita & imbelles hi Clerici Beneficio omnino indigni sunt.

Varias

Varias Beneficiorum divisiones Doctores præcipue Canonistæ afferunt. Communiores sunt 1. in *simplex* quod curam animarum a speciale dignitatem adnexam non habet, ut capellania simplex, Canonicatus; & Curatum, cui cura animarum est adjuncta, uii Episcopatus, Parochia, Abbatia, Prælatura &c. 2. in *sæculare*, & *regulare* primum clericis sacerdibus; alterum nonnisi regularibus est confertum, 3. juxta Jus novum in *titulare*, & *commendale*. Illud cum plenitudine juris perpetuo Clerico traditur: hoc per modum solius administrationis alicui concreditur. Commendata autem ejusmodi Beneficia dicuntur, quia haec alias regularia, Clericis sacerdibus veluti administratoribus summus Pontifex commendat & confert, quin eorum naturam immutet. Quod diversus acquirendi modus attendatur, 4. Beneficium aliud dici potest *collativum* quod Episcopus libro ac proprio motu confert, aliud *patronatum*, quod ab eodem confertur illi, quem Patronus nominavit ac præsentavit; aliud *electivum*, quod via electionis, & supervenientis confirmationis obtinetur.

C A P U T II.

Regulae a Beneficiorum collatoribus observandas.

Sex præcipue modis ecclesiastica Beneficia obtinentur, 1. Libera collatione: 2. Patroni præsentatione, & Prælati institutione: 3. Elezione & confirmatione: 4. Postulatione & admissio-

missione: 5. Permutatione: 6. Resignatione in favorem facta, & acceptata.

Per collationem jus actuale clero traditur in Beneficii fructus; per præsentationem, seu nominationem ad Beneficium nullum reale jus conceditur; sed hoc primum canonica ex institutione oritur. Canonica autem institutio non mere arbitraria, sed si præsentatus dignus Beneficio sit, ex justitia est facienda. Si collator Beneficii nimis morosus sit, post sex menses conferendi jus ad Prælatum superiorem devolvitur. Patroni quoque ecclesiastici qui culpabilem moram in præsentando trahunt, post sex menses a præsentandi potestate excidunt, ac Beneficiatum ab Ordinario nominaatum, ac institutum recognoscere debent; sacerdotes vero patroni in præsentationis munere negligentes jam quarto effluxo mense eamdem jacturam subeunt. Sed de his plura Canonistæ. His de Beneficiorum præsentatione, ac nominatione præmissis pauca adhucalia dicenda restant; magni siquidem momenti res est, cui plerumque Patroni, maxime Laici, non satis attendunt. Ut igitur Confessarii peccata noscant, in quæ Patroni labuntur, multum interest.

Id primo est notandum, ut Beneficium gratis detur, alias simonia committitur. Verum non sufficit pecuniam per seipsum non accipere; non enim licet permittere, ut consanguineus, amicus, vel familiaris accipiat, nec illos nominare, qui ab his commendantur: hujusmodi personis fidere non oportet.

2. Qui

2. Qui ad Beneficium nominare debet, Deinde oret, ut sibi suggerat nominationem Ecclesiæ utiliæ; est enim hoc privilegium ab Ecclesiæ contra communes leges concessum, & solum quibusdam conceditur, a quibus utilis electio facienda speratur. Caveant Episcopi aut Ecclesiæ Patroni, qui ob sibi præstitum servidum domesticis suis Beneficia conferunt, nulla illa antea mercede tradita, ne ad sua solvenda debita Ecclesiæ bonis utantur, sic enim furti & simoniae rei fiunt.

3. *Juste* dandum est Beneficium, & hæc justitia complebitur: 1. ut electus dignus sit, secus elector Ecclesiæ injuriam infert, cui indignum inutilemque ministrum tradit, & præterea peccatis communicat, quæ ex ministeri ignorantia proveniunt, & sunt innumera. 2. ne dignis sit injuria, illisque id rapiatur, quod indignis traditur.

Porro ut quis Beneficio sit dignus, duo requiruntur: 1. scientia Beneficii oneribus apta; pro Capella siquidem non eadem scientia requiritur, ac pro Parochia: 2. virtutis & morum innocentia.

Quæri modo potest, an digniori dandum sit Beneficium? Sanctus Thomas ait, digniori semper dandum: quod de Parochiis certum est. At si Beneficium sit patrimoniale, & ex fundatione civi aut consanguineo dandum sit, dignior ex familia est eligendus, & repellendus indignus hoc enim casu eligendus esset extraneus (a).

CAPUT

(a) Electores, Collatores, Patroni, qui indignum, aut minus dignum promovent graviter peccant.

I. cap.

C A P U T III.

Conditiones in Beneficiatis requisitæ.

Quoad illum, cui Beneficium confertur, hæc
ex jure requiruntur: 1. ut sit Clericus;
2. ut sit legitimus: 3. Parochiæ præficiendus ut
vigesimum quartum ætatis annum attigerit: 4.
ut nullo canonico impedimento labore, neque
irregularitate, neque excommunicatione: 5. ne
aliud

1. contra justitiam distributivam, quam proximo:
2. contra caritem & justitiam legalem quam Ec-
clesiæ debent, eorumque damnorum, ac pecca-
torum reos se faciunt, quæ ex hac injusta pro-
motione sequuntur. Hinc Lateranense IV. Con-
cilium eisdem sub poena suspensionis a collatione
&c. præcipit, ut prætermisis indignis idoneos
assumant, qui Deo & Ecclesiæ velint, & valeant
gratum impendere famulatum (Cap. Grave. de
Præbend.). Tridentinum Concilium hoc ipsum
confirmat (Sess. 7. de Reform. cap. 3.), provi-
sionesque aliter factas irritandas esse decernit.
Imo de Beneficiis curatis agens (Sess. 24. cap. 1.)
declarat, omnes & singulos mortaliter peccare,
nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi
judicaverint eorum exigentibus meritis, præfici-
diligenter curaverint. Idque etiam de parochiis,
intelligendum esse postmodum S. Pius V. decre-
vit (Constit. 33.). Et Innocentius XI. hanc
damnavit propositionem: Cum dixit Concilium
Tridentinum eos alienis communicantes peccare mor-
taliter, qui nisi quos digniores, vel Ecclesiæ ma-
gis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesiæ promovent,
Concilium vel 1. videtur per hos digniores non aliud
significare, nisi dignitatem eligendorum, sumpta
comparativo pro positivo; vel 2. locutione minus

pro-

aliud habeat Beneficium , uti fuse probabili-

mus.

Verum præcipua conditio est divina vocatio sine quâ cætera nihil profunt ad quam tamen mintis hoc sæculo attenditur. In veteri legi Aaronem & Levi tribum inter ceteras Deum elegit, ut tabernaculo ministraret. Core, Dathan, & Abiron palam punivit , qui Sacerdotium usurpare voluerunt. Labente jam Iudaicum regno turbata est hæc vocatio ambiguo quorumdam , qui a postremis Regibus, aut Romanis Sacerdotium emerunt. At in Christo Ecclesiæ capite evidentius vocatio elucet. Sanctus Paulus ait : *Non semetipsum clarificans ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum Filius meus es tu, ego hodie genui te* (Hebr. 5.)

propria ponit digniores, ut excludat indignos; tandem loquitur 3. quando fit concursus. Sancti Patres volunt, & post eos sanctus Thomas, si peccatum acceptioonis personarum evitetur, si quodvis etiam simplex Beneficium assumendum esse meliorem vel simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune (2. 2. Quæst. 63. art. 2.) Hæcque regula etiam in resignationibus est intendenda. Ut igitur Collator, Elector, regi- nans &c. illius, cui Beneficium conseruat idoneitatem ipse sibi perspectam habeat, necesse est, nec sufficit, si nesciat, esse indignum. Unde ne indignum præsentandi, vel eligendi per- culo se exponat, diligenter apud impartiales, num ille idoneus sit, inquirere tenetur. Offi- gatio hæc clare ex Tridentini verbis, & iusto Collatoris, Electoris &c. officio fluit. Vid. Aus- teine Tr. de Benefic. S. V. Quæst. 6.

Hæc verba valde sunt ponderanda : 1. enim
 observare oportet, Christum ab æternitate esse
 Dei filium, nec Sacerdotem factum nisi in ple-
 nitudine temporum ; 2. licet Christus Dei filius
 fuerit, & Sacerdotio dignissimus, non tamen
 Pontificatum sibi usurpasse, sed a Patre suo
 Sacerdotem electum, sicut subdit idem Aposto-
 lus : *Quemadmodum & in alio loco dicit;* *Tu*
is Sacerdos in æternum secundum ordinem Mel-
chisedech. Unde evidenter infertur oportere,
 ut Dei filius vitæ innocentia sit qui Ecclesiæ mi-
 nisterio fungitur. Quamobrem Concilia tot
 canones sanxere, quibus ad ecclesiastica ministe-
 ria adiutor iis clauditur, qui corporum suorum
 puritatem violarunt, aut pœnitentiam publicam
 exercuerunt. Verum hoc exemplo vocationis
 divinae necessitas potissimum demonstratur ; si
 enim Christus Jesus, qui omni ad Sacerdotium
 necessaria sanctitate fulgebat, non semetipsum
 sacrificavit ut Pontifex fieret, quomodo id lice-
 bit hominibus, qui ejusmodi sanctitate nequeunt
 clarescere ? Dei filius suam formans Ecclesiam
 idem est executus, quod Pater secum gesserat ;
 Hinc Apostolis ait : *Sicut misit me vivens Pa-*
ter, ita & ego mitto vos (Joan. 20.). Hanc
 regulam Apostoli tenuere ; cumque Judæ locum
 deberent implere, statuerunt duos, & orantes
 dixerunt : *Tu Domine ostende quem elegeris*
(Act. 1.). In provinciis vero, quibus Evange-
 lium annunciatabant, ipsi eligebant homines, quos
 Episcopos crearent. Concilia deinde harum
 electionum formam statuerunt, & sexcenta ex-
 empla Historia ecclesiastica illorum refert, qui
 Godeau Theol. Mor. Pars I. L 1 non

non modo Episcopatus non ambierunt, sed pro virili recusarunt. Sed cum ambitio in Ecclesiam irruperit, & Ecclesiæ spiritus pene sit extintus, quod boni olim formidabant, hoc modo ambiunt homines, qui honorem solum & temporalia commoda in Ecclesiasticis dignitatibus inquirunt, nec quid intentatum relinquunt, ut ne potiantur.

Casuistæ novi plerique ab antiquis adeo regulis recessere, ut licentiæ habendas laxarent. Salutarem hanc vocationis doctrinam saeculi consuetudo paullatim abolevit, pauci hodie sicut oportet illam perpendunt. Attamen neque minimum ambitio, neque novorum Doctorum sophismata, neque hujusce saeculi abusus divisionem hanc regulam umquam destruent; verumque semper erit Dei vocationem ad Ecclesiastica suscipienda ministeria omnino esse necessarium. Hinc omnes ad obtainenda Beneficia industria, omnia laxorum Casuistarum sophismata, & auxiliorum conventiones sunt penitus eliminanda. Si quis vero petat, an hac vel illa via Beneficium consequi possit, ante omnia est interrogandus an a Deo si vocatus, & an a sacris Canonibus requisita habeat? Si haec desint, non ultra in hoc negotio est procedendum; sed respondere illi oportet, nullo modo posse illum Beneficium querere, & hoc ipso esse Beneficio indignum, quo illud querit (a). Si a Deo esset

(a) Qui Episcopatum desiderat (ait Apostolus 1 Timoth. 3.), bonum opus desiderat, si nempa
tua

vocatus, non illi opus esset malis aut obliquis artibus utri; siquidem Dei providentia, a qua esset electus fortiter illum ac suaviter ad Ecclesiastica ministeria proveheret. Hujus argumenti parvum Tractatum conscripsi, quem evolvere lectori suadeo.

C A P U T IV.

*Beneficiorum pluralitas vitiosam radicem
habet.*

Profligato simoniæ malo, Beneficiatis imprimis periculoſo, jam de Beneficiorum pluralitate est agendum; hæc siquidem pestis nostro ævo Cle-

non suum honorem, sed pro Deo laborem desiderat. Ita certe desiderarunt, qui persecutionis tempore Episcopatum appetiere; quia tunc (inquit S. Gaudentius Brixiensis in eundem locum) Nihil aliud erat, quam optare quotidie millies pro Christo mori. Ast hodie, cum fructus, & vettigilia, & honores Episcopatui aliisque Beneficiis sint adhexa, jam periculosum satis eorumdem desiderium erit. Unde verissima sancti Thomæ doctrina: *Si aliquis pro se roget, ut obtineat turam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus; & sic preces sunt pro indigno* (2. 2. Quæſt. 100. art. 5. ad 3.). Doctori Angelico sanctus Joannes Chrysost. præluxit, Homilia 3. in Acta Apost. hæc scribens: *Cogita, quid acciderit Simoni. Quid enim refert, si non das pecuniam, sed pecuniae loco adularis, subornas, multaque machinaris? Pecunia tua sit tecum in perditionem, ad illum dictum est; & his dicitur: Ambitio tua sit tecum in perditionem, quoniam putasti ambitu humano parari Regnum Dei.*

L. 1. 2.

Clericos pene omnes inficit. Hanc suis Canonibus Ecclesia vetuit, contraque abusum hunc vehementer sancti Partes declamarunt. At hominum ambitio & avaritia legibus prævalere, technasque mille excogitarunt, ut legibus illuderent. Quamobrem de hoc vitio exinde mihi agendum arbitror, ut plures ab errore avocem, quo plura se Beneficia impune habere putant Papæ dispensatione fulti. Plerosque sane Beneficiatos offendam, qui me errores aut paradoxā venditare accusabunt; sed horum neque calumnias neque odium formido. Vera afferam ac validis stabiliam argumentis, quæ a natura jure & divino, a Conciliis & sanctis Patribus depromam.

Dico primo satis esse pluralitatis hujus causam perpendere, ut eam damnemus; alia siquidem causa esse nequit, quam aut insignis avaritia, aut cupiditas, quæ radix omnium malorum ab Apostolo vocatur (*Timoth. 6.*). Si enim ab illo, qui plura Beneficia habere expetit, quæras, an ex caritate vel ex cupiditate illa possideat; respondere nequibit ex caritate se illa possidere, nam in hoc negotio caritas, ut palem fieri, enormiter violatur. Restat igitur, ut dicat ex cupiditate se illa possidere: quo posito, non est amplius disputandum, sed huic verba Christi objicienda: *De ore tuo te judicio, serva nequam* (*Luc. 19.*).

Dicet fortasse aliquis, se plura Beneficia quærere, ut Deo utilius deserviat. Verum frivola est hæc ratio; Cum enim unicum Beneficium

dum beneficiari honestam, sobriam, & modestam, quae Clericorum est, vivendi facultatem præbeat; Beneficiorum pluralitas hanc sobrietatem & modestiam violandi dat ansam, & voluptuosam ducendi vitam, pluraque patrandi flagitia. Ingentes inquietudines magnæ divitiae afferunt, & sibi cor copulant juxta illud Evangelii: *Ubi est thesus tuus, ibi est & cor tuum* (Matth. 6.) ; ac propterea hominem avertunt, ne ad Deum accedat, illique uniatur. En sola igitur avaritia adversatur, ut ait Seneca inquiens: *Si ad natum vivis, nunquam eris pauper; si ad opinionem, nunquam dives: exiguum natura desiderat, opinio immensum.* Verum cur ethnici Philosophi auctoritate utimur, cum dicat Jesus Christus in Evangelio: *Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita* *esus est ex his, quæ possidet* (Luc. 12.) ? Deinde sanctus Apostolus Paulus expresse ait: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus* (1. Tim. 6.). Qui plura Beneficia possidet, non his necessaria, sed superflua quærit; in legem ergo naturæ peccat, ideoque sanctissimum jus violare dicendus est.

Si vero ecclesiasticorum bonorum naturam spectemus, facile demonstrabimus Beneficiorum pluralitatem huic contrariam. Negari sine hæresi nequit, Ecclesiam bona temporalia sive mobilia sive immobilia possidere posse. Initio hæc Episcopus administrabat, qui illa Presbiteris, Clericis, & pauperibus Diaconorum ministerio dividebat. Posterioribus sæculis sunt hæc

534 Tract. VI. Sect. VII. Cap. IV.

divisa inter Episcopum, Canonicos, aliosque
Presbyteros, quorum singuli sua modo portio
gaudent. Observare insuper oportet, horum
bonorum duo esse genera: primum decimus,
primitias, & oblationes complectitur; alterum
agros, & praedia a fidelibus oblata: utraque
sunt patrimonia pauperum. De his sanctus Ia-
stinus martyr sic loquitur: „Qui ditiores sunt
„quod illis placuerit offerunt, quodque colla-
„Etum est Episcopo traditur, qui postea diffe-
„buit pupillis, viduis, infirmis, captiuis, &
„peregrinis: verbo, ipse est egenorum an-
„nium tutor & procurator „ (Apolog. 2.)
Urbanus I. Pontifex in epistola sua decretal de
bonis ecclesiasticis ita decernit: Non ergo de-
bent in aliis usibus, quam ecclesiasticis, & pro-
distorum Christianorum fratum, vel indige-
tum converti, quae vota sunt fidelium, & praes-
peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque
hoc opus explendum Domino tradito.

Sanctus Ambrosius ecclesiastica bona ap-
Valentinianum Imperatorem defendens, de illa
sum distributione sic loquitur: Nihil Ecclesie
sibi nisi fidem possidet: hos redditus habet, non
fructus. Possessio Ecclesiae sumptus est egenorum
numerare licet quos redemerint tempora nobis
captivos, quae contulerint alimenta pauperibus
quibus exilibus vivendi subsidia ministraverint.
Imperatores Valentinianus & Valens in quadam
Codicis lege ajunt: Episcopis verus cultus &
adjuvare pauperes, & positos in necessitate (I. i.
C. de Episc. audientia). Insignem facili-

aliosque
portio
horum
decimus
alterum
utraq
nctus Je
ores sunt
ue colla
ea dilit
tivis, d
rum an
og. 2.)
retaliu
ergo de
& pra
indigne
& prae
atque u
na apie
de illu
Ecclesi
bet, ha
genoru
i nofri
uperibus
raverint
quadrup
cultus n
te (L. 1
n sancti
Joan
Ulterius progrediuntur sancti Patres; etenim
docent Clericos, qui aliunde habent unde
vivant, nihil de Ecclesiæ bonis posse sibi vindici-
care. Clericos illos (inquit sanctus Hierony-
mus

Hactenus dicta satis ostendunt, ecclesiasticis
bonis luxum, vanitatem, commoda Clericorum
non esse fovenda. Porro nonne ut hæc foveantur
vitia Beneficia Beneficiis copulantur? Ma-
ioresne eleemosynas largiuntur qui plura Bene-
ficia possident? Nonne Beneficium unicum
juxta canonicas leges, quæ a luxus legibus longe
absunt, beneficiato est sufficiens? Hæ legum
dispensationes, quæ ad tuendam dignitatem ne-
cessariæ appellantur, vera juxta sanctum Hiero-
nymum plerumque sunt latrocinia. Amico (in-
quit ille ad Nepotian.) quidpiam rapere, fur-
tum est; Ecclesiam fraudare, sacrilegium est;
acepisse quod pauperibus erogandum sit, & esu-
rientibus plurimis vel cautum esse, vel timidum,
aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde
subtrahere, omnium prædonum crudelitatem su-
perat.

C A P U T V.

*Beneficiorum pluralitatem sancti Patres
damnant.*

L 1 4

mus ad Damasum Papam) convenit Ecclesia
stipendiis sustentari, quibus parentum & proprie-
tatum nulli suffragantur. Qui autem boni
parentum & opibus sustentari possunt, si quod
pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto
committunt, & per abusionem talium iudicium
sibi manducant & bibunt,

Idem sentit sanctus Augustinus inquit:
*Si privatim possidemus quod nobis sufficiat, non
illa nostra sunt, sed pauperum, quorum pro-
rationem quodammodo gerimus, non proprieta-
tem nobis usurpatione damnabili vindicamus (q.
50. ad Bonif.).* Ejus discipulus sanctus Pro-
sper pariformiter loquitur: *Nec illi (inquit
lib. 2. de vita contempl. c. 9.), qui sua possiden-
tes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato
suo, unde pauper victurus erat, accipiunt.* De
*Clericis quidem dicit per Prophetam Spiritus san-
ctus: Peccata populi mei comedunt: sed sunt
nihil habentes proprium non peccata, sed alimen-
ta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita
possessores non alimenta, quibus abundant, sed
aliena peccata suscipiunt.* Non illos omnes pre-
terea damno, qui patrimonialia bona habentes
Beneficium aliquod possident, sed istam his
illationem erui posse censeo; videlicet si juncti
Patres veteremque Ecclesiam qui suis abundant,
non poterant ex Ecclesiæ bonis victus accipere;
non licebit profecto plura simul modo habere
Beneficia, quæ victus necessitatem longe super-
rant. Allatum sancti Prosperi textum Cardina-
lis Bellarminus sic explicat: *Nisi hoc modo de-*

Ecclesia opinione concilientur, ut dicamus sanctum
pauperum loqui de illis, qui plene sufficientem
habent subsistencem ex patrimonio aut Bene-
ficio; tunc enim alterum est superfluum, & pro-
inde pauperibus debitum (tom. 2. Controv. l. i.
de Cleric. c. 87.).

Post examinatos Beneficiorum redditus, eo-
rum fundationem, & obligationes specelemus:
certum est enim contra fundatorum intentionem
non posse Beneficia possideri, idque per se pa-
rat, & ex jure constat. Porro numquam volue-
re fundatores hominum luxum, delicias, vani-
tatem fovere; quod ex Beneficiorum pluralitate
evenit: igitur contra illorum voluntatem plura
Beneficia unus possidet. Ad Beneficia instituen-
da eos permovit Dei honor, pauperum ibidem
degentium subsidium, & debitum Ecclesiae ser-
vium, veluti Missarum celebratio: hinc vul-
gatum illud axioma: *Beneficium datur propter
officium.* Juxta hanc regulam nulla extant Be-
neficia natura sua simplicia, sicuti modo dantur,
quæ possessores ad solam divini Officii recitatio-
nem obligent, de quibus illud repetere possu-
mus: *Ab initio autem non fuit sic* (Matth. 19.).
Antiqua rudera, quæ simplicium Prioratum
adhuc superfunt, satis declarant Piores olim
ibi moratos; semper autem verum erit, contra
Fundatorum intentionem & donationem Benefi-
ciorum possessionem esse non posse legitimam,
neque ullam in hoc tractu temporis mutationem
fieri posse: si foundationis acta quis consulat,
intelliget, quæ Beneficio adnexa sint onera. Qui

L 1 5

plura

plura Beneficia habet, omnibus eodem tempore servire nequit: exempli causa nequit Abbas plures simul Abbatias colere, patrisque ibi officium juxta nomen suum exercere. At illas Ecclesias in commendam dedit: nec ego quod ab Ecclesia fit improbablo. Verum quamvis Abbates commendatarii jurisdictionem in monachos non habent, non eos tamen exemptos puto ab onere in suis Abbatii residendi, aut in illarum villis, quarum ipsi primitivi sunt Parochi, a quibus decimas exigunt, quarum propterea pauperes debent alere, & populos docere.

Ex Beneficiorum pluralitate admodum scandalosa & injusta oritur inter Clericos inaequitas; dum enim hic plura Beneficia possident, alius Ecclesiæ futurus utilior nullum habet. Qui utiliter eidem servire ministri possent, & utiliter plerumque serviunt, fame pereunt; qui vero turpibus eam moribus dehonestant, paucibus abundant. Nonne hæc est crudelis immatrictas, communisque matris Ecclesiæ contemptus, bona illius sibi vindicare, illisque rapere, quæ ejusdem filii æque sunt, & plerumque digniores? Si in ulla societate distributiva servanda est justitia, sane in Ecclesia, quæ plena est justitiae, id fieri convenit. In qua umquam benemorata Republica contigit, ut unus munera omnia dignitatesque obtineret? Nonne Ecclesiæ corpus pluribus membris constat, quorum singula suum actum habent, & conveniens ministerium? possuntne nimis multi esse idonei ac fideles ministri, qui illi serviunt? Ut unius

expleatur avaritia, Beneficiorum pluralitate hoc illudve membrum a corpore absconditur. Quot pauperes adolescentes apte concionarentur, populosque docerent, si congruum ad vitam sustentandam Beneficium adepti in Clerum cooptarentur? Hinc qui plura uni Beneficia conferunt, & qui accipiunt, in Ecclesiam peccant, & sacram ejus divinumque Corpus in monstrum vertunt.

Ita loquitur sanctus Gregorius magnus: ejusque vita auctor Joannes Diaconus refert (*Lib. 2.*), eum numquam consueuisse duo ecclesiastica Officia uni tradere, & dicere solitum: *Singula Ecclesiastici juris Officia singulis quibusque personis singulatim committi debere.* Quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem non eundem actum habent; ita in Ecclesice corpore, secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu alii conferendum est hoc officium, alii committendum est istud, neque uni quantumlibet exercitatæ personæ uno tempore duarum rerum officia committenda sunt; quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa Officia & robur corporis servat, & pulchritudinem representat, ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est ut in uno corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxiū, simulque turpisimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa (*Can. singula. Dist. 89.*).

Eadem

Eadem contra hunc abusum invehiat
Joannes Papa XXII. in Extravaganti, quæ incipit *Execrabilis*, quam sic concludit: *Unde inter cætera inconvenientia infra scripta nascuntur, quod videlicet interdum unus, qui unum, quævis modicum, officium vix implere sufficeret plurimorum sibi vindicat stipendia, quæ modicis literatis viris, vitæ puritate, ac testimonio bona famæ pollutibus, possent abunde sufficere aquæ distributione collata.*

Guilielmus Episcopus Parisiensis, celeberrime Theologus, pariformiter loquitur. *Dua enim, inquit, aliquis Decanus, Præpostus in alia, Cantor in tertia, Archidiaconus in quarta, quid est nisi monstrum spirituale in corpore universalis Ecclesiæ?* *Assueti autem hujusmodi monstrosis, vel potius horrificam eorum monstrositatem non videntes, ad ea jam expavescere nescimus.* Post Tridentinum Concilium Beneficia, quibus animarum cura est adnexa, incompatibilia censi seio, neque ab una eademque persona plura haberi posse, quia singula residentiam exigunt. Sed aliorum pluralitas haud paulo majorem excusationem meretur, sicuti enim antea diximus, Beneficiorum naturæ, ac distributivæ justitiae illa adversatur: præterea Beneficium quolibet natura sua peculiarem residentiam requirit, aut personale servitium, quod pluribus simul locis exequi nequit (a).

CAPUT

(a) Multiplex igitur deformitas in Beneficiorum pluralitate occurrit. i. Deus suo cultu privatus; magis

C A P U T VI.

Beneficiorum pluralitatem Ecclesiæ
Concilia prohibent.

Hæc tenus sanctos Patres audivimus, sanctam modo audiamus Ecclesiam, quæ in Conciliis hanc Beneficiorum pluralitatem damnavit. Ecce Concilii Chalcedonensis verba: *Non liceat clericum conscribi in duarum urbium simul Ecclesias, & in qua ab initio ordinatus est, & ad quom configuit quasi ad potiorem ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debet ad suam Ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantum ministrare (Can. 10.).* Canone vigesimo idem decernit: *Clericos in Eccle-*

magis enim & melius per plures Ministros, quam per paucos colitur. 2. Fundatores defraudantur, qui sicut certum numerum voluerunt habere servitorum, ita & servitorum. 3. Ecclesia suo privatur jure; dum enim plura Beneficia unus usurpat, Ecclesia Ministris sibi debitibus caret. 4. Injuria infertur aliis dignis, imo dignioribus, qui nullum Beneficium habent, hujusque spe ob quorundam ambitionem privantur. 5. Contra naturalem rationem pugnatur, quæ uni corporis membro non nisi unum in corpore officium competere docet. 6. Amplius cupiditati & ambitioni locus datur. 7. Laudabili æmulatione sublata, literarum studia pereunt. Vid. Nat. Alexand. in Append. ad Tract. de Ordine. cap. 6. Reg. 28. ubi terrificam sancti Bernardi ex divo Thoma refert sententiam: *Qui non unus, sed plures est in Beneficiis; non unus, sed plures erit in suppli- ciosis (Quodlibet. 10. Quæst. 7. art. 2.).*

Ecclesia ministrantes in alterius civitatis Ecclesia ordinari seu collocari non oportet, sed ea contumos esse, in qua ab initio ministrare meruerunt exceptis illis qui sua amissa patria ex necessitate ad aliam Ecclesiam transeunt.

Secundum Nicænum Concilium ita loquitur:
Clericus ab instanti tempore ne connumeretur in duabus Ecclesiis. Negotiationis enim est hoc, & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Audivimus enim ex dominica voce, quia nemo potest duobus dominis servire aut unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum suslinebit, & alterum contemnet. Unusquisque ergo secundum apostolicam vocem, in qua vocatus est, in hoc debet manere, & in una locri Ecclesia: quæ enim per turpe lucrum in Ecclesiasticis rebus efficiuntur, aliena consistunt a Deo. Sub hujus Canonis fine permittitur Clerico in parvis oppidis duabus Ecclesiis servire propter ministrorum defectum.

Claromontanum Concilium sub Urbano II. Papa, eoque præsente habitum jubet: *Ut nulli Clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas præbendas obtainere, cum duos titulos non possit habere: ut omnis Clericus ad eum tutum, ad quem ordinatus est, semper ordinetur: ut nullus deinceps in una Ecclesia duos honores habeat.*

In tertio Lateranensi Concilio sub Alexander III. anno 1180. habitu sic Patres loquuntur: *Quia nonnulli modum avaritiae non ponentes dignitates diversas ecclesiasticas, & plures Ecclesiæ*

Benefic. pluralit. Eccles. Concilia &c. 543

has parochiales, contra sanctorum Canonum instituta nituntur acquirere, ita ut, cum unum officium vix implere sufficient, stipendia sibi vendicent plurimorum, ne de cætero fiat distractius prohibemus. En decretum pro Beneficiis, quibus animarum cura adnexa est, de quo nemo dubitat. Alterum audi circa Præbendas aliaque Beneficia: Quia in tantum jam quorundam processit ambitio, ut non duas vel tres, sed sex aut plures Ecclesiæ perhibeantur habere, nec duabus debitam possint provisionem impendere, per Fratres Coepiscopos nostros carissimos emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continent periculum animarum, eorum, qui Ecclesiæ digne valeant defervire, volumus ecclesiasticis Beneficiis indigentiam sublevare.

Quartum Lateranense Concilium veteres renovans Canones addit: *Ne quis in diversis monasteriis locum monachii habere presumat, nec unus Abbas pluribus monasteriis praefideat.*

Verum nonne postremum Tridentinum Concilium hanc pluralitatem eliminare omnino fategit Decreto, cuius hic verba singula subjiciimus? *Cum ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurium Officia occupat clericorum, sancte sacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiæ conscribi.* Verum quoniam multi improæ cupiditatis affectu, seipso, non Deum decipientes, ea quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul

simul beneficia obtinere non erubescunt, ^{sancti}
 Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplina
 restituere cupiens præsenti decreto, quod in quibuscunque personis, quocumque titulo, etiam Car-
 dinalatus honore fulgeant, mandat observari
 statuit ut in posterum unum tuncum Beneficium
 ecclesiasticum singulis conseratur; quod quidem
 si ad vitam ejus cui confertur honeste sustentandum
 non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex
 dummodo utrumque personalem residentiam non
 requirat, eidem conserri (Sess. 24. cap. 17.).
 Non potest apertius loqui, nec melius homi-
 num ambitio & avaritia repellere: neque haec
 clausula: dummodo utrumque personalem resi-
 tiam non requirat, simplicium Beneficiorum
 coadervationem excusat. Sanctus Carolus
 Borromæus, cuius opera hoc Concilium comple-
 tum est, in Provinciali, quod post Tridentini
 conclusionem statim habuit, plurium Beneficio-
 rum etiam simplicium unionem universim con-
 demnat. Hinc vides veteres Canones adversus
 Beneficiorum pluralitatem non esse abolitos
 imo instauratos; neque pravam nostri ævi con-
 fuetudinem ab eorum observatione quemquam
 posse dispensare. Quamobrem quicumque pri-
 tatem colunt, & ecclesiasticas Constitutiones
 venerantur, ab hoc spirituali adulterio se colla-
 buerunt. Nolo præterita sæcula recensere,
 quæ Beneficii nomen & rem ignorabant: adeo
 sancti illi Episcopi sanctique Presbyteri ab avar-
 itiæ spiritu abhorrebant, & tanta in pauperes
 flagrabant caritate, ut solum moderatum suum
 viatum de bonis Ecclesiæ sumerent. Postremis
 autem

utem hisce seculis, licet omnia sint corrupta,
nonnulli tamen extitere nobiles doctique Clerici,
qui ab hac polygamia abhorruere.

Cardinalis Borgia, qui Pontifex electus Callixtus III. vocatus est, poterat si voluisset plura
Beneficia adipisci; sed unum tantum habere
voluit, nempe Valentiae Episcopatum: ac sæpe
dicebat, se sponsa sua virgine, Valentina scili-
ter Ecclesia contentum esse.

Georgius Cardinalis Ambiacensis, Papæ
Legatus, & Ludovici XII. Galliarum Regis
Minister & Familiaris intimus, poterat, si vo-
luisset, omnibus Regni frui crucibus & insulis;
nihil tamen minus solo Rothomagensi Archie-
piscopatu, dum vixit, contentus fuit. Rarum
hoc hominis apud Regem gratosi exemplum,
qui cum omnia posset, ad suam explendam ava-
nitiam Regis gratia non est usus.

Cardinalis Bellarminus eximum opusculum
contra Beneficiorum pluralitatem ad nepotem
suum Theatensem Episcopum conscripsit; do-
ctrinamque suam suo exemplo firmavit, duo
numquam Beneficia possidens.

Cardinalis Borromæus, quem ultimis hisce
temporibus Deus concessit, ut ecclesiasticum
spiritum excitaret, cum per tempus aliquod plu-
res Abbatias possedisset, omnes eodem die di-
misit, ut ad suum Mediolani Archiepiscopatum
se conferret, ubi modestia, frugalitate, cære-
tisque virtutibus Ecclesiæ roti præluxit, insig-
nemque sanctitatem est consecutus.

Godeau Theol. Mor. Pars I, M m In

In sancti Ludovici vita narratur, eum numquam illi Beneficium contulisse, qui aliud possideret quantumvis esset idoneus: oportebat de prioris Beneficii resignatione afferre testimonium, ut aliud obtineretur. Sub sancto hoc Rege, anno videlicet 1238. contra Beneficiorum pluralitatem Parisiensis Universitatis celebre illud Decretum prodiit, quod calculo suo probavere celeberrimi illius ævi Doctores, in quibus sanctus Thomas & sanctus Bonaventura recensentur. Illustres illius saeculi ac posteriorum Theologi, neque Petrus Comestor, Guillielmus Parisiensis, Raymundus de Pennafort, Thomas Cantuariensis, Guillielmus Perault Archiepiscopus Litudunensis, Ulricus de Argentina Dominicanus, & Alberti Magni discipulus (*tom. 2. tract. de Avar. c. 17.*), Durandus Meduntensis Episcopus, Gersonius, Nicolaus Cardinalis de Tudeschis passim vocatus Abbas Panormitanus (*in cap. Dudum, de Elec.*), Dionysius Carthusianus, Joannes Major Parisiensis Universitatis Doctor, Cardinalis Cajetanus, Doctor Hadrienus Caroli V. præceptor postea Papa, Dominicus Soto, Alfonsus Alvarez, Guereerus Jurisconsultus, excellens Canonista Joannes de Lignano, Franciscus Duarenus, Cardinalis Tolterus, Cardinalis Bellarminus, Navarrus, Leisius, Laymann, Binsfeldius, hanc pluralitatem naturali juri contrariam esse affirmant. Quare illud sancti Pauli usurpare licet: Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testimoniis, deponentes omne pondus, & circumstans nos possumus, per patientiam curramus ad propositionem nostram.

VI.
Excusationes, quas pro Benefic. &c. 547

nunquam
offideret
de priors
ium, u
ge, anno
ralitate
Decretu
leberrimi
Thoma
Illustro
gi, nem
risiensis
Cantipr
pus Lug
nicanus
tradi. d
Episco
le Tude
us (m
arthusis
veritatis
Hadrie
Dominie
erus Ju
nes de
alis To
s, Le
alitatem
Quare &
eßium,
nos per
positum
nolis

nobis certamen (Hebr. 12.). Quod ut rite
exequamur, illud quoque præstemus, quod
subjicit Apostolus inquiens: *Aspicientes in
auctorem fidei, & consummatorem Iesum, qui
proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione
contempta.*

C A P U T VII.

Excusationes, quas pro Beneficiorum plu-
ralitate afferunt, frivole, ac vanæ sunt.

Duo hominum genera Beneficiorum pluralita-
tem sectantur: ii primum, qui, an ab Ec-
clesia damnata sit necne, non inquirunt, de sua
tantum avaritia & vanitate explenda solliciti:
ali deinde contra sanctos Canones peccare no-
lunt; sed Papam putant posse in hac dispensare;
& hac dispensatione munitos plura Beneficia tu-
ta conscientia possidere se posse arbitrantur.

Ego vero de legitima hac Papæ auctoritate
dubitare non vereor. Scio Papam veluti Eccle-
sie caput Canones, qui ad disciplinam spectant,
interpretari posse, & in iis dispensare; sed non
ex auctoritate absoluta, hanc siquidem Pontifi-
cibus auctoritatem Christus contulit *in ædifica-
tionem, & non in destructionem* (2. Cor. 13.),
& ut ea utantur *non ut dominantes in cleris, sed*
forma facti gregis ex animo (1. Petr. 5.).
Canones sunt sanctæ, sacræque leges, quæ a
Conciliis pro Ecclesiæ regimine sunt conditæ:
illas congregatis Episcopis sanctus Spiritus in-
spiravit, & cum reverentia Ecclesia tota susce-
pit;

M m 2

pit;

pit; adeo ut merito sanctus Leo Papa dixerit
*Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi
reverentia consecratos.* Dispensationes harum
regularum sunt exceptiones; oportet ergo ut
instar regularum sanctæ sint, eodem igitur iuri
titu ac regulæ tradi debent, id est cum Ecclesia
utilitas exigit, ne leges ipsæ serventur.

Cardinalis Bellarminus, qui Papæ auctoritatem
adeo amplificat, in admonitione ad nepotem suum, argumentis illorum respondens,
qui ex Papæ dispensatione plura Beneficia possidere se posse putant, expresse ait, hanc dispensationem sine rationabili causa factam valere in
foco fori, sed non in foco poli (*Controv. 5. de multipl. Benef.*), hominum nempe, non Du-
judicio.

Lessius pariter docet, dispensationem plura
Beneficia possidendi sine legitima causa factam
tutum in conscientia illum non reddere, qui
hanc obtinuit; sed debere uno Beneficio retenere
cætera dimittere. Hujus decisionis duas affectus
causas. Prima est, quia Papa non est Beneficio-
rum dominus, sed dispensator; fidelis autem
dispensator bona sibi commissa non pro libidine
debet distribuere, sed juxta rationabilem domi-
ni voluntatem, & in eorum utilitatem, quorum
intuitu bona sibi sunt commissa, videlicet Ec-
clesiae & pauperum. Alia hujuscce Casuistæ re-
tio est, cæteroquin satis ampla, quia Beneficio-
rum pluralitas divino & naturali juri adver-
tur: porro Papa sine justa & rationabili causa
in iis dispensare nequit, quæ divini juris sunt.

Excusationes, quas pro Benefic. &c. 549

ut violationis hujusmodi omnis cesser turpitudo (lib. 2. de Benef. cap. 34.).

Dominicus Soto ait: *Hic cavillus securos multos reddit, tutum vero neminem; quoniam Papa non est dominus, sed dispensator, ideoque qui iniquam dispensationem petit, iniquitatis causa est, & qui ea utitur, eadem semper irretitur iniquitate* (lib. 3. de just. & jure qu. 6.).

Ante istos autores Guillielmus Parisiensis scriperat, de jure esse Apostolicas dispensationes juridice datas; sed Papam, qui cum aliquibus dispensat, ut plura Beneficia habere possint, non dispensare, neque dispensare posse, ut avaritiam, vanitatem, & ambitionem foveant, cum his in Ecclesia pestes nec possit, nec alere debet, nec dissipationem invehere temporalium bonorum, quae victui ministrorum Dei sunt attributa, & in hunc finem Ecclesiae donata sunt (de collat. & plur. Benef.).

Sanctus Thomas ait, non licere plures simul habere Præbendas, quæcumque tandem dispensatio obtineatur; cum humana dispensatio juris naturalis vinculum non possit infringere, sed solum juris positivi vinculum, quod cum ab homine positum sit, potest ab homine tolli (Quodlibet. 8. art. 15.).

Idem tradit Cardinalis Cajetanus inquiens: *Nec excusat peccatum mortale propter dispensationem Papæ sine rationabili causa, quoniam dispensatio Papæ cadit supra jus positivum, & non supra jus divinum aut naturale; pluralitas*

M m 3

autem

55° Tract. VI. Sect. VII. Cap. VII

autem Beneficiorum sine rationabili causa est contra jus divinum & naturale, quo communis Ecclesiae bona distribui juste debent partibus Ecclesiae (in Summula verb. Benefic.). Igitur cum hujusmodi dispensationes concedunt Pontifices, plerumque a potentibus decipiuntur, & ipsi si peccare possunt, putantes exempli gratia Cardinali aut Episcopo ad suam tuendam dignitatem ampliores redditus necessarios esse, quam revera oporteat juxta Ecclesiae regulas, qui aliorum familiis superfluitatem & vanitatem removent. Denique repetere illud possumus, quod Papae Eugenio scribebat sanctus Bernardus, nempe: *Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed iustitiae forte non sit. Facitis hoc, quia potestis; sed utrum & debetis, quaestio est. Quid, inquis, prohibes dissipare? Non: sed dissipare. Non sum tam ratus ut ignorem positos vos dispensatores, sed in approbationem, non in destructionem.* Denique queritur inter dispensatores ut fidelis quis inventio. *Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio, utilitas provocat, dispensatio laudabilis est; utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, crudelis dissipatio est (lib. 3. de Consider. cap. 4.). Eximius est hic textus, qui omnia complectitur, quæ hac super re sunt dicenda. Nihil que parum obsequiosus Auctor dici potest in summum Pontificem, de cuius auctoritate non magnifice loquitur; laudandus imo est quod rectitatem tam strenue turatus sit.*

Baden

Eadem libertate usus est ad Theobaldum scribens Campaniæ Comitem, quem summe diligebat; cum enim ab hoc Principe rogatus fuisset, ut ab Eugenio Papa III. alterum filio suo Beneficium impetraret, eidem in hæc verba respondit: *Scitis quia diligo vos, sed quantum, uovit Deus melius quam vos. Me quoque diligi a vobis non dubito, sed propter Deum, quem si offendero, non erit quod me diligere debeatis, cum jam non fuerit in causa Deus: offendendo autem procul dubio, si facio quod requiris.* Nam honores & dignitates ecclesiasticas non ignoro debentur, qui ea digne & secundum Deum administrare & velint & possint. Porro eas acquiri parvulo filio vestro, vel precibus meis, vel vestris, nec vobis justum, nec mihi tutum esse noveritis. Nam nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Ecclesiis habere licet, nisi dispensatorie quidem ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum utilitatem. Quamobrem si vobis videtur hic durus sermo, & placet quod cogitatis implere, parcite mihi; in hoc Willelmulo nostro cupio bene per omnia, sed ante omnia Deum; hinc est quod contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum: quod si aliud fecerit voluerit, nolo per me habeat, ne perdam & ego Deum.

CAPUT VIII.

Argumenti ejusdem continuatio.

Altera ratio, quam ad Beneficiorum tuendam pluralitatem nonnulli afferunt, & generalis hujuscæ sœculi consuetudo, quam absque diffi-

M m 4

cul-

552 Tract. VI. Sect. VII. Cap. VIII.

cultate plerique sectantur Ecclesiastici. Verum
veritati nemo (ait Tertullianus de Veland. virg.
cap. 1.) præscribere potest, non spatum tem-
porum, non patrocinia personarum, non privile-
gium regionum. Ex his enim fere consuetudo
initium ab aliqua ignorantia vel simplicitate sorti-
ta, in usum per successionem corroboratur, &
ita adversus veritatem vindicatur. Sed dominus
noster Christus veritatem se, non consuetudinem
cognominavit. Si semper Christus, & prius
omnibus, æque veritas sempiterna & antiqua est.

Nec consuetudo (inquit sanctus Cyprianus
(ep. 74. ad Pompejum.) impedire debet, quia
minus veritas prævaleat & vincat; nam con-
suetudo sine veritate vetustas erroris est.

Veritate manifestata (ait sanctus Augustinus
l. 3. de Bapt. c. 6.) cedat consuetudo, veritati
nemo consuetudinem ratione & veritati præponat,
quia consuetudinem ratio & veritas semper ex-
cludit.

Idem ac antiqui Doctores novi docent. Gre-
gorius Papa IX. ait: *Licet longævæ consuetu-
nis non sit vialis auditorias, non tamen est usque
ideo valitura, ut vel juri positivo debeat præ-
dicium generare, nisi fuerit rationabilis, & la-
gitime præcripta (de Consuet.).* Rationabili-
sime dicenda est plura Beneficia habendi con-
suetudo, quæ, sicut probavimus, naturali & di-
recto juri adversatur? An præscriptionem ultam
professe potest, quæ a postremo Tridentino
Cencilio est abrogata?

Caro

Cardinalis Bellarminus in sua ad Clementem Papam VIII, admonitione ait Tridentinum Concilium hanc plura habendi Beneficia consuetudinem abrogasse, quam in Ecclesiam nonnulli invexerant, præterea quæ mala sunt nulla consuetudine bona effici.

Doctor Navarrus ait: *Peccat qui habet multa beneficia divisa in titulum, quorum unum suo statui decenti sufficit, vel sine dispensatione, vel consuetudine justa. Dixi, aut consuetudine justa, quia tantum, licet non plus, valeret illa, quantum dispensatio, juxta sanctum Thomam; quia utraque potest juri humano derogare, & iuxta naturali, vel divino. Porro justa causa tenendi plura attento jure naturali, & consequenter dispensandi, & consuetudinem circa id inducendi, est secundum eundem circumstantia iusmodi, quæ sufficiat ad tollendam deformitatem, quam multitudo beneficiorum præsefert (Manual. cap. 25. num. 125. & seq.). Hæc deformitas tolli solum Ecclesiæ necessitate potest. At quot plura Beneficia possidentes possunt afferere, hanc Beneficiorum pluralitatem sibi pro Ecclesiæ utilitate esse necessariam? Contra vero qui pluribus ecclesiasticis bonis gaudent, nonne minus Ecclesiæ serviunt, & sacerdotalibus suis moribus plus scandali Ecclesiæ afferunt?*

Tertia ratio, qua tueri nonnulli Beneficiorum pluralitatem conantur, est plurium piorum Clericorum exemplum, qui nullo circa hanc pluralitatem scrupulo anguntur. Respondeo non posse cujusquam exemplum contra Ecclesiæ ca-

nones præscribere; sic enim præscriberetur vritati, contra quam nulla datur præscriptio. Quod si pii Clerici plura Beneficia possident, propter cætera bona opera laudari fortasse possunt, in hoc autem non laudo. Eos potius falli credam, quainvis non propterea tui sint in conscientia. Adde cum sancto Paulo: *Ei* autem quæstus magnus pietas cum sufficiente (1. Tim. 6.). De hoc hominum genere illud dici posset quod de Aza & quibusdam Judæ Regibus ait Scriptura: *Fecit Aza quod rectum erat in conspectu Domini: verumtamen excelsa pars abstulit* (3. Reg. 15.). Juxta philosophos Bonum ex integra causa, malum vero ex minimo defecit.

Si nostro hoc sæculo pii Clerici plura beneficia possident, priscisne sæculis nostro melioribus idem usu venit? Nonne Episcopi omnes & Presbyteri, quos veluti sanctos Ecclesia veneratur, hanc Ecclesiasticorum Officiorum pluralitatem fugerunt, tamquam luxus occasionem, de pravæ cupiditatis effectum? Quis autem prius sacerdotum, quæ vera pietate fulgeant, exemplum potius non sequatur, quam hujuscem in quo pietas sic elanguit & pene extincta est? Quis jure afferat, Ecclesiæ dignitatem alia remodo ac olim tuendam esse, ministrorum ejus videlicet pietate ac doctrina? Anne tempore regnum evasit Ecclesia, cuius dignitas temporali magnificentia sit ornanda? Nonne nostro anno Episcopos vidimus frugales ac modestos, qui Ecclesiæ decus magis sunt tutati, & quos po-

puli magis venerati sunt, quam illos, qui splen-
dide magnificeque vixerunt? Nonne hodie pa-
riter quererentur populi ac murmurarent, si
regio luxu Prælati sui viverent, & solum ecclæ-
siasticum habitum gestarent?

Sancti Bernardi verbis uti malo, iis enim
quam meis plus ad persuadendum inesse robo-
ris arbitror. Sic itaque ad Pontificem scribit:
Quod ad primum *capitulum* pertinet, luxus
interdictus, non restrictus, pœna dictata, sed
minime secuta est (de Rhemensi Concilio loqui-
tur, cui Papa præsederat). Nam quartus annus
est, ex quo datum mandatum audivimus, Et
neminem adhuc clericorum privatum Beneficio,
neminem Episcoporum suspensum ab officio luxi-
mus. At luxu amarissimo dignum quid secu-
tum est. Quid est hoc? Impunitas incuriae
soboles, insolentiae mater, radix impudentiae,
transgressionum nutrix, Et beatus si omni fata-
gas cura malorum omnium primam parentem
cuvere incuriam. Solent dicere nunc, de vesti-
bus cura est Deo, Et non magis de moribus?
At forma haec vestium deformitatis mentium Et
morum indicium est. Quid sibi vult, quod
Clerici aliud esse, aliud videri volunt, nempe
habitu milites, quæstu Clericos, adiu neutrum
exhibent? Nam neque pugnant ut milites,
neque ut Clerici evangelizant. Cujus ordinis
sunt? Cum utriusque esse cupiunt, utrumque
deserunt, utrumque confundunt. O miseran-
dam sponsam talibus traditam paronymphis!
Qui assignata cultui ejus proprio retinere non
veren-

556 *Traet. VI. Sect. VII. Cap. VIII.*
verentur, non amici profecto sponsi, sed ami- li sunt.

Inter varios prætextus, quibus suam a Ro-
mana Ecclesia defensionem excusare novi hære-
ci conati sunt, Romanæ Curiæ, Episcoporum
ac reliquorum clericorum luxum protulerunt.
Nonne igitur curandum est ut hoc scandalum
tollatur, illosque Pastorum modestia alicere,
ut ad ovile redeant?

Estne aliquis tam superbus & audax, ut
serat se æque servire Ecclesiæ plura Beneficia
possidendo, ac plures servirent, quibus Bene-
ficia essent divisa? Huic respondeo, ad eum
non spectare judicium de servitio, quod præstat
Ecclesiæ; ad summum Pontificem, vel ad suum
Episcopum spectat definire, an tale servitium
mereatur, ut ejus intuitu a canonibus, qui Be-
nificiorum pluralitatem prohibent, sit receden-
dum: an vero plures Ecclesiæ, quas unus ha-
bet, debito fraudentur servitio: an magni hi-
redditus, quibus unus gaudet, plures Clericos
alerent, quorum singuli id præstarent, quod
ille se facere jactat: an hosce redditus luxu-
tiisque absumat. Quod si horum aliquid con-
tingat, non licet uni plura Beneficia habere;
secus enim utili plurium ministerio privareur
Ecclesia, ut unius vanitas & cupiditas aleretur.

Dicet aliquis: quid refert, utrum aliquis
ex uno Beneficio, an ex pluribus simul unius
magno redditus habeat? Nonne Episcopatus
aliqui, & Abbariæ majores redditus seorsim
habent, quam plures simul habent Prioratus?

Verum

Verum profecto est ecclesiasticorum reddituum inaequalem esse divisionem. Toleranus Archiepiscopatus exempli gratia centum aureorum millia reddit, Viciensis Episcopatus vix mille. At non Ecclesia, sed Principum aut fundatorum liberalitas hanc facit foundationem. Hæc tamen inæqualitas nihil ad Episcopi officium spectat, quod in divite vel paupere Episcopo idem est, & ab utroque residentiam exigit. De reliquis Beneficiis idem est statuendum: singula sua habent officia, quæ Beneficiarius debet exequi. Qui majores habet redditus, non potest propterea, iuxta Ecclesiæ canones, luxui & vanitati magis indulgere; hanc distinctionem sacri canones non admittunt, apud sponsam siquidem æque ac apud sponsum *non est personarum acceptio* (Rom. 2.). Denique extra controversiam est duo Beneficia, quorum unum pingue, mediocre sit aliud, duos esse titulos: neque Ecclesia patitur ut unus plura possideat nisi necessitas plura simul uniri postulet, ut Beneficiarius habeat unde honeste vivat, id est frugi & sobrie clericorum more.

CAPUT IX.

Idem continuatur Argumentum.

Ultimum denique effugium, quo Beneficiorum pluralitatem tueri nonnulli conantur, est nova illa distinctio, Beneficiorum nempe simplicium, & Beneficiorum curatorum, quæ vocantur etiam incompatibilia.

Tor-

Torrentem sistere nitar, si hanc damnem velim distinctionem, & paradoxo videbor plus risque asserere, si dicam plura Beneficia simplicia possideri non posse. Sed licet adverum me omnes consistant, non tamen affirmare rebor, hanc pluralitatem juri naturali & divino positivo esse contrariam. Doctorum auctoritate id jam ostendimus: neque vetus Ecclesia haec distinctionem compatibilium & incompatibilium Beneficiorum agnovit. Nullum est Beneficium, ut hoc iterum dicamus, quod natura sua, a fundatione residentiam aliquam non exigat, vel personale servitium, quod pluribus simul in locis praestari nequit. Si Tridentinum Concilium Beneficiorum simplicium pluralitatem expresse non damnavit, tacite id praestitit, cum veteres Canones illam damnantes innovavit. Ita Concilii verba intellexit sanctus Carolus Borromeus in suis provincialibus Conciliis: Navarus (*Manual. cap. 23. num. 15. c. 25. num. 127.*) & Vasquez (*de Benef. cap. 4. §. 2. dub. & num. 204.*) idem sentiunt; & Vasquesii auctortas eo est firmior, quo nimii rigoris acculeri nequit. Verum illa Pontificis verba, quibus utitur circa Beneficiorum pluralitatem dispensans, videlicet: *Dummodo plura non sint, quam quae a Concilio Tridentino permittuntur, possuntne secus intelligi, quam de honesta, seu Clericali Beneficiati sustentatione* (a)?

(a) *Quam ridiculosum sit* (inquit Guillelmus Parisiensis lib. de collatione Benefic. cap. 6.) *quod quidam dicunt, quod potest habere qualibet pinguis Beneficium*

Qui plura Beneficia se dicit expetere, ut plus laboret, & plus pauperibus eroget, hic heus foliis se tegit. Nam tantum abest, ut qui majores redditus habent, majores erogent eleemosynas; ut imo magis sint avari & immires, & luxui amplius & vanitatibus indulgeant. Verum licet Beneficiatus omnia bona sua, quæ ex pluribus percipit Beneficiis, pauperibus largiretur; non tamen illa retinens esset a peccato immunis, numquam etenim licet mala facere, ut eveniant bona, juxta doctrinam Apostoli. Præter malum redditum usum alia, ut diximus, mala ex Beneficiorum pluralitate promanserunt, quæ eleemosynis in pauperes non vitantur. Juxta Beneficiorum redditus, non juxta pauperum indigentiam de eleemosynis Deus judicabit.

Frustra etiam personæ nobilitas & scientia allegatur, et si Lateranense III. Concilium sic loqua-

Beneficia quivis, dummodo ea bene expendat, ex his appareat. Licet enim Medicus scalarium in quantumcumque pios usus expendat, quod ab ægro pro eo medicando recepit, non omnino pro hoc satisfacit ægro, qui nec minus ægrotat. Idem dicimus & de Bellatore; quantumcumque magnifice expendat stipendium, non propter hoc minus exhereditatur Rex, cuius bellum debuit agi. Similiter & de Vinitore, & de Advocato eis objici potest. Non enim solam dispensationem temporalium proventuum suscipiunt Clerici institutione sua; sed officium medicandi sauciatum, de quo loquitur Dominus (Luc. 10.) & officium agendi bellum Dei; similiter & officium allegandi causam animarum, & officium operandi in vinea Domini.

loquatur: *Circa sublimes tamen & literatissimas personas, quae majoribus Beneficiis sunt honorandae, cum ratio postulaverit, per Sedem apostolicam poterit dispensari.* Ecclesia namque non magis in ministris suis originis nobilitatem considerat, quam illam Christus in vocatione fidem spectavit; ideoque Apostolus ait: *Videtis vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles* (1. Cor. 1.). Non amplius familiæ suæ nomine uti debet Episcopus; illud enim debet oblivisci, dum Ecclesia copulatur, & Christi familiæ Caput efficitur. In antiquis Conciliis sua tantum scribebant nomina in novis autem hæc sèpe verba addunt: *Humble Ecclesiae minister.* In carnalibus conjugi virorum nomina feminæ accipiunt, & eorum nobilitati communicant; at in spirituali conjugio sponsæ nomen vir accipit, hæc siquidem longe est illo nobilior: ejus se famulum existimare debet, nec ejus canones violare ei licet, vel vanitate sua & luxu illam scandalizare. Mirum, rerumque esset exemplum, si illustri ortus stemmate Clericus ecclesiasticam modestiam servaret, & se Ecclesiae ministrum esse dumtaxat gloriaretur. Potest quidem Ecclesia utile habere servitum a personis illustri loco natis, qui eam viriliter tueantur; sed id præstent oportet ecclesiastica fortitudine, armisque spiritualibus, non vanitate, luxu, aut magnificencia. Episcopi & Sacerdotes illustri loco natos cuncta videlicet aequaliter; sed non tamquam nobiles potentes fuisse, imo tamquam Dei ministri ad mortem usque Crucis.

Idem continuatur Argumentum. 561

Crucis se humiliaverunt: sobrie ac modeste vi-
xerunt, nec sibi leges violandas putarunt, quas
elii servabant. At sequiori hoc sæculo sæpe
contingit familiæ utilitatem Episcopos impedire,
ne necessariam fortitudinem exerant, neve pro
Ecclesiæ suæ defensione Principes orent, dum
consanguineis suis nocere timent, suæque fami-
lie aliquam hinc eventuram calamitatem. Deni-
que quando Lateranense Concilium ait, posse
Papam cum aliquo dispensare, ut plura Benefi-
cia possideat, id ita est intelligendum, ut Bene-
ficia, in quibus non residet, nihil detrimenti
ex ejus absentia patientur, & ut Ecclesiæ servitio
suo damnum illud farciat, quod ex Beneficiorum
pluralitate ipsa patitur. Brevi id fieri licet, *cum*
ratio postulaverit; nec alia hic ratio esse potest,
quam Ecclesiæ utilitas, quæ in omnibus est at-
tendenda.

Scientia profecto ad bonum regimen est ne-
cessaria, præcipuoque digni sunt honore, qui
illam possident; verum ecclesiastica hæc esse de-
bet, non sacerularis. Quod si ecclesiastica sit hæc
scientia; sapientibus Ecclesiæ canones suggesteret,
qui Beneficiorum pluralitatem damnant, & ma-
la ostenderet, quæ ex hac pluralitate promanant.
Docet hæc scientia modestiam ac frugalitatem,
quas bonus Clericus sectari debet, ac propterea
ab obtinenda a sacris Canonibus dispensatione
retrahit, quæ dispensatio semper est odiosa, ac
principie in viris doctis, a quibus ignorari ve-
ritas non præsumitur: quare cum scientes pec-
cent, cæteri merito scandalizantur. Plures do-
Godegu Theol. Mor, Pars I.

N n.

Atos

Etos homines vetera saecula habuere: numquid propter ipsos a sacris canonibus descitum est, aut ab his ipsis discesserunt? Ecclesiae utiliter serviebant, concionabantur, libros scribebant, contra haereticos disputabant; sed pro Ecclesiis quotidie pugnantes modico stipendio contenti erant. Neque avide dvitias captabant, neque superbe prodigebant: vivebant parce, & modestia, ac in pauperes liberalitate a saeculi se impientibus secernebant, qui avari plerumque sunt, & insatiabiles. Non doctus modo, sed & pius sit Clericus oportet: quod si vere possit, parvo erit contentus, ut honeste viveat. Frustra item dicent, qui plura Beneficia possident, se per Vicarios iis Beneficiis praediti, quibus animarum cura adnexa est, & vulgarium illud sequi juris axioma: *Qui per alium facti, per seipsum facere videtur.* Hac enim regulam locum habet, ut explicant Jurisconsulti, quando persona ad aliquid agendum non est specialiter electa. Porro in Beneficiorum fundatione specialiter eligitur Beneficiatus ad ea praestandum, quae sui sunt munera: iniquum enim est, ut unus alicujus Officii emolumenta percipiat, & alter labores ac munera sustineat, ut ait Lessius. Nonne plerumque mercenarii sunt hi Vicarii, ac latrones propterea, ad quos non pertinet dividere ovibus, & qui juxta Evangelium ad mactandum & furandum ovile ingrediuntur? Aut hi Vicarii minus docti sunt, quam Beneficiatus, ideoque non debet iis uti: quod si meliores, sicut & que boni sunt; quare Beneficia illa retinet, quibus hi sunt digni? quare non illa cum his

numquid
rum est,
e utilit
eribant
Ecclesi
contenu
, neque
& mode
li se le
erumque
do, sed
vere pia
te vivi
cia poli
præelle
ulgari
m facit
i regula
quando
cialiter
one spe
estandi
est, ut
piat, &
Leffus
Vicarii
nent de
tandum
hi Vi
; ideoc
s, aut
enier
am hie
divi

dividit? Tandem Innocentius II. sic ait: *In-dignum est, conuditiis Presbyteris Ecclesiam com-mitti (c. quia nonnulli, de Clericis non resid.).* Huic I malo Tridentina Synodus providit, sa-pienter jubens Parochos esse perpetuos, non amovibiles. At Piores hac regula abusi sunt, ut suam expleant avaritiam, perpetuos Vicarios instituentes, quibus tam modicos relinquunt redditus, ut vix vitam sustentare queant: qui vero nihil pro Beneficio laborant, reliquis gau-dent redditibus.

C A P U T X.

Pensionis notio, causæ, & conditiones.

Pensio communiter describitur, quod sit jus aliquos ex Beneficio alieno percipiendi fru-tus vel ratione muneric, vel ratione concessio-nis specialiter factæ. Hinc duplex distingui-pensio potest. Una *laicalis*, quæ sive laicis, sive Clericis propter aliquod officium aut servi-tium temporale exempli gratia œconomiae, cu-stodia, defensionis Ecclesiæ &c. conceditur: alia *clericalis*, quæ Clericis propter aliquod ministerium spirituale, exempli gratia Coadju-toræ, Catechismi &c. assignatur. Huic & alia, quæ Parocho ob senectutem inhabili, aut resig-nanti, aut commutanti obvenit, addi potest.

Pensiones sine Pontificis auctoritate nec crea-re, nec exigere licet (a), hicque justis solum

ex

(a) Tres tamen casus excipiuntur. *Primus* est cum Beneficiato ob ægritudinem vel censuram ecclæ-

ex causis eas concedit. Primo reservari penitus potest, quando duo de Beneficio litigantes inter se conveniunt, ut alter Beneficium relinquit alter pensionem solvat (cap. de cætero. de Transaktion.). verum sicuti diximus, oportet, ut ambo ad illud æquale jus habeant (cap. Auditivimus. de Præbend.). nam qui mala fide linqueret, pensionem sibi reservare non posset. Secundo quando quis pinguius Beneficium cum conuii permutat, inæqualitas pensione compensari potest (Cap. Ad Quæstiones. de Rerum permutat.). Verum raræ sunt istæ permutationes & cum fiunt, plerumque ex causis non ecclesiasticis fiunt. Si Beneficiarius incapax sit retinendi pinguius Beneficium resignare illud debet, ne aliud petere, cui magis idoneus non sit. Observe

siaisticam de vicario providendum est, qui vices ejus suppleat, ad cuius sustentationem congrua portionem detrahere Episcopus potest (Trident. Sess. 21. de Reformat. cap. 6.). Secundus casus est Seminarii fundatio: ad quam si necessariae aliunde sumptus non sufficiant, Episcopus ex Beneficiis suæ dioecesis, suæque collationis certas contributiones, ac pensiones annuas delibere ac reservare potest ad pium istud opus usi fancitum est in Tridentino (Sess. 23. de Reform. cap. 18.). Tertius casus est bonum pacis inter Clericos, de eodem Beneficio contendentes, firmandæ, cum nempe jus illorum obscurum esset. Si enim coram Episcopo litigent, potest hic tamquam judex & arbiter Beneficium unius pensionem alteri adjudicare, (cap. De cætero. de Transact.). Ita Natalis Alexander Theol. Dogm. lib. 2. Append. ad Tract. de Ord. cap. 6. Reg. 16.

ri peccati servare hic insuper oportet, non licere majori pensionem exigere ratione dignitatis, quæ Beneficio est adnexa, sed tantum ratione majoris redditus. *Tertio* quando unus alteri resignat. Hocque maxime verum est, si Beneficiatus Beneficio impos vel propter ætatem, vel propter agriudinem illud dimittere cogeretur, nec sine pensione vivere aliunde posset. Habetur exemplum in Episcopo Ephesino, cui Concilii Chalcedonensis Patres ducentorum aureorumnum pensionem reservarunt super Episcopatu, quem propter senectutem suam dimisit (*A.D.* 10. 12. & 14.). *Quarto* ut Clericis indigenibus subveniatur, pensio creari potest; eorum enim est, ut Beneficiatorum divitium abundantia pauperum Clericorum inopiam sublevet, ut fiat æqualitas (2. Cor. 8.). *Quinto* pensio destinari pro illo potest, qui ingens Ecclesiæ spirituale, vel tempore commodum consultit, aut confert; veluti si quis pro Ecclesia pugnans vulneratus fuisset, aut utiliter grave aliquid Ecclesiæ negotium gessisset.

Conditiones, quas pensiones canonicae habere debent, istæ præprimis sunt notandæ. 1. Pensio canonica tertiam redditum partem non supereret. Conditio hæc in provisionibus passim exprimitur. Secus in Italia usuvenit, ubi tam magnæ quibusdam Episcopatibus pensiones imponuntur, ut nihil prope reliquum sit titulari Episcopo pro vietu, & pro sua dignitate tuenda. Cardinalis Bellarminus, qui hanc veritatem probat, integras super plures Episcopatus

N n 3

pen-

pensiones remisit; cum intelligeret, eas ab Episcopis solvi non posse. Ast pauci Cardinales Bellarminum imitantur. 2. Pensiones pensionibus immodice addere non licet; quia alii idem absurdum sequeretur. 3. Rationabilem accipientis indigentiam pensiones non excedat oportet. Dixi *rationabilem*; nam si hæc lumen hujusque sæculi vanitate metiatur, nulli erunt licentiæ limites, & quædam hoc pacto Beneficiorum pluralitas fiet.

Quemadmodum auctoritate Papæ pensionari potest, & debet, ita eadem est auctoritate extingueda. Verum ante creationem extinctionem stipulari non licet, multoque minus pecuniam deponere, de qua ante resignationem facta est conventio. Hoc vere est Beneficium, seu pensionem emere, & simoniam committere. Hæc tamen consuetudo nuper in Ecclesiam invecta, qui abusus ab iis solum defendi potest, qui se ipsos fallere non dubitant (a).

Dantur tamen casus, in quibus citra papal interventionem immediatum Pensiones expirant.

(a) Quamvis olim habens pensionem clericalem ad nullas preces teneretur; nunc Jure novo ex Bulla Pii V. saltem ubi est recepta, quotidie ad officium Marianum tenetur: quod si omittat, fructus non facit suos, & obligatur ad restitutionem non fecus, ac Beneficiatus, qui Breviarium omittit, ut ibidem statuitur. Billuart. Tract. de Relig. Differt. II. art. 6. Sect. L. fin.

X.

Pensionis notio, causæ, & conditiones. 567

I. Pensionarii morte. 2. Ejusdem matrimonio, vel professione religiosa. 3. Libera renunciatione. 4. Acceptata redemptione, quibus addi potest; indigentiae cessatio, dum nempe pensionarius acceptis aliunde proventibus, congruam sustentionem absque pensionis accessione habet.

N n 4

TRA-